

PLANINSKI VESTNIK 11

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXVI

1976

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

	8. dan planincev — na Kalu nad Hrastnikom	513
Dr. Lev Svetek	Spet ob Krnskem jezeru	515
Ing. Štefan Marenče	Odločilni dnevi	519
Vanja Matijevec	Sam	521
Lilijana Avčin	Levu Baeblerju v spomin	525
Slavko Tuta	Slovo od poti prijateljstva	526
Ing. Milan Ciglar	Dolomitska planinska pot št. 2	530
	Odkritje spomenika Jožetu Čopu	537
Ing. Pavle Šegula	S Pokljuke na Triglav	538
Dr. Janko Pleterski	Vigredni izlet na Žbevnico	540
Urša Kolenc	Gledam v nebo, gledam zvezdice ...	541
Erna Meško	V planine — enkrat malo drugače	544
Jasna Šebjanič	Dnevnik s tečaja ali kako smo se kalili v mladinske vodnike	546
Janez Brojan	Po dolgi nemški s sedmimi križi	553
Marko Štremfelj	Alpinizem v SZ	554
	Društvene novice	556
	Alpinistične novice	562
	Varstvo narave	564
	Iz planinske literature	566
	Razgled po svetu	567

Naslovna stran:

Triglav

Foto Jože Dolničar

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojina, ing. Albert Sušnik, dr. Tone Wraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 100 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 160 din (9 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpoved med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišaje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

Planinsko društvo
PTT Ljubljana

se je preselilo v nove
 društvene prostore na
 Trgu OF št. 16/1

**Delovni čas društvene
 pisarne:**

ob torkih 17.—19. ure

ob sredah, četrtnih in
 petkih 9.—11. ure

Telefon 316-531

8. DAN PLANINCEV – NA KALU NAD HRASTNIKOM

GOVOR DR. MIHE POTOČNIKA (12. 9. 1976)

1. Večinoma je dobro znano — saj danes praznujemo »Dan planincev« že osmič, — da je ta vsakoletni planinski zbor namenjen pregledu in manifestaciji naše množičnosti in pripravljenosti planincev za najtežje naloge, ki bi nam jih kdajkoli in ob kakršnikoli razmerah postavila naša socialistična skupnost. Planinci smo po svojem statutarjem položaju, po svojih programih in po svojem delovanju organsko in tvorno vključeni tudi v priprave in oblikovanje splošnega ljudskega odpora in teritorialne obrambe. Že od ustanovitve SPD v letu 1893 pa prek NOB v zadnji domovinski in revolucionarni obrambni in osvobodilni vojni smo planinci praktično uresničevali svojo domovinsko in narodnoobrambno nalogo. Ustanovitveno geslo: »ohraniti slovensko lice slovenskim goram«, velja tudi še danes, ne le za Julijske Alpe, temveč tudi in posebej še za Karavanke ter Kamniške in Savinjske planine vse tja do obdravskega Kozjaka. Tudi danes in na tem mestu ponovno izražamo svojo popolno solidarnost in aktivno podporo boju Koroških Slovencev za dosledno in popolno izpolnitev avstrijske državne pogodbe brez preštevanja in drugih heimatdienstovskih revizijskih trikov in žandarskega terorja, ki ga prav dobro pomnimo še iz let 1941—1945. Dobro je znano, da je Jugoslavija v interesu evropskega miru in sosedskega sodelovanja podpisala državno pogodbo in se odpovedala teritorial-

Planinsko društvo TOMOS, Koper, Pohod na Triglav

Foto M. Cvetko

nim zahtevam do Slovenske Koroške, toda samo s pogojem dosledne in popolne izpolnitve državne pogodbe, posebej še njenega 7. 9. člena.

2. Letos smo — 27. aprila — praznovali 35. letnico ustanovitve OF. Planinci smo to obletnico praznovali in jo še praznujemo s številnimi delovnimi akcijami, prireditvami in spomini. Živo in nenehno se spominjamo junaških dni narodno-osvobodilne vojne in obujamo njene herojske tradicije na naših pohodih po zgodovinskih krajih širom po naši ožji in širši domovini ter v to vključujemo zlasti planinsko mladino. Svoboda, ki smo si jo med NOB priborili Jugoslavlani, je še vedno veliki ideal in cilj mnogih zatiranih, zapostavljenih, nerazvitih in revnih ljudstev ter še mnogih nesrečnih ljudi povsod po tem širnem svetu. Zato smo planinci zelo natančno poslušali in si zapomnili besede, ki jih je govoril vsemu svetu naš predsednik Tito v Colombu. Poslušali in zapomnili smo si tudi poslanice nerazvitega in neuvrčenega sveta, ki se bojuje za pravičen in enakopraven prostor pod soncem. S tem svetom solidarno simpatiziramo, ker sicer tudi sami ne bi mogli biti svobodni in enakopravni. Boj večine človeštva je še vedno naperjen proti političnemu zatiranju in manipulaciji, proti gospodarskemu izkoriščanju in ropanju, proti socialni krivici in revščini, proti vojni in nasilju — za vsestransko varnost, za življenje v miru in aktivnem sodelovanju, za pametno in sproščeno življenje, delo in ustvarjanje v prijetnem in zdravem okolju, za pravično delitev dobrin, ki nam jih nudi ta planet.

Prav planinci, ki smo v svobodi izredno napredovali in se od 10 000 članov (v letu 1941) do danes skoro podnesorili na 90 000 članov, se zavedamo, da iz dobrega semena, ki se v dobrohotni zemlji lahko svobodno razvija, lahko zraste veliko drevo in da osvobojeni neznatni atomi razvijejo velikansko energijo.

To govorim zaradi tega, ker nekateri — kot leta 1941 — še vedno govorijo in mislijo (posebno v inozemstvu), da smo majhni, da se preveč napihujemo in da ne bi smeli biti preveč ponosni in pogumni v svojem snovanju, življenju, vzgledu in dejanjih in da bi se morali na vsak način nekam »nasloniti« — bodisi na levo bodisi na desno ali morda kar na sredo.

Ce bi take — leta 1941 ali danes — poslušali, kaj bi bilo iz nas? In do katere meje naj bi bili potemtakem lahko še »dostojno« pogumni, podjetni in svobodni? Vsem takim pravimo: »Svoboda nima meje in ne priznava nadoblasti.« Lahko smo kot država, kot narod in kot posamezniki samo svobodni ali hlapci. In hlapci nočemo nikomur in nikdar več biti, to nas je učil že naš Cankar, za njim pa naša OF in NOB.

3. Danes zborujejo po vsej Sloveniji desettisoči planincev po gorskih vrhovih, prelazih, v planinskih domovih in kočah, v sredogorju in prijaznih gričih. Vsem pošiljamo — Primorcem, ki v Lepeni ob dnevu planincev praznujejo 80-letnico soškega planinstva, tisoč planincev na partizanskem Blegošu in še na mnogih drugih planinskih zbirališčih — pristrčne planinske pozdrave in želje iz prijaznega rudarskega in delavskega Zasavja. Ponosni smo, da je med planinskim aktivnim članstvom največ delovnih ljudi v naši industrijskih središčih in po naših tovarnah ter veliko mladine. Tako naša organizacija s svojim delom in skrbjo, da po naših planinskih postojankah in po planinskih stezicah predvsem delovni ljudje varno in aktivno preživljajo svoj prosti čas in se pri tem tudi sproščajo ter pripravljajo za nove delovne naloge, ob njih pa se uči tudi planinska mladina, opravlja družbeno nad vse koristno in smotno poslanstvo. To je že splošno znano, čeprav ni še povsod, zlasti v nekaterih občinah, krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah ustrezno priznано in tudi gmotno ovrednoteno. Samoupravni sporazum, ki je bil na poletje podpisan v Portorožu, prizadevanja nove telesnokulturne politike in intenzivno delo republiške in nekaterih temeljnih telesnokulturnih skupnosti pa že dajejo prve sadove in širi razumevanje tudi za planinstvo in njegove gmotne potrebe, saj je po svojih programskih nalogah in po svoji množičnosti brez dvoma prioriteta dejavnost na področju aktivne telesne kulture, rekreacije in obrambnih priprav, da o doslej največjem in vrhunskem dosežku našega alpinizma, ki se lahko meri z vsako zlato olimpijsko kolajno, o vzponu čez južno steno na vrh Makaluja, ne govorim.

4. Tako torej tudi letos lahko preživljamo svoj dan planincev v prijetni zavesti, da so se naše vrste še pomnožile, okrepile in še bolj strnile.

Bližnje delovne obdobje nam prinaša nove naloge in nove pobude pri doseganju srednjeročnega plana v razvoju Slovenije in tudi našega in splošno jugoslovanskega planinstva.

Vsem planincem širom po domovini želim do novega dneva planincev veliko uspešnega planinskega dela in zanimivih doživetij na planinskih turah in gorskih poteh. Letos se jim je srečno pridružila še posebno zanimiva, vse bratske narode povezujoča jugoslovanska transverzalna planinska pot »Po planinah Jugoslavije«, ki nas vabi na 14 najzanimivejših vrhov naše Jugoslavije.

SPET OB KRNSKEM JEZERU

(Spomin na leto 1944)

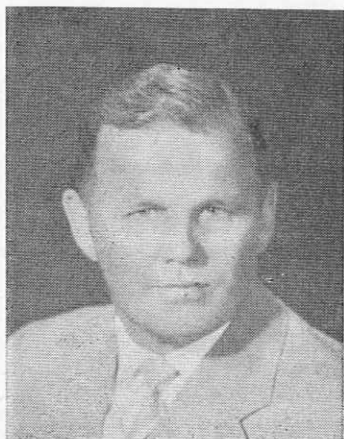
DR. LEV SVETEK

V julijski številki Planinskega Vestnika 1976 sem med drugim prebral tudi novico, da so se pristojna planinska društva končno le sporazumela o postavitvi planinske kočice pri Krnskem jezeru. Ta za druge planince morda suhoparna novica je mene v hipu prenesla 32 let nazaj v leto 1944, ko se je krojila usoda našega naroda in z njim vseh svobodoljubnih narodov sveta. V tisti nepozabni čas, ko smo tudi slovenski planinci dali dostojen delež našemu narodnoosvobodilnemu boju.

Kaj je bil tisti preblisk, ki mi je pričaral pred oči eno od nešteti slik iz minule vojne, vendar eno od tistih, ki so grozljive, ki ne obujajo spomina na vojno morijo, človeško stisko in nečloveške napore v neenakem boju s premočnim sovražnikom? Bila je slika temnega gorskega jezera, skoraj idilično mirnega tudi v tistih viharjih časih. Ob jezeru se peščica partizanov pogovarja s starim pastirjem, ki je takrat še pasel na Polju in Duplji, a sredi jezera, glej, mladega partizana, ki s krepkimi zavesljaji reže njegovo ledenomrzlo vodo. Hitro napreduje po mirni gladini, dosegele je že kakih 150 m oddaljeni drugi breg, pa se takoj obrne in zaplava nazaj k svojim tovarišem. Tem namreč ni preveč dišala mrzla jezerna voda, zato so se zadovoljili s tem, da so se pošteno oprhali po napornem pohodu. Spretni plavalec je stopil iz vode, se še enkrat ozrl na tiho jezero; medtem je že umirilo valove, ki mu jih je bil nakodral neobičajni obiskovalec. Ali bo še kdaj videl to skrivnostno jezero, tako zelo oddaljeno od svojega doma? Ali bo še kdaj zarezal v njegove mrzle vode?

Saj se je pisalo leto 1944, ko neumisljeni vojni še ni bilo videti bližnjega konca? No, mladi partizan se je na hitro otresel teh misli, se oblekel in pridružil tovarišem, da so skupaj nadaljevali enega od tistih brezkončnih pohodov po gorah Rezije, Beneške Slovenije, Tolminskega in Bovškega, od Matajurja in Kanina na zahodu do Krna in Triglava na vzhodu. Bila je to propagandna skupina IX. korpusa NOV in POJ, ki se je po trimesečnem pohodu po Reziji in Slovenski Benečiji vračala čez Krn – potem se je bila povzpela tudi na Matajur, Breški Jalovec in Kanin – prav mimo Krnskega jezera proti Trentu.² Prav na kratkem postanku ob Krnskem jezeru (1383 m) je skupina ugotovila, kako bi se podala temu lepemu gorskemu jezeru lična planinska kočica, kamor bi se zatekali miru in počitka željni ljudje v novem, svobodnem svetu, svetu brez strahu in gorja. Nato se je skupina spustila pod takrat še ohranjeno vojaško tovorno žičnico v Lepeno in naprej v Trento, novim nalogam naproti. In sedaj, po tolikih letih, po obdobju ene človeške generacije me presune poročilo o gradnji planinske kočice pri Krnskem jezeru! Bral sem to novico sredi julija 1976 v Bohinju, kamor sem si bil na dopust prinesel tudi nekaj številčk Planinskega Vestnika, da ga v miru prečitam do kraja. Ta kratka novica je v meni z neznansko silovitostjo obudila skoraj že pozabljeni medvojni stik s tem istim jezerom, z njegovim hladnim vodovjem v odmaknjeni zibelki v objemu strmih krnskih gora. Hkrati je v meni pobudila sklep, da po tolikih letih še enkrat obiščem to jezero, tokrat z bohinjske, torej kranijske strani, ki se nam je zdela takrat – onstran tedanje jugoslovansko-italijanske meje – tako daleč, skorajda nedosegljiva. Videti to jezero še enkrat v njegovi samoti, preden bo nova kočica privabila na njegove bregove trume turistov, ki bodo zagotovo zmotili njegovo sedanjo zamaknjenost in tiho!

Za svojo zamisel sem pridobil še prijatelja Dušana iz Kopra ki je prav tako že dalj časa mislil na obisk tega jezera. Domenila sva se, da se dobiva na Planini na Kraju

Dr. Lev Svetek

¹ Avtor je opisal nekaj teh pohodov v spisu »Iz partizanskih gorskih romanj« v številki 7–12 letnika 1946 »Gore in ljudje«.

² Kakor posnemam iz svojega ohranjenega partizanskega dnevnika, je bilo to na dan 28. julija 1944.

Krnsko jezero (1383 m), v ozadju Krn (2245 m)

Foto F. Sluga

v koči pod Bogatinom. Dušan bi prenočil z družino po turi z Rjave skale pod vrhovi bohinjsko-tolminskih gora do Komne, jaz pa bi se jim pridružil drugi dan zjutraj, nakar bi se skupaj napotili čez Bogatinska vrata na Krnsko jezero. In tako sem v sredo, 21. julija, kmalu po petih zjutraj že hitel z avtom (kje so časi, ko smo ravninske predele gorskih tur premagovali kar peš ali kvečjemu s kolesi!) mimo spečega bohinjskega jezera pod vogelsko žičnico v zatrep pod šumečo Savico. Iz radijskega sprejemnika so pravkar prihajale najnovejše novice z olimpijskih iger v Montrealu, pa jim nisem prisluhnil, saj sem bil v duhu že pri svojem Krnskem jezeru, jezeru tolikih mojih sanj. Parkiral sem pri Koči pod Savico, nataknil gojzerice, si oprtal krušnjak in začel zavijati po zložnih ridah mimo slapa Savice na Komno. Šlo je kar hitro, čeprav seveda ne več tako zagnano kakor smo pred vojno s Francijem Ogrinom, Samom Lovšetom in bratoma Gregorinoma osvajali vrhove kamniško-savinjskih planin, nekatere stene tudi s prvenstvenimi vzponi.³ Na zgornjem odlomu stene sem se ustavil in se ozrl navzdol na Bohinjsko jezero: bilo je zavito v gosto meglo, zakadila je ves bohinjski kot z Ukancem in obema bohinjskima dolinama vred. Začelo je tudi rahlo pršeti in prišlo mi je na misel, ali me na Planini na Kraju sploh še pričakujejo. Zato sem se podvzival, se izognil Domu na Komni in kmalu po sedmih priropotal v odmaknjeno kočjo pod Bogatinom. Imel sem vtis, kakor da je kočja prazna. Pa se ta hip oglasi iz temačnega kota prijatelj Dušan: »Skoraj te nismo pričakovali, ko tako neprijetno rosi. Sicer pa sta žena in sin pa tudi psiček Fido – od včerajšnje ture – devet ur smo hodili – tako preč, da naju bosta raje počakala kar v koči. Sama bova šla do Krnskega jezera.«

Po kratkem počitku sva vzela pot pod noge in se zagnala proti Bogatinskemu sedlu (1803 m). Rosilo ni več, oblaki so se trgali in razgled se nama je odpiral vse dalje in dalje. Vsenakrog pisano paleto planinsko cvetje! Gorske cvetlice so kar tekmovala med seboj, katera bo bolj razveselila oko s svojimi živopisnimi barvami, katera ga bo bolj opojila s svojimi čudovitimi planinskimi vonjavami. Že sva na sedlu, kjer stoji zapuščena karavla, menda nekaj let po vojni še skromno planinsko zavetišče. Tu se steza prevesi na primorsko stran in se dokaj strmo vije vse niže in niže. Skoraj na vsakem koraku ugotavljava ostanke utrdb in drugih vojaških naprav, s katerimi so upali nekdanji zavojevalci obdržati v Rapallu krivično pridobljeno slovensko zemljo. Glej tu je stalo nekdanje celo kasarnsko mesto, tu se je končala tudi žičnica, izpe-

³ Npr. severno steno Križa, severozahodni raz Planjave.

ljana iz Lepene v Trenti mimo Krnskega jezera navzgor pod Bogatin. In spet in spet ruševine kasarn, bunkerjev in nosilcev žičnice, pa še neogibna »mulattiera«, po kateri so se italijanski vojaki oskrbovali z vojaškim materialom in proviantom. Vse to je odpihnila vojna vihra in prestavila meje daleč nazaj, četudi za nas še vedno niso povsem pravične.

Precej se vleče ta pot z Bogatinskega sedla. Postajam že malce nestrpen, ker se »moje« jezero toliko časa ne pokaže. Vendar: ali ni tisti stožčasti hrib pred nama prav tisti ki ob njegovem vznožju leži Krnsko jezero? Ali ni že nekoliko razpadel tisti pastirski stan, pred katerim smo se pred več ko tridesetimi leti pogovarjali s starim pastirjem? On sam prav gotovo ni več med živimi. In – ali se ni pokazala izza roba strmega hriba pred nama drobcena, drobcena zelena, rahlo nakodrana temnozeleno zelena lisa? Postaja vse večja in večja, prav lahko bi bila zaliv Krnskega jezera?

Skoraj bi bil vzklilnil – kakor grški hopliti, ko so zagledali pred seboj neizmerno gladino morja – »thalassa, thalassa«, morje, morje! Zapodil sem se kar povprek k temnozeleni gladini, ki se je vedno bolj odkrivala. In ko sem premagal še zadnji vzpon, se je odprlo pred mejo moje jezero sanj, ki ga nisem bil videl toliko let. Vedno znova sem ga podoživljal kot enega od nepozabnih spominov iz velike vojne.

Pozdravljeno, Krnsko jezero, ki te doživljam danes skoraj tako kakor tisti čas! Prav takšno si še, prav tako temnozeleno in skrivnostno, kakor si bilo tedaj. Prav dobro se še spominjam, kakšen srh me je spreletaval, ko sem se takrat spustil v tvoje hladne valove, kateri – vsaj tako nas je strašil stari pastir – nimajo dna in so polni čudovitih, a nevarnih rib. Danes vem, da si sicer globoko, da pa seveda nisi brez dna in da v tvojem naročju mirno plavajo manjše in tudi večje, vendar povsem nenevarne ribice. Takrat, ob prvem srečanju se me je njegova divjina nekam čudno dojmila in v meni so podzavestno vstajali prividi o divjem jezernem možu, o prijaznih gorskih gorskih vilah in o nagajivih škrahtih, ki gospodarijo v tem gorskem kraljestvu. Seveda, takrat sem bil sredi dvajsetih let, danes jih imam več kot dvakrat toliko, na življenje gledam trezno in razumsko. A vendar – kaj bi dal, ko bi bil še enkrat pri dvajsetih letih, da bi bilo pred menoj še skoraj vse življenje, pa najsi je bilo v vojnih časih videti še tako negotovo, polno nevarnosti in tveganja.

Ko se tako na bregu jezera zaziram v tisti čas in mi stopi pred oči podoba mladega partizana, ki plava po temnem jezeru – moja lastna slika izpred 32 let – se mi obudi nagona želja, da bi se prav tu še enkrat preskusil in ponovno preplaval skrivnostno jezero, kakor tedaj. Kakšni občutki me bodo prevzemali tokrat, po tolikih letih, v povsem drugem času in povsem drugačnih okoliščinah?

Obleko pustim ob stezi, ki drži mimo jezera na Krn, morda prav ob istem kamnu kakor tedaj. Ljudi ni, sicer pa je tu prijatelj Dušan, ki ga ne uspem spraviti v hladno jezersko vodo, prav kakor nisem uspel tedaj svojih partizanskih tovarišev. Potopim se v mrzle vodne gmote, ki so se zarežale kakor nož v moje telo. Pa kaj to: saj sem

Avtor članka Lev Svetek
septembra 1944

spet v svojem jezeru, spet se počutim mlad, kot da sem kos vsem naporom. Razgreto telo se hitro ohlaja, jaz pa plavam, sam samcat v jezeru, in podoživljam z vsem svojim bitjem doživljam iz daljne preteklosti. Skoraj hlastno vsesavam vase vsak trenutek, ki ostaja za mano, doživljam skoraj z bolečino vsak svoj gib, celo vsak drobčkani, drobčkani ugriz ribic, ki se mi zaletavajo v telo, očitno začudene nad nenavadnim vsiljencem. Spomnim se, kako me je takrat prijel v nogi rahel krč, kako sem bil hvaležen ilirijanski plavalni šoli v Ljubljani, ki me je bila naučila vseh vrst plavalnih spretnosti. Spomnil sem se, kako sem nekaj časa plaval na hrbtu, gledal nad sabo modro modro nebo in tam ob strani piramido Krna, kjer smo prav isti dan jutraj odkrili človeško lobanjo iz prve svetovne vojne in jo vzeli s seboj – za srečo! Spomnil sem se, kako sem tedaj pomislil tudi na dekle, ki me je čakalo v skriti trentarski vasici, na druge vaščane, ki jim bomo zvečer priredili velik miting z godbo in plesom, kakor smo jih priredili na desetine v preteklih mesecih v Brdih, v Reziji, v Benečiji tja do zadnjih vasi, kjer še živijo naši ljudje.

Ob teh in podobnih spominih sem že priplaval k drugemu bregu in za hip zlezel iz vode, da si oترم ohlajeno telo. Imelo me je, da bi se vrnil peš okoli jezera, namesto da bi še enkrat rezal njegovo hladno gladino. Vendar ne – podoživljam naj bo popoln, enak tistemu doživetju pred tolíkimi leti! In ko je še sonce za trenutek pokukalo izza oblakov, sem se odločil, da se vrnem po isti poti, po kateri sem pravkar priplaval. Skočil sem nazaj v jezero in užival še enkrat pogled na strme stene okrog njega, na dišeče planinske pašnike in na modro nebo, ki se je bilo tedaj do konca razjasnilo. Volja je še enkrat premagala odpor telesa. Ni mi žal, kajti kdo ve, ali mi bo dano še kdaj doživeti takšen dan ob Krnskem jezeru, tako intenzivno, tako globoko...

S težkim srcem sem se poslovil od jezera, še prej sva se z Dušanom na njegovih bregovih fotografirala. Nato sva se zagrizla v strmino proti Bogatinskemu sedlu. Preden je temna jezerna gladina izginila za ostrim gorskim robom, sem se še enkrat ozrl in pomahal jezeru kakor ljubemu, dobremu znancu iz mladih let. Vso pot do Planine na Kraju, kjer naju je pričakala Dušanova družina, pa še naprej mimo Komne in nazaj k Savici so me spreletavali spomini na davni doživljam, ki je tičal že skoraj pozabljen v moji podzavesti, ki pa sem ga danes spet iztrgal iz nje.

Ko sem zvečer v Ribčevem lazju v mislih še enkrat prehodil današnjo pot, sem se zavedel, da je življenje pravzaprav daljša ali krajša veriga, na kateri so nanizani veseli in žalostni dogodki, pomembni in manj pomembni, večinoma celo neznatni. Manj pomembni, žalostni in neznatni se izgubljajo in izmikajo spominu, pomembni in veseli navadno ostanejo. Ko sem danes ponovno doživel Krnsko jezero, sem premišljeval, kam naj uvrstim svoj prvi obisk temu jezeru, ki sem mu bil v tistih vojnih časih gotovo edini gost. Gotovo ta doživljam ne spada med najbolj pomembne v mojem življenju ni niti vesel niti žalosten, skoraj bi sodil med manj pomembne. Vendar bo ostal v meni kljub temu kot spomin na nekaj, kar je nerazdružno povezano z mojo mladostjo, ki je potekala prav v najpomembnejšem času naše zgodovine in sem mu poskusil dati tudi jaz vsaj skromni prispevek. Eden od utrinkov iz tega časa, eden od spominov na mojo mladost je bilo tudi takratno doživetje Krnskega jezera, ki bo ostalo tudi poslej – najsi bo njegova nadaljnja usoda taka ali taka – moje jezero sanj!

HRAM PRADEDOV
RINALDO STEINER

*Zamišljen gledam hrama mračne stene
za čudo mirno dihajo v somrak,
sanjava luč na strop bleščeči trak
rumenih rož preliva v zlate pene.*

*Voščeni kipec svete Magdalene
povešenih oči odganja mrak
in njej nasproti zgrbljen okostnjak
začudeno boljši v dlani ledene.*

*Vse je tako, kot je bilo nekoč:
prastara skrinja, slike, ura zlata,
na vratih bronast, slikovit obroč.*

*Kri vekov skozenj teče. Dlan robata
prijema zanj in slutim njeno moč.
Praded zapira tiho težka vrata.*

Kronovo, 19. avgusta 1976

ODLOČILNI DNEVI

ING. ŠTEFAN MARENČE

Jutranji pogled iz šotora ne obeta lepega dne. Megla pokriva steno Trisulov. Sreda 12. maja je in zopet smo z Jožetom in Vanjo na vrsti, da pritrjujemo vrvi od mesta, kjer bo stal tabor III na višini 6400 m po izrazitem razu navzgor. Vreme pa se iz minute v minuto slabša. Zato se z Jožetom odločiva, da počakava na izboljšanje kar v šotoru. Vanja pa se odloči drugače kljub nasvetom Jožeta in Zvoneta, da ni varno plezati v tako slabem vremenu. Vanji sicer uspe napeti nekaj vrvi, vendar mora kmalu odnehati, saj se v zraku pojavi močna naelektrenost.

Tako smo končno zbrani v treh šotorih tabora II na višini 5870 m. Iz megle, ki prekriva šotore, prične snežiti. V zraku je sopara. Šotori mirujejo v brezvetrju. Vsi kar nas je na »dvojki«, se zberemo v šotoru, kjer imava z Andrejem kuhinjo. S pire krompirjem, pomešanim s čebulo in indijskim čajem, skromno proslavimo mojih petindvajset let. Bolj lačnemu kot sitemu mi splavajo misli domov k domačim, se za trenutek izgubijo in se zopet vrnejo v vzdušje malega šotora.

Vodja Sazonov po radijski zvezi nejevoljno sporoča, da moramo zamujeno jutri nadomestiti in da še sicer nekaj očitkov današnjemu nedelovnemu dnevu. Vendar očitki niso utemeljeni, saj je vreme resnično neprimerno za napredovanje. Tonača po svoje razumem, poizkusiti moramo vse, da pridemo na vrh, saj zato smo tu. Poleg vremena, ki nam ni najbolj naklonjeno, nas hudo pesti tudi časovna stiska. Poleg tega pa še pomanjkanje hrane. Vse to prispeva svoje k občasnemu napetemu vzdušju. Še najbolj nejevoljen je Vanja, ki je danes edini nekaj prispeval k napredovanju. Izjavlja, da je z današnjim dnem zaključil v steni Trisulov. Janez in Slavc, ki sta trenutno tudi v »dvojki«, si še nista dovolj opomogla od višinske bolezni, ki ju je nekaj dni zadržala v bazi. Tako smo v tej trenutni situaciji ostali za napredovanje le štirje. Kljub slabi in enolični prehrani se nekateri počutimo kar dobro, vse pa je seveda šlo na račun telesnih rezerv.

Zunaj je že tema, ko zleze vsak v svojo spalno vrečo. Veter se tako kot vsako noč divje zaganja v šotorska platna. Ne spim in ne mislim na jutrišnji dan. Pred očmi se mi vrstijo slike preteklih dni. Največja je tista, ki nas kaže v velikih naporih, ko tvorimo opremo za tabor II. Dolgo položno pobočje s snegom, ki se predira do pasu, hoja po kolenih in komolcih, da od napora tečejo solze.

Počasi se umirim in zaspiam.

Jutro je, z nesrečno številko trinajst, ki pa za nas postane srečna in uspešna. Z Andrejem se iz dvojke hitro vzpenjava po napetih vrveh proti »ramici«, kjer je že potrebna oprema za tabor 3. Sledita Zvone in Jože, nižje spodaj pa še Janez in Slavc. Ko se prvi štirje zberemo na »ramici«, se dokončno odločimo.

Zvone in Jože postavita tabor 3, z Andrejem pa z opremo za tabor 4 zaplezava nad »ramico« po razu. Tu je naprej nekaj pritrjene vrvi od prejšnjega dne, delo Vanje. Zelo strmo je, dereze le slabo prijemljejo trdi led. Napete vrvi je hitro konec. Navezana na plezalno vrv plezava počasi. Strmina, višina in težki nahrbtniki nama jemljejo moči.

V tem času prideta v »trojko« tudi Janez in Slavc, ki pa kmalu obrneta in sestopita nazaj v tabor 2, kjer so še Vanja, Tonač, Tone in zvezni oficir. Jože in Zvone se trudita z napenjanjem fiksne vrvi po razu nad »ramico«, da bi omogočila bolj hitro in varno napredovanje spodnjih navez, zlasti pa povratek. Trudna se zvečer vrneta v »trojko«.

Z Andrejem napredujema do samotne skale, ki plega iz ledu. Vpet v klinu varujem Andreja, ki spleza čez napihan snežni odstavek. Snežni odstavek z ledeno podlago preide v približno dvesto metrov dolg raz. Plezanje po eni strani raz je težavno. Strmina je tu približno petdeset stopinj. Vreme se slabša, steno objame megla, z močnim vetrom, ki je sicer stalni gost, začne snežiti. Ura je šestnajst. Po radijski zvezi govoriva s Tonačem, ki je navdušen, ko izve, kako napredujema. Opiševa mu na kratko razmere in potoživa, da sva že zelo utrujena. Razgovor končamo, kajti pozno je že in vreme je vedno slabše. Zaplezava v strm led, ki je mestoma prekrit s skorjo snega. Počivava vedno pogostejše in dovolj časa. Strmina začne počasi popuščati. Slutiva, da bova kmalu našla primerno mesto za postavitev šotora. Končno se pred nama iz megle pokažejo temne lise. To so skale, malo pod grebenom, ki veže vse tri vrhove Trisulov, oziroma vrhova 1 in 2.

Zadnji čas je že. Izmučena od skrajnih naporov celodnevnega plezanja za prvo večjo skalo izkopljeva led in postavlja naš tabor 4. Tudi postavljanje samega šotora je zelo naporno, zlasti ker piha močan veter in bije v obraz s snežinkami. S težavo ga pritrdiva v led. V šotoru je bolje. Zavarovana sva proti vetru. Na armaflexu

zlezeva v spalne vreče. Skuhava si juho. S seboj imava zelo malo hrane... dve »instant« juhi, dve vrečki pire krompirja, zavitek piškotov in konzervo mleka. Kaj več sama nisva mogla prinesiti. Sicer pa naslednji dan tako prideta Zvone in Jože in prineseta s seboj tudi več hrane. Od utrujenosti pa tudi trenutno ne moreva veliko jesti. Noč na višini 6730 m mine v polsnu.

14. maj. Proti jutru veter preneha. Gora je prekrita z gosto sivo meglo, iz katere naletava sneg. Vidljivost je minimalna. Čakava v šotoru na izboljšani vremena, vendar zaman. Dan mineva v enakem vremenskem razporejenju. Vsaki dve uri imava radijsko zvezo. Ujameva celo dr. Boruta, ki nama pove vremensko napoved. Tako leživa v šotoru in počivava. Največji sovražnik je lakota. Kje je polenta z golažem? Na hrano lahko samo misliva, zapreva oči in sanjava. Sicer pa hrana ni problem samo danes. Indijska hrana, predvsem strupeno začinjena, ni za naše želodce. Preizkus prehranjevanja z domačinsko hrano, vsaj na indijskih tleh, se je po mojem mnenju kaj slabo obnesel.

Ta dan se Jože in Zvone odločita za sestop iz trojke zaradi pomanjkanja tekočin v telesu. Posledica slabe organizacije nošenj med tabori je namreč tudi ta, da v taboru 3 ni kuhalnika, na dvojki pa je samo eden. Tako izgubimo upanje, da prideta v zgornji tabor.

Janez in Vanja prideta v trojko, kjer zamenjata Jožeta in Zvoneta. V dvojki pa prepijo Zvone, Jože, Sazonov in Tone. Slavc sestopi v bazo.

Z Andrejem dolgo razmišljava, ali naj sestopiva ali počakava do jutra. Odločiva se za čakanje, zjutraj pa se naj odloči ali sestop ali poizkus na vrh. Tonač nama svetuje, da popijeva čim več tekočin. Dober prijateljski nasvet, a kaj pomaga, če ničesar ni.

Jutro 15. maja. Vleče mrzel veter in jasno je. Odločiva se za vrh. Navezana počasi napredujeva po grebenu. Veliko lažje je kot prejšnje dni v steni. Zelo je mraz. Čutim, kako mi leva ličnica počasi zmrzuje. Večkrat se ustaviva in si drgneva obraz in roke. Hodiva s smučarskimi palicami in na nekaterih mestih uporabljava cepin. Sam greben je sestavljen iz velikih snežnih opasti, ki so neenakomerno razporejene v različnih velikostih in višinah. Na veliki snežni opasti sva in ugotavljava, kje naj bi bil vrh. Vrha ne vidiva, ker je vse zagrnjena megla. Višinomer pokaže 7170 m. Torej morava stati na vrhu. Vendar ni tako. Megla uginje in hitro uvidiva, da stojiva resnično le na veliki snežni opasti, kot sva uganila v prvem trenutku. Nekaj sto metrov naprej se pokaže kopasti vrh približno petdeset metrov nižje od najine stojne točke.

Ura je devet dopoldan, višina 7120 m. Stojiva na kopastem vrhu. Stisneva si roki in se objameva. Gledava... Nanda Devi, Kamet, za njim Tibet, verigo himalajskih vrhov v Nepal, nižje pa številni vrhovi med kopastimi oblaki. Veter nekoliko poje-njuje, megla se podiže. Za nekaj trenutkov se pokaže vrh Trisula 2. Slikava. Iz nahrbtnika vzamem majhno jugoslovansko zastavico. Privežem jo na smučarsko palico in zasadam v sneg. Andrej sedi na nahrbtniku, pri slikanju mu fotoaparati pade iz rok. Opazim, da je do konca izčrpan. Hoče mi nekaj povedati, toda ne more spraviti razločnih besed. Tudi sam sem zelo utrujen. Sestopava. Varujem Andreja, ki pri sestopu izgubi eno palico.

Pri sestopu zagledam dve piki, ki gresta proti štirici. To sta Vanja in Janez.

Srečamo se v taboru 4. Janez se odloči, da bo pomagal pri sestopu do pritrjene vrvi. Vsi trije smo navezani na vrv. Janez pomaga Andreju, sam varujem zadnji. Da je smola še večja, Andrej izgubi derezo, kar seveda še bolj otežkoči sestop. Ob pritrjeni vrvi se Janez vrne proti štirici. Vendar si med potjo premisli in skupaj sestopimo v trojko. Tu sta Tone in Tonač. Vodja vneto snema naš sestop. Oba navdušeno objemata Andreja. Kmalu smo vsi skupaj. Sazonov čestita tudi meni.

Vreme se zopet slabša. Odločimo se za sestop. Andrej, Tone in jaz na eni vrvi, Tonač in Janez skupaj. Vanja ostane v štirici, torej se ni odločil za sestop, kot je napovedal. Tonač nosi iz trojke kuhalnik, ki bo edini v dvojki. Vem, da ne bo dovolj za vse. Vsi pa smo tudi zelo utrujeni in nihče ne bo sestopil še nižje v enko. Počutim se še dobro in se odločim za sestop v tabor 1.

Tu me čaka Jože in skupaj se veseliva našega uspeha na Trisulu.

Pripis:

Vse odprave v tuja gorstva, zlasti pa v Himalajo, so med drugim precej popularizirane v sredstvih javnega obveščanja. Že nekaj časa pred odhodom so poleg obsežnih dejanskih priprav na vrsti tudi razne tiskovne konference, izjave in reportaže. To dobi še večji poudarek po vrnitvi, še zlasti, če je bila odprava uspešna. V primerjavi z drugimi športi – čeprav ima alpinizem še določen globlji pomen kakor samo športni – zavzema alpinizem in z njim zlasti odpravarstvo še vedno majhen del pri informiranju javnosti. Mislim, da je povsem pravilno, če se o alpinizmu in odpravah

čim več piše. To me ne moti. Moti pa me način pisanja. Delno so tega krivi novinarji, delno pa tudi nekateri člani odprave, ki pišejo reportaže. Novinarji navadno vse informacije vržejo v en koš. Posledica je neredno, navadno pretirano pisanje in prenašanje netočnih podatkov. Prav tako niso prav napisane ocene in primerjave v težavnosti. Takšno ravnanje namreč preveč kaže na prestižni in slavospelni značaj. Človek dobi občutek, da nekateri želijo z odpravami dobiti le slavo, da jim je bistvo odpravarstva le ves obrobni cirkus. To prav gotovo ni športno, še manj pa alpinistično. Pisanje mora biti realno in pošteno. Le takšno pisanje je lahko skromno in privlačno, je vredno gore, ki ti je naklonila toliko plezalne sreče. Pri tem kratkem razmišljanju mislim na vse odprave, ki so že bile ali pa še bodo, še zlasti pa na trisulsko odpravo, katere član sem bil.

SAM

VANJA MATIJEVEC

Skozi življenje drži nešteto poti,
le ena je, ki je ne zmore nihče razen tebe.
Ne sprašuj, kam drži,
pojdi po njej!

Nietzsche

Dругič v teh nekaj dnevih sedim na poledeneli skali nad taborom tri in zrem na drobne pike šotorčkov na dvojki. Pred štirimi dnevi sem do tu napel vrvi od trojke in se nato zadovoljen sam s seboj in z opravljenim delom, spuščal proti osamljenemu šotorčku na razu. Veselja mi ni pokvaril niti padec, ko se mi je snela dereza in sem zdrsnil po ledeni strmini kot nihalo na uri. V radijski postajici je drobno škrebilo. Vedel sem, da so prijatelji blizu, da jih lahko kadarkoli pokličem.

Štirje dnevi polni dogodkov so potekali od tedaj. Takoj po moji vrnitvi s samotnega izleta nad trojko smo se v taboru dve, ki je zdaj naše glavno oporišče, odločili za takojšen naskok na vrh. V naskočno navezo sta se prostovoljno javila Andrej in Štefan, Jože, Zvone, Slavko in Janez pa bodo uredili tabor in napeli manjkajoče vrvi na razu za varno vrnitev vršne naveze. Na dvojki bom ostal le jaz, ki sem svoje na hribu pravzaprav opravil. Tonaču, ki nas kliče po radiu, povemo, kakšen je naš načrt. Nima nobenih bistvenih pripomb. Andrej in Štefan si v nahrbtnike naložita vse potrebno za tabor štiri, ki naj bi stal že na grebenu. Iz njega bosta štartala proti vrhu.

Bleščeče jutro potrdi naše upe v lepo vreme in že navsezgodaj se šest mož zažene v ledeno pregrado pod trojko. Ob pritrjenih vrveh hitro napredujejo, kaj dosti jih ne zadrži niti navpični odlom ledenega slapu. Sončni žarki, ki obližejo raz okrog desetih, ujamejo prva dva že na zadnjem raztežaju pritrjenih vrvi, medtem ko druga dvojka že koplje polico za šotor na trojki. Zadnja dvojica še ni dosegla višine tabora tri, kot kaže ju rahlo zdeluje višina. Ob enajstih se oglašajo Tonač s poti proti taboru dve. Z zanimanjem poslušam, kako napredujejo fantje in v isti sapi kolne zveznega oficirja, ki spet rine proti dvojki z optimistično željo, da bi šel na vrh. Predlagam mu, naj ga kar pusti, možakar si bo v navpičnem odlomu prav gotovo polomil zobe, saj ne zna ravnati ne s prižemami in ne z derezami. Tonačevo zagotovilo, da ga bo počil, vzamem na znanje s pobožno željico, da bi se to v resnici zgodilo.

Ob dvanajstih Štef in Andrej dosežeta skalno glavo, nad katero se raz, po vsem videzu, položi, in sporočata, da bosta šla še naprej. Polica na trojki je izkopana in šotorček tudi že postavljen. V tabor dve se vračata Janez in Slavc, ki se slabo počuti. Po bolezni, ki ga je dajala še pred nekaj dnevi, to niti ni čudno. V zadnji strmini pod dvojko se javlja Tonač in sporoča, da težko gazijo in da bi bili zelo veseli že narejenih stopinj. Odpravim se jim nasproti in ko jih srečam, vzamem Jegliču krošnjo, ker ga je utrujajoče gaženje že rahlo načelo. Počutim se izvrstno in prav nič utrujen jo pred vsemi primaham nazaj do dvojke. Kmalu vsi posedejo pred šotori razen Ahuje, ki se še otepa z zadnjo strmino pod nami. Bo že prišel zdaj, ko ima lepo utrto gaz. S trojke se vrne Janez, medtem ko je Slavc še precej visoko na ledenem razu in sestopa zelo počasi in previdno. Za pravkar došle pripravim nekaj pijače, odprem kompot in ob prihodu Ahuje še enega. Njegovemu »body-ju« na teh višinah ne prija nič drugega kot kompoti, le za silo ga lahko včasih potolažimo

z medom, ki ga raztopimo v vodi. Zavleče se v šotor in kmalu pokliče k sebi še Tonača. Hitro uganemo, o čem bo tekla debata, zato potuhnjeno posedemo okrog kuhalnika in strašno zavzeto pripravljamo pijačo za Slavca, ki se pravkar bliža šotorom. Po zveznikovih moledujočih besedah in vedno višjem Tonačevem glasu nam je jasno, da ne »najdeta skupnega jezika«. Tudi Jeglič mora priskočiti na pomoč, preden prepričata zveznika, manj, a kaj moremo. Povsem nečloveški spet ne smemo biti. Z Janezom si za naslednje jutro izgovoriva poskus proti trojki in nato, če bo počutje dobro, še naprej proti vrhu. Ker ni slišati nobenega resnega ugovora, si kar na hitro pripraviva nahrbtnike, v katere zmečeva potrebno hrano, opremo in še petdeset metrov vrvi.

Ko grebeni Trisulov zažare v večernem soncu, se javita Štefan in Andrej. Dosegla sta greben in postavila šotorček, dobro se počutita in prepričana sta v uspeh. Stena je preplezana, že tako veliko dejanje je treba kronati le še z vrhom in zdaj smo prepričani, da nam bo uspelo doseči tudi to, kar od nas pričakujejo v domovini. Stopili bomo na vrh, ki je pred šestnajstimi leti odbil našo prvo himalajsko odpravo. Čez zahodno steno potegne mrzel piš. Komaj se poskrijemo v šotore, že kot v odgovor našemu optimizmu, zemlja pod nami zadrhti pod udarci orkanskega vetra. Približuje se neurje, ki je vsakodnevni gost teh ledenih strmin. Šotori nemočno drhte pod udarci vetra in slapovi snega, ki jih zasipa. Bobnenju viharja se pridružujejo rafali snežink in poki serakov, ki zapuščajo svoja ležišča visoko v strmalih zahodnega vetra. V tesnem zavetju šotora s čudnimi občutki v grlu prisluškujemo divjanju narave in se s strahom sprašujemo, kako neki prestajajo neurje tovariši višje gori na razu. Vemo, da se ni treba bati plazov, zato pa so toliko bolj izpostavljeni vetru, ki že nam grozi, da nas bo zbrisal z raza. Ob sedmih javlja štirica, da je veter sicer strahoten, da pa sta postavila šotor v zavetje skale in ni bojazni, da bi ju odpihnilo. Tudi trojka se dobro drži, čeprav nimata kuhalnika in si ne moreta skuhati nič toplega. Oddahnemo si, vendar nam skrb in divje rohnenje viharja še dolgo ne dasta zaspiti.

Jutro ne prinese spremembe. Veter še vedno divje pometi raz, le šotori ne plahutajo več, saj so skoraj popolnoma zasuti. Sneg neusmiljeno pada in šele okrog poldneva, ko se divjanje malo unese, uspemo odkopati vhode in zlesti iz tesnih lukenj. Ko rešujemo šotore sneženega oklepa, se po radiu oglašave naveze na razu. Štefan in Andrej javljata, da bosta čakala na izboljšanje do naslednjega dne, Jože in Zvone, ki sta že drugi dan brez pijače, pa sta se odločila, da sestopita. Z Janezom se spogledava. To je najina priložnost. Še preden lahko kdo ugovarja, imava že nahrbtnike, ki so pripravljeni že od včeraj, na ramenih. Še dereze na noge in šotori dvojke se potope v meglo in divji ples snežink.

Preden doseževa prve serake v ledenem skoku, se divji ples naravnih sil umiri, le megla še visi na razu in ne dovoljuje nobenega razgleda. V zavetju ogromnega ledenega bloka, nagnjenega nad najino pot, srečava Jožeta in Zvoneta, ki se jima napori zadnjih dveh dni, ko sta živela in delala v višinah nad 6500 m brez kuhalnika in s tem brez možnosti za pripravo kakršne koli okusne hrane, krepko poznajo na upadlih licih. Ne zadržimo se prav dolgo v klepetu, tovariša se spusti k dvojki, prve-mu kozarcu pijače, po dveh dneh žeje, nasproti. S pritrtjenimi vrvmi in prižemami sva hitro čez skok in že se prednji zobje derez zasede v strmi led na razu. V neuničljivem ritmu gre zdaj navzgor. Dvajset ali trideset korakov hitro, nato glavo med kolena in dihaj, dihaj! Ko se srce umiri, spet dvajset ali trideset korakov in spet in spet! Osamljeni šotorček na trojki je že v vidnem polju, »Smeltova« zastavica koketno plahuta v lahнем vetru. Koraki so vse lažji, strmina popušča in po dobrih dveh urah, odkar sem odšel z dvojke, zaženem nahrbtnik na polico trojke. Prvič sem do tu potreboval skoraj štiri ure pa še precej bolj me je zdelalo. Aklimatizacija – kako lepo to zveni!

Dolg pogovor z bazo in dvojko nama krajša kuhanje večerje. Z mrakom pritisne mraz in hitro se skrijeva v topli puh spalnih vreč. Spet se oglašuje veter. Otožno zavije nekje visoko na razu, nato pa se, kot skakalec po zaletišču, spusti po strmini v oblakih oršiča butne ob šotor in odvihra naprej proti dolini. Sunki so vse pogostejši, dokler se ne zlijejo v eno samo zateglo zavijanje, pred katerim stene najinega bivališča nemočno drhte. S tesnobno napetostjo pričakujeva značilni zvok parajoče se tkanine in obenem upava, da bo tenko platno vzdržalo vsaj še to noč. Počasi, počasi prihaja spanec, nemiren in prestrašen od divjih zvokov, ki jih izvablja veter iz ledenih strmin.

Jutro, petnajstega maja, zažari v jasnini ob divjem vetru in strahotnem mrazu. Z vrhov viharajo velike snežene zastave, visoko v nebo vro vrtinci snega, kot bi ga gora darovala svojim božanstvom. Visoko na grebenu sta dve postavi zapustili šotorček,

ki drhti v vetru, in počasi napredujeta po ledenem pobočju. Veter ju neusmiljeno zasipava z milijoni ledenih iglic, vendar ju ne more ustaviti. Ničesar ju ne more več zaustaviti! Danés bosta stopila na vrh in končala že pred šestnajstimi leti in ponovno pred petnajstimi dnevi začeto delo.

Z Janezom zapustiva šotor že ob šestih. Pobereva vse preostale vrvi za pritrdjevanje in upava, da z njimi opremiva raz do skalne glave, nad katero strmina popusti. Ob sestopu bodo te vrvi nujno potrebne. Veter naju premetava po razu, vendar vztrajno, korak za korakom, napredujeva. V dobri uri doseževa konec pritrdjenih vrvi. Iz nahrbtnika vzamem petdesetmetrsko vrv in si jo privežem za pas. Zaplezam v zeleni led, zbrusen od vetrov, ki ga bičajo dan za dnem. Ko poteče prvih petdeset metrov, Janez priveže na vrv naslednjo – stometrsko in spet lahko nadaljujem. Na lepem me vrv potegne, da skoraj izgubim ravnotežje... Divji veter, ki gospodari na razu, je zamešal lepo zvito vrv v gordijski voz, ki ga zdaj Janez mirno in preudarno razvezuje. Končno je divja zmeda vrvi razrešena in zapodim se v zadnje metre ledu pod skalno glavo. Vrv je ravno dovolj dolga, da pridem do skal, zabijem dva profilna klina in jo privežem nanju. Zraven obesim še vse preostale kline, kladivo in vponke. Višje gori vsega tega ne bom več potreboval. Tudi prižema naj ostane tu, se odločim, ko jo potehtam v roki. Čim lažja in čim hitrejši bo treba biti na teh zadnjih metrih do štirice in nato proti vrhu. Čeprav prstov na rokah in nogah že nekaj časa ne čutim več, zdaj že popolnoma resno mislim na vrh. V zavetju šotora na štirici se bom že spet ogrel. Preplezam skalno glavo in po še vedno strmem ledu hitim proti grebenu. Tu bo treba ob vrnitvi zelo paziti. Okolico si vtisnem v spomin, da bi lažje našel najboljši prehod tudi nazaj grede. Počasi strmina popušča in po dolgih urah končno spet lahko stopim na celo nogo. Nič več niso obremenjeni le prednji zobci derez in mišice v nogah se lahko malce sprostijo. Pred menoj se odpre pogled na vršni del Trisula. Tako blizu je, da bi ga lahko dosegel z roko. Posežem po fotoaparatu in hitro spravim ta prvi pogled na greben od blizu v varstvo celuloidnega traku. Usedom se v sneg. Veter ni več tako močan, vendar je še vedno mrz. Visoko na grebenu opazim dve piki, ki sestopata. Andrej in Štefan! Bila sta na vrhu, dosegla sta cilj, za katerega smo garali vse te dni! Divje čustvo veselja preplavi notranjost, vpijem in maham, vendar me ne vidita in ne slišita. Predaleč sta in svoje skrbi imata, jasno! Obrnem se in začnem tuliti Janezu, ki je še globoko pod menoj, da je vrh naš. Kot kaže, je nekaj razumel, saj pomaha. Napravim še en posnetek grebena, tokrat z zmagovalcem na njem, čeprav vem, da ju na filmu ne bo videti ali kvečjemu kot dve drobnji pikici. Vseeno, na fotografiji bosta, če nihče drug, jaz bom vedel, da sta. Prečim pobočje proti zadnjemu višinskemu taboru, srce pa je lahko in korak nagel in prožen. Kako lepa je zavest, da lahko, če hočeš, ta trenutek sestopiš, da je delo opravljeno, da bolje sploh ne bi moglo biti. V petnajstih dneh čez neznano, več kot 2500 m visoko, steno vkovano v led in ujeta v viharje!

V šotoru sezujem čevlje in se spravim v spalno vrečo. Divje obdelujem neobčutljive prste, dokler ne začno mravljinici svojega oživljajočega pohoda po živčnih končičih. Tudi Janez toži, da ima rahlo pomrznjene noge. Pred šotorom se zaslišijo koraki in naslednji hip se pokaže skozi vhod široko nasmejana Štefanovo lice, nato pa zleze v šotor še Andrej. Mrz in veter sta ju kar dobro zdelala, posebej Andreja, ki mu oči vročično gore. Ponudiva jima pijače, ki sva jo prinesla s seboj. Sprašujeva, kako je bilo, ne konca ne kraja ni najinih vprašanj. Štefan potrpežljivo odgovarja in opisuje pot, medtem ko Andrej pričjenja siliti s takojšnjim odhodom proti dolini. Janez se odloči, da bo sestopil z njima, saj se prav lahko zgodi, da bo treba kaj pomagati, pa tudi v noge ga tako zebe, da ne bo tvegala poskusa na vrh. Strinjam se. Najbolje je, da naredi tako, kot se zdi njemu najbolj prav. Sam ostanem tu in če si mi noge ne ogrejejo, bom zvečer sestopil za njimi. Drug za drugim zapuste šotor in kmalu njihovi glasovi zamro v vetru pod štirico.

Ostanem sam, družbo mi dela le prijazno šumenje kuhalnika in plahutanje drobnega šotorčka, ki mi daje zavetje. Kako majhen je človek sredi teh prostranstev, kadar je sam! Ko popijem juho, se po telesu razleze prijetna toplota. Uspem še ujeti zvezo z bazo, kamor sporočim veselo novico o zmagi in odločitvah, da bom jutraj poskusil proti vrhu, nato pa me zmanjka. Utonem v globok, krepilen spanec brez sanj. Zbudi me hrup viharja, ki je spet zavladal na grebenu. Zadruga na šotoru se ne da do konca zapreti in skozi odprtino je nanoslo že lep kupček snega. Porabim ga za čaj, vendar veter takoj nasuje novega. Saj to je prava postrežba v postelji! Ob bobnenju vetra, ki stresa šotor kot bi ga hotel vreči čez greben na vzhodno stran, tečejo minute neskončno počasi. Krajšam si jih s kuhanjem, premetavanjem opreme in s spomini. Misli pohite daleč v domače hribe, v bele raze nasmejane v soncu, v gozdove pod ostenji. Slišim nežni hrup slapov in mogočno simfonijo vetra neke zime na Kanjavcu, spominim se uživaške smuke z Mojstrovk in garanja v novem snegu iz Krme na Kredarico. V teh trenutkih ne čutim vetra okrog Trisula, ves moj svet je ta mali šotorček, v katerega ne moreta ne veter ne mrz, če še tako poskušate.

Prižgem svečo. Kuhalnik spet veselo šumi in v lončku se greje, ne vem več katerikrat, nekaj prstov vode iz katere bo juha ali morda čaj ali pa limonada. Morda bom raztopil v njej tudi med, kdo ve? Noč bo še dolga in jutri moram biti popolnoma pripravljen, saj čez dan ne bo časa za kuhanje. Ob naraščajočem krohotu vetra, ki tolče po šotoru, da ogrodje zamolklo ječi, se spušča noč. Dolge ure prebijem v polsnu, prisluškujoč viharju in snegu, ki neusmiljeno zasipava šotor. Proti jutru sneg poneha, veter pa še vedno razsaja z nezmanjšano ihto. Zlezem iz šotora, a preden si privežem dereze do konca, so prsti na rokah že popolnoma beli in neobčutljivi. Plamen nazaj v zavetje. S tresočimi rokami, ki komaj še ubogajo ukaze, prižgem kuhalnik in vtaknem roke v plamen. Počasi se vrne barva v prste in kri hitreje zaokroži. Še nekaj časa srkam toploto iz male butanske bombice, nato si dokončno pritrdim dereze in se odpravim. Veter in mraz v hipu ohladiata telo, kljub puhasti obleki, tako, da bi najraje kričal. Vsakih nekaj metrov se ustavim in tolčem z rokami po ledu pred seboj. Hrumenju vetra odgovarjam s trmastim mrmranjem v brado, da mi takale sapica že ne bo preprečila poti na vrh, čeprav pri sebi vem, da sem zelo blizu tiste meje trpljenja, ko mi bo dovolj in se bom obrnil. Za cilj si postavim prvi skok v grebenu, tam se bom dokončno odločil. Strmina je spet večja in pogled mimo derez neovirano zdrсне na plato ledenika Ronti, dvatisoč metrov niže. Še malo in v škrbini nad skokom sem. Preudarno odložim nahrbtnik. Ne sme zleteti v dolino, zato ga privežem na smučarsko palico, ki jo zasadin globoko v opast. Kot da bi bilo v njem kaj posebej dragocenega. Na cepin počasi, saj prsti le slabo ubogajo, privežem zastavico, vzamem še fotoaparat in se spet odpravim naprej. Divje orgljanje vetra, ki me je spremljalo vse do grebena, se je pleglo, le posamezni sunki še brazdajo ledeno morje. Ponekod še naletim na sledi, ki sta jih pustila prijatelja včeraj. Dosežem veliko grebensko opast in ko se povzpnem nanjo, se pred menoj pokaže kupolasta oblina glavnega vrha. Razločno vidim na njem zasajeno smučarsko palico in zastavico, ki rahlo plapola v zdaj že umirjenem ozračju. Tam torej je konec poti! Spustim se v globel in čez kratek, strm skok dosežem zložno krivino vršnega pobočja.

Zastavica je vse bliže. Slečem rokavico in se dotaknem ročaja palice. Kot stisk prijateljeve roke se mi zdi, kot da stoji tu zraven mene in si ponosno ogleduje svet pod seboj. Žal mi je, da ga ni tu, zaslužil si je vrh prav tako kot vsak izmed nas, ki smo ga dosegli. Še globlje se zavem prostranstev in samote, ki me obdaja. Slikam panoramo, slikam vrh s palico in cepinom, namestim samosprožilec in še sam poklekнем ob cepin. Tako, procedura fotografiranja je končana, zdaj se lahko posvetim razgledu. Takoj čez dolino proti severovzhodu kipi v nebo Nanda Devi, orjak skoraj golih skalnih bokov. Daleč za njim se belijo prvi osemstisočaki. Najbližji je verjetno Dhaulaghiri malo zraven pa Anapurna. Bom tudi na katerem od njih kdaj stal? Oči ne morejo zajeti vseh tisočev v led okovanih velikih in malih vrhov. Le na kolikih izmed njih stoje ta trenutek ljudje tako kot jaz na Trisulu? Kakšne so njihove misli? Ali so še vedno obremenjeni s vsakdanjimi problemi ali so prosti vseh skrbi tako kot jaz ta trenutek? Ali ljubijo, ali sovražijo ali so na vrhu v imenu neke politike ali so na vrhu zato, ker so si to sami želeli bolj kot vse drugo? Nešteto vprašanj vsa brez odgovorov ali pa morda z enim samim vseobsegajočim. Na vrhu prisluhni vetru in oblakom, snegu in skalam, prisluhni v svojo notranjost in čul boš odgovore, pa jih ne boš znal povedati drugim. To so spoznanja, do katerih mora priti vsak sam in vsak le zase.

Z vrha pobrem tri kamne, za Janeza, Uroša in moje doma. Zastavico skrbno spravim v žep vetrovke skupaj s kamni. Še enkrat zaokroži pogled po veličastnem svetu, v pozdrav vzdignem roko in se spustim po pobočju. Za menoj ostane le nekaj sledov, ki jih bo zabrisal veter in naša zastavica od včeraj. S prednjega vrha jo še enkrat pozdravim, nato pa se spustim do nahrbtnika in javim v bazo, da sem bil na vrhu. Čestitkam se pridruži obvestilo, da so vsi tabori na hribu že izpraznjeni, le v dvojki še čaka Janez. Občutek samote težko leže na utrujena pleča. Previdno se spuščam do pritrdjenih vrvi in nato ob njih. Danes mi v primeru nesreče ne bi bil mogel nihče pomagati. Dosežem skalo nad taborom tri in se zazrem v dolino. Šotor v trojki je popolnoma zasut, le ogrodje še gleda iz snega. Previdno se spuščam po ledeni strmini in se ob vrvi zapeljem čez navpični skok, nato pa mehko pristanem v napihanem snegu pod seraki. Janez stoji pri šotorih in maha. Počasi se spuščam zadnje metre proti dvojki. Ko si seževa v roke, je čar samote razbit.

Dam mu kamen, nato pa naloživa opremo, kar jo je še ostalo tu in se spustiva v enico, kjer naju Marko pričaka s čudovitim čajem po skrivnostnem receptu. Dolgo v noč ne moremo zaspati. Govorimo, kot da hočemo nadomestiti vse ure, ko smo se lahko pogovarjali le sami s seboj in šele, ko nama Marko okrog polnoči speče mesno malico, lepo siti utonemo v sen.

Naslednje dni je okrog nas toliko ljudi, da si včasih prav močno zaželim samotnega vrha.

LEVU BAEBLERJU V SPOMIN

LILIJANA AVČIN

Bil je navaden konec tedna sredi januarja, če smem reči, da je v prelepi soški dolini lahko kak dan navaden. Odšli smo že v petek: Vida, Lev in jaz. Tokrat brez Franceta, ki je bil moral nerad, po dolžnosti, čez mejo. Bili smo kakor vselej polni pričakovanja. Do Idrije, posebno skozi tisto nekam mračno sotesko, našo Vio malo, smo v glavnem molčali. Levov obraz je bil še napet, nagubano čelo je kazalo, da ga še niso izpustile iz rok mestne skrbi. Ko pa se je cesta zvila ob sinjkastomodro Idrijco, se mu je obličje začelo tajati in že je bil spet tisti naš dragi, razigrani, hudo-mušni, vselej domiselni in podjetni Lev.

Dolina je bila suha, vedeli smo, da je tudi v hribih komaj kaj snega, zato nismo bili pripravljeni za smučarijo. Kakor tolikokrat v zadnjih zimah, je tudi tokrat zagospodaril značilni zimski toplotni preobrat. Vrhove je razsipno oblivala topla sončna luč, dno doline pa se je belilo in sivalo v ivju.

Uživali smo v vožnji po tej nekaterim tako neljubi cesti, ki vendar ob vsakem letnem času razkazuje posebno lepoto in resnična presenečenja. Pozimi redkeje nagaša s snegom in ledom kot savska. Zgodaj pomladi, ko je Gorenjska še vsa pod snegom, silijo levo in desno od Idrije navzgor ali navzdol sočni jeziki mlade trave, značilne nevidnih izvirkov: tistile breg bodo pobelili prvi zvončki dostikrat že januarja, nad onole škarpno se bodo nasmejale prve trobentice, ob pohlevni hišici pred Mostom na Soči se bo razbohotila prva rumena forzicija. Poleti nam pogledi uhajajo po prelepi topli Idrijci in nemalokrat avto kar sam obstane, mi pa planemo v vodo. Pa jesen! Potoki njenih barv lijejo s strmih vrhov, kot da te hočejo zasuti s svojim razkošjem.

Lev je zbijal šale, z Vido sva se sproščeno smejali, bili smo židane volje kot otroci. Dva cela, prelepa zimska dneva sta bila pred nami. Iz daljave nas je pozdravil s soncem zaliti Kanin.

V nedeljo sedimo na šopih tople trave, na grudih sončnega vrha, visoko nad Lemovjem. Geografsko ime te lepe gore je sicer Grintovec, toda domačini so zadeli bolje, ker mu pravijo Sončni vrh. Zdajle v januarski zimi razkazuje, kako zelo zasluzi to ime. Brez vetrovk in rokavic se nastavljam o blagodejni toploti in gledamo. Gledamo.

Včeraj smo zložno ubirali pot h Krnskemu jezeru in se pogosto ozirali nazaj proti Rombonu in njegovim sosedom. Uživali smo sleherni korak, po tistem kar prome-nadnem delu za ruševinami žičnice iz prve svetovne vojne. Sneg, niti četrta metra ga ni bilo, nam je hrstel pod nogami, sonce je lilo z jarko močjo izza velikih smrek z vejami do tal. Jezero smo našli še nezamrznjeno. Sedli smo na prhnečo desko ob dolnjem jezerskem bregu, zrli v belo glavo Krna in se prepuščali sanjam.

In tako sanjarimo tudi danes. Nobene težke ture ne včeraj ne danes. Nobenih velikih dejanj, nenavadnih doživetij. In vendar toliko lepote, toliko mirne, tihe zbrano-sti. Lev je naperil daljnogled v vrhove, jih prebiral z ljubečim pogledom od leve proti desni, še je nekaj neodkritega sveta v spomniš, kako je bilo takrat na Goličici pa na Ozebniku pa na Tičarici pa na Kuku pa na Kaludru, na Čelu, na...? Spomini se osipajo kot suho listje jeseni. Mir in sreča je na Levovem obrazu. Midve uživava z njim.

Lev, kot vselej ob takih trenutkih, kuje načrte za bodočnost. Dokler traja to zimsko zatišje, si bo treba privoščiti še to in ono. No, potem pride sneg in z njim smučarija do pozne pomladi. Nazadnje pomladne smuške ture, najlepše od najlepšega. Kako rad je smučal! Pa kako je smučal! Poleti pa... Tole bo še treba narediti v trentar-skih gorah, še je nekaj neodkritega sveta v Zahodnih Julijcih. Lev je prekipeval od navdušenja, spremenil se je, na obrazu mu je sijalo mladostno vznichenje. Midve z Vido se mu smehljava in pritrjujeva. Nato obmolknemo. Vse svetle in tople so gore okoli nas, ves teman in leden je Vrsnik pod nami.

Nenadoma pa se je utrvalo iz Leva: »Tako, zdaj moramo pa dol! Mudi se. Doma me čaka kup dela za Akademijo.« Kot da me je nekdo oplazil z bičem. Kaj sem dogaja z Levom zadnje čase. Ta večna tesnobna skrb za Akademijo. Še pravkar jasno čelo se je prepredlo z gubami, žar v očeh je ugasnil, košate obrvi so vrgle čeznje senco. »Naj si nabereš še malo telohov,« poprosi Vida. Jaz pa bi rada imela šop sršice, tiste prelepe, bledozelene lataste trave, ki mi krajša zimo. »No dajta, ampak hitro!« Kot da mu je nenadoma zagorelo za petami, je zdirjal navzdol proti Lemovju. Tam naju je počakal. Mir je vladal med trentarskimi domačijami. Vsi

njihovi prebivalci so za zmeraj zamenjali svoje sončne bregove za tesno, mračno, a udobnejšo dolino.

Lev je nestrpen. Priganja. Z Vido se kar ne moreva ločiti od dišeče toplote lemoveljskih trat. »Pojdem pa sam,« pravi in že se zapodi po stezi. Vida mu vdano sledi, za njo še jaz. Ko se steza izviije iz macesnove hoste, ožarjena od popoldanskega sonca in se po kamnitih stopnicah spusti navzdol, me presune. »Lev, ne tja dol, tam je led, tam je smrt! Glej, kako potuhnjeno preži ob Soči zavita v prt ledenega ivja! Ostani, Lev, ne hiti, postoj! Glej, tu je sonce, svetloba, življenje!« Iz mojih ust ni bilo glasu. Stojim in se ne ganem. Lev je že spodaj pri skali. Tam so domačinke puščale copatke za hojo po skali in nataknille šolenčke za v vas. Kliče me.

Stojim med soncem in senco. Hladi se. Ne ne! Sončni vrh, pomagaj! Visoko vzdignem košati šop njegove zlate trave – sršice. In glej! Sončni žarki, ki lijejo z njegove glave, obvisijo na nežnih latih. Sem še ujela življenje? Ga bo dovolj za boj z ledeno smrtjo spodaj? S to svojo bakljo se spustim v dolino. Po njej se vsa ledena vije modra Soča med posrebljenim vrbovjem, od nje veje hlad. Strese me.

Lev čaka pri kapelici. Njegov obraz je mrk in tog, kot da je nekaj tujega, strašnega v njegovih očeh. Že ga je zaznamovala smrt.

Minili sta dve leti, tretjega pol. Leva, našega ljubega planinskega brata, ni več. Sami bomo poslej obiskovali njegove drage škofjeloške hribe, še dražje trentarske gore in najdražje mu Zahodne Julijce. Prav tako bodo cvetele stotere planinske cvetke, ki jih je imel tako rad. Z njimi smo mu zasuli grob. Vabeče bodo kipeli v nebo njegovi ljubljani vrhovi. Njegovi prijatelji pa vemo: Za nas je z njegovim odhodom minila srečna, lepa doba. Ne bo se povrnila.

SLOVO OD POTI PRIJATELJSTVA

SLAVKO TUTA

Ko pritisneš zadnji žig na kakršen koli dnevnik poti, ki si jo prehodil, se ti nekoliko stoži. Vsaka pot je v začetku zavita v negotovost. Pa kdaj pa kako pa zakaj? In na koncu teh ugibanj tebi v pomoč zagotovi: boš videl toliko lepote, kolikor si niti v sanjah ne moreš predstavljati. Kdor je poti naredil le nekaj, mi bo dal prav. Ne gre za značke in priznanja, čeprav so tudi nekaj vredne. V hoji in dosežkih je veselje, zadovoljstvo, zanimivost in predvsem pa sreča, ki te prevzame, ko si v obljemu gora, hudomušna deklica, ki te najprej vabi, nato se ti izmika.

Pred štirimi leti smo na Prisojniku pognali novo kolo po gorskem svetu. Zakotalilo se je in zdaj teče: Pot prijateljstva. In sem stopil tudi jaz na pot in v nedeljo, 22. avgusta letos (1976), sem pritisnil zadnji žig v dnevnik te poti po treh deželah, ki je vsaka zase zelo zanimiva, druga od druge različna. Nisem si delal skrbi v začetku, pa čeprav sem na Jeseniški poti skozi Okno dobil kilo. Vedel sem, da mi jo bodo z lahkoto »poflikali«, vedel sem tudi, da kopriva težko pozebe. In Tolminci smo menda res koprive.

Kako pa družba? Tudi zanjo ni nikoli stiske. Za tovariše sem imel Slovence, Italijane, Avstrijce in celo Korošce, ki takšni, kakršne najdeš v Trstu, spominjajo na sestavino iz vseh treh. Potem mi je bila vedno na razpolago lastna oseba. Nikoli nisem sam. Z menoj so misli in ugibanja. Iz enega predala potegnem stare dogodke, pa jih primerjam z novimi iz drugega srečanja z ljudmi vseh mogočih nazorov. Dogodkov imaš toliko, da ti jih nikoli ne zmanjka. Potem se srečaš s kuščarji, z gamsi, s tropi gamsov, z ribo v potoku, pa srno in podlasico. Samo orlov ni več.

Zadnje moje potovanje po Poti prijateljstva je bilo v sestavu Planinskega društva Tolmin. Vodil je Janko Fili in ko smo se prešteli, nas je bilo devet. To smo ugotovili v Trbižu. Pot po asfaltnem traku mimo Beljaka in Spittala je bila dokaj prijetna, vreme ni kazalo slabo in kar je bilo glavno, dobrega razpoloženja ni manjkalo. Tako smo pristali ob koči Konrad, ki ni daleč od Mallnitza, kjer se odpira predor na Solnograško. Skoraj četrtno naše družbe je tvoril ženski svet. Obe zastopnici sta bili mladi, lepi in prijetni za družbo. V ničemer se nista razlikovali od moškega sveta, ki se vedno dela, da je močnejši. Od koče dalje bo nekako 1600 metrov višinske razlike. Vmes pa postaja Schmidova koča na 2280 m. Ko nam je mlada

Korošica zagotovila pograde za tisto noč, smo jo ucvrli na Säuleck (3085 m). Nobenih težav nismo imeli, le babje pšeno se nam je vsipalo za vrat in v rokave. Če bi bili imeli nekaj sonca ali pa vsaj manj megle, bi bili vedeli, kaj smo imeli okoli sebe. Pa smo zagledali železni križ na vrhu, ko smo takorekoč z nosom udarili vanj. Ampak kakšen je bil tisti križ! Navajeni smo gledati ledene sveče, ki visijo navpično navzdol. Kapljice se spremenijo v led, ko silijo v zemljo, pa jih prehitijo pozeba in tako se fotografiji potrudijo, da nam taka čudesa objavljajo revije in časopisi.

Na Säulecku pa so bile sveče v vodoravni legi. Zdelo se mi je, da gledam enega tistih modernih kipov, za katere ne veš, kaj pomenijo, morajo pa biti visoko kvalificirana umetnost, saj stanejo toliko, da si je navaden zemljan ne more privoščiti. Po pravici povedano, bi take reči ne maral v stanovanju. Naj mi umetniki, zlasti če so prijatelji, oprostitjo. Janko, tisti veseli požiralec vrhov iz Dolj pri Tolminu je nekako ugibal, da bi to lahko bile orglice, pa da je svečk le nekako preveč. Naša zgovorna Iliada (pri moji duši, da ji je tako ime) pa je božala lepo ledeno protuberanco in ugotavljala, da je to igra muhastega mrzlega vetra.

»Škoda, da so ledene« se je takoj oglašil Janko ter poškilil vame, da bi mu dopolnil misel. Pa saj je bil dovolj zgovoren. Nedolžni dovtipi te vrste niso v hribih nikoli pornografija.

Sivina, ki nas je obdajala, ni vabila k počitku in zato smo jo ucvrli navzdol v kočo, kjer nam je lepa Korošica postregla s toplim čajem ali kakor koli naj bi se tista tekočina imenovala. Topla je bila in tako smo rabili. Ampak zato so bile omlete hrana za bogove. Za poslastek smo imeli pivo. Srebrnič je nekaj ugotavljal, da bi bil štefanček vipavca mnogo boljši, toda kaj moreš, če so cene za vino tako visoke, skoraj neprimerne.

Ob desetih so nas nagnali na pograd. »Jutri ob šestih lahko dobite zajtrk,« je veljalo za lahko noč.

Kaj pa še! Ob šestih. So ljudje na tem svetu, ki ne prenesejo ležanja. So spet ljudje, ki ne prenesejo vstajanja v zgodnjih urah. V to zvrst spadam tudi jaz. Pa ne zato, da se bom lenuhom prikupil. Tak sem. Vedno sem bil tak. Zavidali so mi, da sem tak. Kdo? Kdaj? Ko te zaklenejo v celico in »zašprangajo«, se ti zdi, da si v zaporu, v ječi. Dejansko tudi si. Takrat prideš na svoj račun. Uležeš se in zaspiš. Spiš. Ko pa spiš, nisi nikjer, si začasno mrtev. Sanjaš, kako si doma, kako se loviš za ovčami po sočnih planinah. Takrat tudi nisi za zapahi. Kaj pa, kdor ne spi? Ta je za zapahi. Izberite, kaj se izplača.

Spominjam se lanskega vzpona na Veliki Klek ali kakor mu pravijo Grossglockner (3797 m). Fili, Lado Šorli in Janko Kutin so mi delali družbo na pogradu v koči Adlersruhe (3454 m). Komaj se je pokazala jutranja zarja septembrskega dne, že me je Fili potegnil za nogo.

»Kaj s teboj ne bo nič?« je godrnjal.

Revsknil sem: »Ali si nor? Poldrugo uro je na vrh, ne boš že zdaj počenjal neumnosti in vstajal ob nemogoči uri.«

Šest oči se je uprlo vame, ne vem, ali pomilovalno ali samo z začudenjem. Šele ko so sklenili, da pojdejo brez mene, saj sem žig, ki ga hranijo v koči, itak imel na Dnevniku, me je do dobra zbudilo. Stopil sem s pograda, pograbil dereze, cepin in zašpilil vrsto štirih srečnih mož, ki so lezli na vrh mojih davnih sanj.

Tako je z menoj, ne bom se zdaj spreminjal.

Tisto prvo jutro v hribih nismo dočakali zajtrka. Moje brundanje, da se ne spodobi brez gorkega v želodcu hoditi na pot, ni zaleglo. »Čez dve uri boš v Konradu pil toplo mleko,« me je poučil Fili, dober kakor kruh.

Pa ga nisem, saj navadnega mleka tudi tam, kjer se kravce pasejo okoli koče, ne najdeš. Za belo kavo uporabljajo samo kondenzirano mleko, ki ti ga servirajo v majhen posodici iz porcelana, a kave je za en bogi požirek. Kar se kave tiče, je pa stvar zase. Vse je rešila deklica, tako majhna, da bi se ti vsaka beseda o tej pijači zataknila v grlu, če bi hotel kar koli reči. Tisti Janko iz Dolj, ki se mu oči smejejo tudi, če se jezi, je po svoje reševal zadevo. Pod nos mi je pomolil klobaso, potegnil z nožem po sredi in rekel: »Taka kava je najboljša, ker je iz pravega svinjskega mesa,« in tako sem prvič v življenju ob osmih zjutraj jedel tolminsko klobaso. Pojedel sem jih v svojem življenju potlej mnogo, toda ob osmih zjutraj še ne. Pa zadeva ni tako napačna. Saj jedo Anglosasi zjutraj omlete s praženo čebulo in Nemci kuhano slanino, oboji pa še bifteke. Ampak to so severnjaki, ki skrbijo za zamašene vampe, da ne zamrznejo.

Kar se tiče klobase zjutraj v hribih, sem popolnoma spremenil svoje nazore. Sploh so klobase odlična hrana. Ne vem, zakaj jim ljudje ne izkazujejo tiste časti, ki jim gre. Recimo: hodiš po svetu in gledaš spomenike. Vsega hudiča ti ovekovečijo

ljudje. Klobase ne. Nikjer ni niti miniaturnega spomenika. Hodiš po umetnostnih galerijah. Natura morta za naturo morta, klobase pa ni.

Pa pustimo jedačo pri miru in se vrnimo v dolino Möll. Iz nje smo zavili v dolino Drave. Tam se proti severozahodu vrstijo gore skupine Schober in ena izmed teh je Petzeck (3283 m). Makadamska cesta po dolini Debent je ozka in je na zgornjem koncu tudi precej razrita. Nekje je širši prostor za parkiranje in terminal blagovne žičnice do kočice Wangenitz ob istoimenskih gorskih jezerih. Steza se začne na mostičku potoka Debent. Naša skupina jo je urezala po njej. Samo spodaj je smrekov gozd, sicer je ena sama goličava. Zadnji del je nekoliko strm, pa se nato prevesi na drugo stran, kjer ležijo jezera. Pa ne taka, kakršna si umišljaš, da ležijo na Slemenu pod Mojstrovko z Jalovcem v ozadju, ko gledaš barvne slike s »fantom od fare« v ozadju. Ne, ne. To so prava gorska jezera na višini 2800 m. Na nasprotnem bregu stoji kočica Wangenitz.

Petzeck je najvišji vrh omenjene skupine, pa ga ne vidiš, ker ti visok greben zastira pogled. Nekaj je naletavalo in megle so se podile po ostenjih, jaz pa sem si želel sonca, kakršnega smo imeli lansko leto na Velikem Kleku.

»Mi gremo vseeno dalje«, so modrovali prijatelji.

»Jaz pa ne«, sem zagovarjal sonce.

»Bomo videli, če ne bo jutri hujše«, je nekdo rekel.

»Pa naj bo, saj bo zjutraj«, sem modroval po svoje.

Zbežljali so in se skrili za prvim ostenjem. Vrnili so se, ko se je mračilo. Medtem se je pojavila za mojo mizo mlada žena. Popila je čaj in od časa do časa pogledala na mojo stran. Nekaj otožnega je bilo v njenem pogledu. Po opremi je bilo videti, da ji gore niso tuje. Razgovor med nama je stekel kaj kmalu in tako sem zvedel, da stanuje na Dunaju in da je gospa Klodz. Mislil sem si le, da je lahko tudi žena tistega Klodza, s katerim se je bavilo časopisje ob napetosti v Poadižju. Zakaj pa ne. Ko sem ji povedal, da sem Slovenec, se ni nič začudila. V tistem hipu se je podrli še neka pregrada med nama in oba sva bila zadovoljna, da pojdeva naslednje jutro skupaj na vrh.

Naslednje jutro ni kazalo nič dobrega. Tolminci so jo pobrisali v dolino in na Hochstadel, jaz pa sem z lepo gospo odšel navzgor. Seveda mi je Janko priporočal, naj bom uvideven.

Stopila sva v meglo. Pred nama so šli iz kočice že trije in pred njimi še dva. Gospo sem tolažil: Sobotna je, sonce bo. V začetku je nekaj zavarovane poti, potem je treba prečkati grapo. Vse bi bilo še kar, če ne bi začelo pihati iz severovzhoda in že

OB 75-LETNICI PD RUŠE

(Slavnostni govor tov. Stojana Požarja 4. sept. t. l.)

Vsaka obletnica je iskanje moralne in idejne opore v svoji lastni zgodovini, ob njej se zavemo svojih lastnih korenin: izvora tega, kar smo danes, da bi lažje izbirali in izbrali možne poti v prihodnost.

Podravska podružnica SPD, kakor se je to društvo imenovalo ob svoji ustanovitvi 1901. leta v Rušah, je že v svojem imenu kakor tudi v sestavi prvega odbora in članstva jasno izrazila zamisel in nalogo, da postane matica slovenskega planinstva v tem delu Slovenije. Danes lahko ugotovimo, da je to svojo častno nalogo v preteklih desetletjih, v najbolj kritičnih letih zgodovine slovenskega ljudstva, tudi uspešno opravilo.

Prav to dejstvo, pa seveda daje povsem druge razsežnosti pomenu tega društva in njegovemu delovanju, hkrati s tem pa tudi družbene in idejne razsežnosti današnje proslave.

Z letom 1901, z letom ustanovitve podravske podružnice SPD segamo v čas in obdobje najhujših potujočevalnih pritiskov na naši severni meji, v čas ko je nemški kapital pričrnel zavestno, organizirano in z močnimi materialnimi sredstvi uresničevati svojo imperialistično politiko prodora na jugovzhod in Jadran. To pa je bilo tudi obdobje hitrega narodnega prebujanja slovenskega človeka na tem obmejnem območju, razmah njegove nacionalne in socialne zavesti, ki je iskala svojo samopotrditve, pa tudi možnost obrambe pred germanskim imperialističnim pritiskom z združevanjem v različne oblike društvenega življenja.

Zato je seveda vsako društveno življenje tistega časa nosilo pečat nacionalne oprečelivne, narodno samoobrambene aktivnosti ter je bilo predvsem sredstvo oblikovanja in širjenja narodnostne zavesti.

se je sneg vrtinčil okoli naju. Od časa do časa sva pred seboj še videla tri postave zavite v snežno viхро. Tako je nekaj časa šlo, potem smo začeli ugibati, kje drži prava pot. Dohitela sva trojico, potem smo pobrali še druga dva, ki sta popolnoma zašla. Kompas in zemljevid sta bila rešitev. Korak za korakom smo skozi vrtince ledenega snega le prišli do križa, ki pa ni imel sveč ne takih ne drugačnih.

Nekoliko se je vihar polegel nekoliko so se oblaki raztepli, in tako smo nižje v dolini lahko zagledali oblo medlega sonca: »Non c'è sabbato senza sole«, ni sobote brez sonca.

Ker sem imel za tisti dan še precej vožnje in tudi hoje, sva po kratkem kosilu z gospo z Dunaja zadela na hrbet svoje oprtnike in se napotila v dolino. Tam sem gospo oddal možu in osemletnemu sinčku, ki se je zabaval z mlinčkom v potoku. Gospod Klodz se je zahvaljeval za prijaznost, češ naj bi šli nekam posedet. Ostalo je le pri »Auf Wiedersehen«.

Zapeljem po dolini Drave, pri Spittalu zavijem proti Gmündu, od tu pa po dolini Malta, dokler me zopora na cesti ne ustavi.

»Ne morete dalje,« pravi dečko ob rdeče-beli zapori. »Elektrarno gradijo, cesta za nezaposlene je zaprta.«

»Koliko je še do Gmünder koče,« me je zanimalo.

»Štiri kilometre.«

»Pustite me do koče, truden sem in spat bi šel rad.«

»Ne morem, to je Befehl,« pravi, medtem pa spuščajo avtomobile zdaj v eno zdaj v drugo smer.

»Ze ve zakaj,« sem si mislil. Toda »Befehl ist Befehl«, je govoril moj oče, ki je kratko dobo služil avstrijskega starca monarha, komur na čast so na kapi vojaki nosili »gumb« z napisom FI I. (Franc Jožef I.).

Obrnil sem avto in peljal do prve gostilne.

Naslednje jutro so mi povedali, da vozi taksi celo do koče Almrausch, še više po dolini. Tako, befehl gor, befehl dol s taksijem smo mimo zapornice zdrveli v zgornjo dolino. Od tu naprej drži široka makadamska cesta, nato pa dobra steza do koče Kattovitz. Od koče dalje je bilo kar precej snega, bil pa je uhojen. Z dvema Koroščema sem stopil na vrh Hafner (3076 m). Tudi na tem vrhu je križ.

Navzdol je bila igrača. Ko sem stopil na asfalt, sem z avtostopom prišel do svojega avtomobila.

Ob uri strahov sem bil že v svoji postelji v Sesljanu z vsemi lepimi spomini in mnogimi doživetji. Razumem Kugyja, kaj so mu pomenile gore, in premišlujem o srečnih urah, ki jih takale pot ponuja in daje.

Vse te značilnosti je imela tudi novoustanovljena podravska podružnica SPD; lahko bi dejali, da so bile smisel in smoter organiziranega delovanja takratnih članov tega društva – slovenskih kmetov, delavcev, obrtnikov malih trgovcev in slovenske inteligence, ki jih je zbral, organiziral in dolga leta vodil kot predsednik društva učitelj Lesjak.

Slovensko planinstvo, njegov nastanek in razvoj ni le posledica nekakšnega novega odkritja narave, temveč je v pretežni meri posledica zavesti slovenskega človeka, njegove potrebe, da sebi in drugim odkrije in razkrije značilnosti in lepote svoje domače zemlje. Tako se je hkrati z narodno zavestjo razvijala tudi ljubezen do lastne domovine. Zato je slovensko planinstvo sestavni del slovenskega narodnega prebujenja.

Razmere so bile take, da si je bilo treba svojo zemljo, njene lepote, ponovno osvojiti in to dobesedno v boju z nemško napadalnostjo. Germanizatorski pohod na Slovensko se je uveljavljal tudi na planinskem področju. S planinskim urejanjem našega gorskega sveta, naj bi tudi temu prostoru dali germansko kulturno prevleko. Zato je slovensko planinsko gibanje resnično in dobesedno vodilo narodnoobrambno vojno za ponovno prisvojitvev in ohranitev slovenskega značaja našega gorskega sveta.

Kolikšna je bila odmevnost tovrstne aktivnosti med slovenskim prebivalstvom nam izpričuje množična udeležba na organiziranih planinskih slavljih in nervoza v vrstah nemških in nemškutarskih planinskih organizacijah v Mariboru, ki skušajo z graditvijo Mariborske koče omiliti in zajeziiti neprijetni vpliv in moč slovenskega planinstva na Pohorju. In končno nam množične aretacije vodilnih članov društva ob izbruhu I. svetovne vojne dovolj prepričljivo potrjujejo narodnostni pomen tega društva in njegovega dela.

Kadar koli in kakor koli poudarjamo narodnostni značaj vsega društvenega in političnega delovanja slovenskega ljudstva na tem nacionalno tako ogroženem delu slo-

DOLOMITSKA PLANINSKA POT ŠT. 2

ING. MILAN CIGLAR

Janko Mlakar je v svojih popotnih zapisih nekje zapisal, da so sicer naše domače gore od vseh gora najlepše, da pa po pravici povedano Dolomiti po lepoti ne morejo prekositi. Takšno miselno navzkrižje se poraja tudi sodobnemu planincu, ko se vrača od tam domov in pozdravlja domače vrhove, hkrati pa si spet zaželi obiskati prelesto kraljestvo Dolomiti. Tako sva se s hčerko po opravljeni dolomitski planinski poti št. 1 (glej opis v PV 1973/12) podala najprej v nekoliko bolj oddaljene Brentske Dolomiti, kjer sva pretelovadila vse tamkajšnje železne poti – vie ferrate, potem pa naju je spet zamikalo osrčje Dolomiti. Odločila sva se za dolomitsko planinsko pot št. 2, ki so ji nadeli ustanovitelji nekoliko romantično obarvano ime »Alta via delle legende«. Planote, grebeni, prelazi in doline, po katerih drži pot, so namreč oviti v mnoge bajke o skrivnostnih bitjih, iti je treba čez shajališča čarovnic in peklenščkov, ki so se umaknili iz nižin po znamenitem tridentinskem koncilu. Tako namreč pripovedujeta pisca prijetnega vodnika po poti Mario Brovelli in Sigi Lechner. Spet bo dejal kdo omalovažujoče: poglej ju, zbiralca značk! Vendar ne sodiva med nje. Sicer pa se zbiranja planinskih značk ni treba nikomur sramovati pred zagovorniki »čistega« planinstva. Najbrž tudi planinski zbiralci ne hodijo po transverzalah le zaradi značk in svoje zbiralske strasti. V Nemčiji, domovini prvih »vandrovske« poti po gozdnatem Schwarzwald, so sicer še danes uradno proti značkam. Pravijo, da naj bo smoter popotništva v doživljanju in spoznavanju narave, ne pa v hlastanju po odlikovanjih(!). Kaže pa, da spreminjajo tudi tam svoje poglede. Na otvoritvi evropskih pešpoti št. 4 in 6 na avstrijskem Seeburgu je bilo prav iz nemških ust čuti tudi drugačne misli: Zakaj si ne bi popotnik, ki je prišel ob tako zavzeti vztrajnosti do svojega cilja, pripel na popotni jopič ali na klobuk nadvse drag popotniški spomin. Tudi sam sem na Schwarzwald že srečaval popotnike – zbiralce značk. Tembolj sodimo med tovrstne zbiralce »pošteno prihojenih«, žal pa tudi »avtomobilsko privoženih« značk, slovenski planinci, saj je bila menda prva transverzalna značka podeljena prav pri nas za prehojeno slovensko planinsko pot št. 1, ki jo imajo tudi v tujini zelo v čislih. Najbrže pa ni med nami takšnih, ki bi si upali prekositi nekatere hrvaške planince, med njimi znanega popotnika lva Otta iz Karlovca. Zanj pravijo, da si takoj oprta nahrbtnik in se poda na pot, čim zve, da so kje zaznamovali novo transverzalo.

venske zemlje v zadnjih letih pred I. svetovno vojno, pa tudi še kasneje, ne smemo pozabiti dejstva, da je prav na Slovenskem narodnoobrambni boj vseboval, ne glede na subjektivne opredelitve, vse značilnosti socialnega boja. Cankarjeva definicija slovenskega naroda kot naroda proletarcev je zlasti v naših krajih in tukajšnjih socialnih razmerah našla polno veljavo. Tako je proti slovenskemu delavcu stal nemški kapitalist, slovenskega viničarja je izkoriščal nemški veleposestnik, kmeta – Slovenca pa je pestila nemška banka – pravo razredno nasprotje, ki pa ga je prikrivalo in še poglobljalo narodnostno zatiranje. Zato je vsako dejanje, ki je krepilo narodno zavest slovenskega človeka ter spodbujalo in organiziralo njegovo obrambno aktivnost, istočasno pomenilo tudi njegovo socialno osveščanje in osvobajanje. Od tod povsem upravičena trditev, da je narodno prebudna dejavnost poravske podružnice SPD omogočila tudi socialno osveščanje slovenskega človeka v tem delu Slovenije.

Prva svetovna vojna sklene izredno pomembno obdobje dela tega društva. Med obema vojnoma se planinska dejavnost razmahne. Ustanove se nova planinska društva, ki jim je prvo ruško bilo iniciator in vzor.

Toda to so hkrati leta nastanka in rasti nemškega nacizma in pohoda po Evropi. Prišel je čas, ko bi naj dokončno obračunal tudi s Slovenci. Prišlo je 1941. leto in leta vojnih strahot in groze pa hkrati najslavnejša leta slovenske zgodovine: NOB z vsem njenim nadčloveškim herojstvom, moralno veličino in končno – zmaga.

Iz teh let množičnega junaštva slovenskega človeka bo Pohorje vselej povezano s simboliko legendarnega pohorskega bataljona z njegovo brezkompromisno borbo in z njegovo žrtvijo. Večno bodo živeli liki njegovih borcev, med katerimi so bili tudi ruški planinci. In ko v zgodovino zapisujemo razmah in polet partizanskega gibanja na Pohorju, lahko ugotovimo, da tolikšna zavednost pohorskega prebivalstva ni bila

Šestero dolomitskih planinskih poti (Alte vie delle Dolomiti) spoznava zelo posrečeno planince različnih zvrsti in želja s širnim gorskim prostranstvom med Pustriško dolino in Beneško ravnino. Večinoma so speljane od severa proti jugu. Kdor ima na voljo kakih deset dni časa in želi spoznati na smotrni način del dolomitskega sveta, se bo podal na eno izmed njih ali pa se jih bo lotil kar po vrsti. Poti so speljane s kar se da majhnimi višinskimi razlikami; tega pa seveda v gorah, kot so Dolomiti ni vedno moč doseči. Z lažjimi variantami omogočajo spoznavati gorski svet tudi manj izkušenim in celo vrtoglavi planincem, s težjimi pa ustrezajo tudi zahtevnejšim, že skoraj alpinistično usmerjenim – ekstremistom –, kot jih imenuje v svoji najnovejši knjigi o dolomitskih ferratah (Dolomiten Klettersteige, založba Athesia, Bolzano) znani predstavnik zgornje šeste stopnje Reinhold Messner. Seveda pa tudi zahtevnejše variante ne presegajo druge težavnostne stopnje. Odlika vseh šestih poti je predvsem v tem, da omogočajo planincu ob sami poti številne »neobvezne« vzpone na znane in tudi manj znane pa najlepše vrhove, bodisi po zložitih »normalnih« poteh, bodisi po ferratah ali že alpinističnih smereh. V tem se mi zdijo dolomitske poti veliko bolj smotne, kot je naša planinska pot št. 1, ki teče tudi po takšnih grebenih in vrhovih, ki jim mnogi iz številne množice 90 000 planincev Slovenije, da ne govorimo o širši Jugoslaviji, niso kos. Velik del planincev, ki se podaja na slovensko planinsko transverzalo, meni, da je njen poglaviti namen doseči najvišje in najtežje vrhove, drugi pa da je dosegljivo tako ali drugače, tudi z avtomobilom. Zato je »poštenih« planincev v Trnovskem gozdu čedalje manj, še manj pa po zadnjih kraških goličavah, čeprav skrivajo prav ti predeli premnoge lepote.

Dolomitska planinska pot 2 se začneja v južnotirolskem Brixnu in se konča na obrobju Beneških Predalov v Feltreju. Razdalja med obema krajema je v zračni črti osemdeset, po planinskih poteh pa kakih stošestdeset kilometrov. Povprečen planinec jo zmore brez težave in z obilnim počitkom v približno dvanajstih dneh. Na poti je dovolj planinskih koč in zasebnih gostišč, da ni treba skrbeti ne za hrano in ne za prenočevanje. V povprečju so oddaljene med seboj tri do štiri ure, le na zadnjem delu poti so razpostavljene bolj na redko. Prvi del poti je bolj obiskan kot zadnji, saj preči ta nekaj znanih dolomitskih prelazov, čez katere brze v poletnih mesecih na tisoče avtomobilov. Turistični vrvež in smrad bencinskih hlapov pa tudi v tem primeru ne sega dlje kot do prvega skalnega roba, saj je znano, da se »motorizirani planinci« le neradi ali poredko oddaljujejo od svojih pomagala. Naravno povsem nedotaknjeni in redko obiskani so južni predeli, posebno prelepi Feltrinski vrhovi (Cime Feltrine). Seveda je na višku poletne sezone, ob času »feragosta«, ko so menda vsi Italijani zdoma, čutiti večji obisk tudi v gorah, a se ta zaradi prostranosti italijanskega gorskega sveta ne more primerjati z gnečo na naši planinski magistrali

naključje. Bila je posledica dela opravljenega prej pri oblikovanju narodne in socialne zavesti naših ljudi v teh krajih, ki je zmogla boj golorokih s številnejšim in močnejšim sovražnikom. V tem mozaiku zgodovinskih zaslug je vključeno večdesetletno delo planinskega društva v Rušah; in na to smo lahko ponosni.

Tak prelomni obračun je seveda povsem spremenil razmere in delno vsebino planinskih društev po vojni. Pa vendar osnovne etične, moralne in socialne prvine iz časa njegove ustanovitve so žive še danes in so še sedaj vodilo za delo društva.

Predvsem nam gre za spoznavanje domače zemlje in njenih lepote, pogoj za patriotično zavest vsakogar izmed nas, gre za to, da občutimo lastno zakoreninjenost v svojo zemljo in da smo ponosni nanjo.

Naj predvsem opozorim na socialne kvalitete planinske etike in prakse. Kaj lahko je zavrtni očitke o begu pred socialnimi vezmi ter o umiku iz stvarnega sveta v svet naravne idilike, kar naj bi bilo po mnenju nekaterih planinstvo. Mi vsi vemo, iz neposrednih izkušenj sodobnega sveta, da socialno izkoriščanje poteka hkrati z izkoriščanjem narave – z njenim brezbrzižnim uničevanjem. Prav tako je napačen odnos do narave pri človeku pogosto povezan s prav tako brezbrzižnim odnosom do sočloveka. Vzgoja odnosa do narave, skrb zanjo pomeni torej hkrati vzgojo neposrednih in enakopravnih odnosov med ljudmi.

Na to velja opozoriti zlasti danes in v naši družbi, ko si z vsemi močmi prizadevamo, da bi v vsem našem življenju zlasti pa v proizvodnji, ki je temelj vsega, uresničili kar najbolj neposredne, enakopravne kooperativne odnose med ljudmi, da bi izkoreninili možnosti in odnose izkoriščanja in dominacije, da bi ustvarili človekovi svobodni naravi odgovarjajočo družbeno stvarnost. V tem je družbeni pomen pa tudi osrednja naloga planinske organizacije.

med Vrati in Bohinjem ob lepih poletnih sobotah in nedeljah ali v dneh množičnih pohodov na Triglav.

V južnotirolskih predelih se čuti ob tem času velik obisk rojakov iz sosednje Avstrije in nekoliko manj iz Nemčije. Kljub svojemu feragostu ostajajo Italijani tu v odločni manjšini. Zdi se mi, da se s takim množičnim obiskom in letovanjem »matičnih« gostov krepi narodna zavest tamkajšnjega domačega prebivalstva. Kako drugače je z našim obiskom onstran meje na Karavankah, kamor so se naši planinci in letoviščarji domala odvadili hoditi! Pod vrhom Sas da Putia – Peitlerkofla sta naju dve prijazni Italijanki domala objeli, ko sta vzkliknili: »Finalmente due senza grigio!« Ko sva jima pojasnila, da sva Slovenca, sta dejali nič ne de, le da je sprememba. Mislim, da se italijanski planinci v nekaterih predelih Južne Tirolske ne počutijo kot doma. Planinski prijatelj iz Torina mi je poslal fotokopijo svojega dnevnika z naše poti. Ko je prišel čez Marmolato, je zapisal: »Kaže, da s mo spet v Italiji, saj je spet možno čuti našo prelepo, po beneško obarvano govorico.« Jaz bi mu kar pritrdil.

V severnih (južnotirolskih) predelih je opaziti večjo navezanost domačih ljudi na zemljo, ki je bolj kot na jugu obdelana, travniki in senožeti skrbneje negovani, po planinah se pase dokaj živine. Kljub pritiskom turizma in industrializacije ohranjanja tu naselja prvobitni značaj, čuti se več prizadevanja za smotrni in uravnan prostorski razvoj, čeprav seveda tudi tu opaziš nekatere nasilne slabosti sodobnega časa. Menim, da se južni Tirolci v polni meri zavedajo, da bo moč ohraniti lastno narodno samobitnost le s trdno navezanostjo na rodno zemljo in z vztrajanjem na nji. S tem v zvezi je povsod vidna njihova organiziranost, pri čemer prihaja do veljave takšna ali drugačna pomoč matičnega naroda. Kaže pa, da sodobna Italija tem težnjam ne nasprotuje, ampak jih kot dejstvo zelo realistično jemlje na znanje.

Osrednji in južnejši deli Dolomitov z italijanskim oziroma ladiniskim prebivalstvom so glede tega bolj podobni našim alpskim predelom. Ljudje raje iščejo zaslužka drugje v kmetijstvu, ponekod predvsem zelo razbohotenem turizmu, ki vzbuja večkrat vtis nurejenosti in nenačrtnosti. Nepokošenih travnikov je kljub državnim podpori v kmetijstvu čedalje več, prazne in s ščavjem zaraščene planine pričajo ne le o preusmerjanju kmetijstva, ampak celotnega gospodarstva. Vzroki za takšno stanje pa so bržkone tudi v bolj neugodnih naravnih razmerah na južni strani Alp pa seveda v tisočletnem zgodovinskem razvoju naseljevanja gorskih predelov in izkoriščanja kmetijskih zemljišč. Kljub temu pa so južnejši deli Dolomitov najlepši, naravno najbolj ohranjeni in s premnogimi turistično še »neodkritimi« biseri.

Podrobno opisovanje tako dolge poti, kot je naša od Briksna do Feltreja, bi preveč obremenjevalo Planinski vestnik in njegove bralce, saj bi bilo potrebnih zanj kar več nadaljevanj. Vrh tega so to tuje gore, pot po njih podrobno in vsestransko opisana v že omenjenem vodniku avtorjev M. Brovellijsa in S. Lechnerja (Alta via delle Legende, založba Tamari, Bologna), z mnogimi nazornimi skicami posameznih delov poti, naravnimi in zgodovinskimi opisi ter planinskimi napotki o glavni smeri poti, o vseh variantah in o možnostih vzponov na posamezne vrhove ob poti. Knjižico spopolnjujejo nazorune fotografije z vrisano smerjo poti. Manj popoln je opis naše poti v knjižici založbe Rudolf Rother iz Münchna »Dolomiten-Höhenwege Nummer 1–3« (Franz Hauleitner). Treba pa je predvsem pohvaliti bogato kartno gradivo v merilu 1 : 50 000 in številne orientacijske fotografije.

Menim, da bi morali naši ljudje bolj kot doslej zahajati v tuja gorstva, ne le z avtobusnimi izleti in v velikih organiziranih skupinah, ampak tudi v ožjem krogu, kot so navajeni doma. Dolomiti so za planinska popotovanja kaj prikladni, niso daleč in njihov obisk ni povezan s posebnimi stroški, kot je npr. v švicarskih in francoskih gorah. Tudi počutje je v Dolomitih domače, bodisi zaradi naravne sorodnosti z našimi gorami, bodisi zaradi domačega prebivalstva posebno v južnejših predelih, ki je podobno našim gorjanom.

Začetek naše poti je prav »nedolomitski«. Skupino Plose nad Briksnom sestavljajo namreč kristalinski škrlavci, zato so njena pobočja brez drznih oblik, prostorni pašniški svet se spremeni pozimi v imenitna smučišča. Do prve planinske kočje se je iz Briksna najbolje potegniti kar z žičnico in si tako prihraniti kakih pet ur enoličnega vzpona z višinsko razliko 1800 m, saj je kočja Rifugio Plose – Plosehütte 2450 m visoko. Zato pa se moramo na začetku pešačenja zložno spustiti kar za šeststo metrov na prelaz Passo Rodella – Kofeljoch, kjer se, kot bi odrezal, začenja prava dolomitska kamenina. Do sem smo večji del hodili po lepo urejenih pašnikih in senožetih, kjer kosijo Tirolci nakljub vsej sodobni tehniki marsikje še s koso. Na pašnikih je dokaj živine, med njo tudi drobnica, celo koze, kar me je ob naših pogledih na tovrstno pašo prav presenetilo. Nad gozdno mejo koze res ne povzročajo velike škode, v borovih (cemprinovih, Pinus cembra) gozdičih pa mi je pojasnila starejša pastirica z značilnim južnotirolskim slanimnikom, da zaradi gozdarjev pazijo nanje in se pri tem hudomušno namuznili.

Pot od skupine Plöse do znanega prelaza Passo Gardena – Grödnerjoch je možno prehoditi brez naglice v dveh dneh in se vmes povzpeti še na kak vrh. Posebno se odlikujeta po širnem razgledu Sas da Putia – Peitlerkofel (2874 m) in Piz Doledes (2908 m). Na slednjega se lahko mimogrede povzpemo, če izberemo krajšo in lepšo varianto čez Sella Nivea, ki jo v vodniku imenujejo celo ferrata, a tega imena v primeru z drugimi ferratami zaradi svoje majhne višine ne zasluži. Pretežni del poti teče po planotastem svetu v okrilju manj znane skupine Puez. Nasploh so za planinsko pot št. 2 značilne velike planote, po naše bi jim lahko rekli podi, a se od njih kljub večji razsežnosti ločijo po manj izrazitih kraških pojavih, ki se na dolomitski kamenini ne morejo razviti tako kot na apnencu. Planota Puez je podobna krajini na mesecu, posebno zaradi osamelcev iz bolj trpežnih kamenin, ki rastejo iz nje.

Prek nekaj škrb in mimo lepega jezera Crespeina sestopimo pod vrhom Sass da Chiampac na Passo Gardena. Da smo na ladinskih tleh pričajo zanimiva krajevna in druga imena pa tudi govorica domačinov, če ji od strani prisluhnemo, saj se tako pogovarjajo ljudje le med seboj. Tudi strešica na »č« je posebnost krajevnih imen sodeč po imenoslovju zemljevidov. Preučevanje in spoznavanje ladinskih imen mora biti nadvse zanimiva zadeva za specialista-jezikoslovca. Nehote sem se ob tem spomnil na poskuse našega Henrika Tume.

Naslednji del poti drži prek planote Sella na prelaz Pordoi. V planoto se od vseh strani vprav po kordiljersko zajedajo globoke in navpične doline. Zložnejši planinci se povzpno nanjo po eni takih dolin, skozi Val Setus, s hčerko pa sva se odločila za bolj strmo in v zgornjem delu precej izpostavljeno ferrato »Brigata Tridentina«, zlasti zato, ker sva si obetala, da nam potegnejo prtljago do koč Pisciadu, ki leži blizu izstopa ferrate, s tovarno žičnico. Tako namreč piše v vodniku. Najbrže pa tega ni bilo mogoče zaradi nedelje in številnega obiska, tako da sva si zaradi dokaj težkih nahrbtnikov ob navpično vpetih žicah pošteno ožulila svoje še neutrjene dlani. Zares sva si oddahnila v koči ob majhnem jezercu.

Od koč Pisciadu je možno priti še istega dne do prelaza Pordoi, a prenočevanja tam planincem nihče ne priporoča, saj je menda to najbolj obiskan prelaz v Dolomitih z vsemi blagodatmi turistične civilizacije. Zato sva opoldne zlezla raje še na bližnji »skoraj-tritisočak« Cima Pisciadu (2985 m), kamor je možno po zaznamovani normalni ali pa po nekoliko bolj strmi, lažje plezalski poti.

Že v ranem popoldnevu sva se ustavila v koči Rifugio Boe pod samim vrhom Piz Boe (3152 m), kamor pa se je vredno povzpeti le ob ranem jutru ali poznem popoldnevu; med tem se namreč zgrinjajo nanj velike množice turistov, ki jih brez prestanka bruha na rob planote pordojska žičnica. Ker je bilo do večera časa na pretek, sva se s hčerko pripravljala, da zlezeva še na kak bližnji »hišni« vrh. Najin pogovor pa je vzbudil pozornost mladeniča kakih dvajsetih, triindvajsetih let, ki naju je po rahlem obotavljanju le nagovoril – po slovensko. Prijetno naju je presenetil: rojenemu v Bolzanu, kjer je končal tudi srednjo šolo, je lepo tekla slovenska govorica, tako kot jo še danes govorijo v zgornji Baški grapi. Njegovi starši so se preselili sem še v času med obema vojnama in govore doma samo slovensko. Lepo se mi je zdelo, da se šteje naš mladi znanec tudi med svojimi italijanskimi vrstniki za Slovenca. Z italijanskim prijateljem sta prilezla sem prek drzno speljane ferrate Del Mezules in se pravkar odpravljala v dolino, ko ju je zmotila najina govorica. Potem smo skoraj do večera posedeli za mizo in se menili o planinskih in drugih doživetjih, dokler nista po bližnjici odšla v dolino.

Jutro naslednjega dne sva pozdravila kot prva na vrhu Piz Boe in še ravno pravi čas smuknila po dolgih meliščih s škrbine Pordoi na istoimeno široko sedlo. Tako sva se izognila dopoldanski počitniški množici, ki so v nji že odločneje prevladovali Italijani. Na sedlu Pordoi pa ima človek kaj videti: pravi ponteroso s štanti in robo vsake vrste na višini prek dvatisoč metrov! Predel med sedlom Pordoi in Marmolato velja nasploh za najbolj obljubljenega v Dolomitih. Na znani razgledni poti Vial de Pan (Bindelweg), speljani skoraj vodoravno po travnatih pobočjih skupine Padon, ki je s svojo črno kamenino eruptivnega izvora pravo nasprotje okolišnim goram, je promet kaj živahen. Resnična visokogorska promenada z imenitnimi pogledi na ledena severna pobočja Marmolate, ki jih je moč uživati tudi ob špagetih, polenti, klobasicah, gobicah in drugih domačih poslasticah, saj jih z zgornjimi napisi ponujajo po številnih »planinskih« kočah ob poti in s katerimi se ob rdečem vinu krepijo večidel tisti, ki so pustili svoja zajetna vozila na pordoiskem prelazu.

Mimo Marmolate ali prek nje je možno priti v nekaj variantah, kot jih našteva vodnik po naši poti, za različne zvrsti planincev in za različne vremenske razmere. Pri jezeru Fedai sva se s hčerko odločila za vzpon na vrh Marmolate (Punta Pennia, 3343 m) po zahodnem grebenu, kjer je iz Marmolatine škrbine, znane iz prve svetovne vojne, speljana že starejša ferrata. V dolino sva se vrnila po normalni poti prek ledenika, nato pa mimo planine Malga Ciapelle okoli vzhodnega dela Marmolatinega

masiva zavila v dolino Val d'Ombretta do kočé Rifugio Falier. Kar precejšnja pot za en dan, ki bi je ob nenaklonjenem vremenu seveda ne bilo moč opraviti. V delno pomoč nama je bila tudi žičnica od jezera Fedaiia do bližnje Pian dei Fiacconi.

V zelo prijetni in domači koči sva ob skoraj obveznih špagetih in rdeči kapljici, ki nama je z njo postregla prijetna oskrbnica, zadovoljno obujala doživetja tega dne. Razpoloženje pa nama je pokazil dolgin srednjih let z Bavarskega, ki je po nekaj izpitih policih očitno iskal sogovornika. Vešč samo svojega jezika se je »zatekel« k meni. Kaže, da je bila njegova priljubljena tema splošna in gospodarska politika Evrope, seveda z bavarskega gledišča in precej črno obarvana. Ko je začel »modrovati« o bodoči usodi Jugoslavije in izražati svojo zaskrbljenost nad tem, kar nam preti z Vzhoda, mu je bilo le treba povedati, da smo si glede tega, kako se ubraniti takim težavam, nabrali dovolj izkušenj že med zadnjo vojno z njegovimi ožjimi in širšimi rojaki. Prav nič tenkovestno sem ga poslal k vragu z željo, da naju pusti pri miru. Mož pa je imel sila debelo kožo. Še tri dni potem se naju je držal na nadaljni poti in prisedal k nama po kočah, kjer je zvrnil še precej policičev, šele tam na drugi strani skupine Pala so se končnoveljavno ločila naša pota. Še danes mi ni jasno s čim sva vzbudila s hčerjo njegovo »simpatijo«, saj bi mu moralo biti očitno, da nama ni do njegove dolgočasne družine; le-te sicer v gorah nikoli ne odklanjava. Janko Mlakar bi najinemu Bavarcu, če bi ga srečal na kakem svojih planinskih popotovanj, prav gotovo posvetil v svojih spisih kar celo poglavje, saj bi prav gotovo sodil v zbirko njegovih popotniških »portretov«.

Gorski svet južno od Marmolate je precej podoben našim goram. Prek nekaj sedlastih škrbín, s katerih se je moč kar spotoma povzpeti še na kak razgledni vrh, visok blizu tritisoč metrov, pripelje pot na zadnjo škrbino Cirella. Pred nami se razgrne širen planotašt svet, tokrat pretežno obraščen s pašniki in macesnovimi gozdovi, ki ga na jugu omejuje prelestna skupina Pala. Do tja pa je še dan hoda. Med Marmolato in skupino Pala ni pravih planinskih koč, ampak gostišča in zasebni penzionji. Vedoč iz domačih izkušenj, da planinci med letoviščarji niso dobrodošli gostje, naju je nekoliko skrbelo, kako bo s spanjem na prelazu San Pellegrino. Najina skrb pa je bila odveč. Podjeten lastnik penziona »Miralago« ob malem jezercu ve, da planinci glede prenočišč niso posebno zahtevni, zadovoljni so s skromnimi ležišči, a jesti morajo dobro in izdatno, posebno na takšnih poteh, kot je planinska pot št. 2. Zatorej: čim več planincev je pod streho, temveč prodajo rednih in izrednih obrokov. V podpriljučju je uredil udobna, snažna skupna ležišča in umivalnice za razmeroma skromno ceno, ki je kljub sezoni ne navija, v obednici pa jedo planinci skupno in enakopravno z drugimi gosti. Zdelo se mi je, da so postregli planincem s posebno velikimi porcijami, to pa za razmeroma majhne denarje. Do svojega penziona je označil lastnik še bližnjico z rdečimi trikotniki in vpisano številko 2 – simbolom naše poti – ter zapisal na opozorilni tabli pred odcepom, da so vsi popotniki planinske poti št. 2 pri njem dobrodošli in da imajo rezervirano prenočišče. Morda je v tem tudi nekaj tradicije, saj je bilo na bližnjem prelazu San Pellegrino v starih časih popotno zatočišče, ki so ga, podobno kot na švicarskem Sv. Bernardu, oskrbovali menihi. V našem penzionu sva bila med prvimi, da večera pa se je zbrala pisana družina kakih petnajstih, dvajsetih planincev. Naš krčmar se torej ni uračunal.

Preludij k predzadnjemu dejanju planske poti št. 2 v skupini Pala je granitna planota Monte Pradazzo, ki se je v burni vulkanski zgodovini našega planeta vrinila med apnenčaste in dolomitne sklade in grmade. Temno zelena kamenina, drugo rastje, macesnovi gozdiči in širni razgledi proti drzno oblikovanim vrhovom in grebenom so prijetna dveurna sprememba, dokler nas ne pripelje pot na prelaz Valles in tik za njim spet na dolomitna tla. Za skupino Pala veljajo, po planinski literaturi sodeč, sami presežniki, o tem pa sva se tudi sama prepričala. Le ena stvar je, ki povzroča planincem težave in slabo voljo: okoli poldneva ali pa še prej se jamejo po vrhovih in grebenih zbirati zaradi obilne vlage, ki jo prinašajo zračni tokovi z Jadrana, najprej meglice, potem megle, te se naenkrat spremene v temne oblake, ob bolj soparnih dneh pa nastajajo še nevihte, ki se poležejo šele pred večerom, ko zažare vrhovi spet v kristalno čisti, rdeče nadahneni luči. Planinec mora zatorej na pot čimbolj zgodaj, kar pa ni vedno lahko, saj začenjajo streči v italijanskih kočah nasploh dokaj pozno, tako da se je s pospravljenim zajtrkom težko spraviti na pot pred osmo uro. K sreči pa planincu precej pomaga italijanski poletni čas.

Nama je bila v skupini Pala vremenska sreča kar naklonjena, čeprav brez popoldanskih in popoldanskih oblakov ni šlo. Monte Mulaz (2906 m), Cima Focobon (3056 m), Cima della Vezzana (3192 m, najvišji vrh skupine), Cimon della Pala (3186 m), Pala di San Martino (2982 m), Sass Maor (2814 m) si sledijo v vrsti od severa proti jugu, seveda z množico vmesnih in stranskih vrhov, kdo bi jim vedel imena. Naša pot je vseskozi speljana po njihovih pobočjih, treba je čez marsikatero škrbino, med njimi je najbolj znamenita Passo delle Farangole. Na mnoge izmed naštetih vrhov je moč zlesti tudi

planincem iz rodu *Homo alpinus vulgaris*, no, nekaj planinskih izkušenj že morajo imeti, na druge pa seveda ne gre brez plezanja. Najvišji vrh skupine sodi med one, ki so lažje dostopni.

Prehod skupine Pala traja tri do štiri dni, posebno če se spotoma odločimo za ta ali oni vrh. Zanimivi sta tudi dve ferrati: via ferrata »Bolver Lugli« po navpičnih pobočjih Cimon della Pala in via ferrata del Velo po severnih podaljških Sass Maor. Po slednji sva se po precej zračnih skobah in ob žici povzpela tudi midva. Tokrat sva pustila večji del prtljage raje pod sedlom Passo di Ball, kjer se pot začneja. Zelo prijeten in v svojih dolžnostih dobro izveden oskrbnik koč Rifugio Rosetta – kako pogrešamo pri nas takšne oskrbnike – nama je že prejšnji večer svetoval, potem ko naju je iz razgovora ocenil, zanimivo varianto po pred kratkim odprti poti Sentiero Nico Gusella, ki drži iz izstopne škrbine na koncu ferrate okoli manjših a zelo razglednih vrhov v krogu spet na sedlo Ball. Pot je ob normalnih razmerah zelo enostavna, seveda pa bi bila ob mokrem vremenu, zlasti ob novozapadlem snegu na strmih plateh, po katerih teče, bolj težavna zadeva. Na sedlo sva sestopila po strmeh, nekoliko zaledenelih žlebu, kjer nama je prišel cepin kar prav.

Prek skupine Pala pa seveda držijo v okviru dolomitske planinske poti št. 2 tudi druge, manj »ostre« variante, kot je bila najina, ki pa so pravtako lepe in polne doživetij. Po dokaj napornem dnevu s precejšnjimi višinskimi razlikami sva si tega dne oddahnila v prijetni manjši koči Rifugio Treviso nad dolino Val dei Canali. Ta sodi v naravno zelo ohranjene in turistom odmaknjene predele Dolomitov in je zato znana le manjšemu krogu obiskovalcev. Od nje do cestnega prelaza Cereda je treba preiti še najvzhodnejše podanke skupine Pala.

S Passo Cereda je le majhen skok v bližnje, nekdanj vaško, danes pa že turistično središče Fiera di Primiero. Presenetil me je že prej podatek v nemški planinski literaturi (Wolfftraud de Concini: Marmolata, Civetta, Pala; založba R. Rother, München), da je ime Primiero nastalo posredno iz slovenskega imena Primeja. Že v sedmem stoletju so se naselili tod v obliki otoka slovenski rodovi. Kdo bi vedel, odkod so prišli: iz Pustriške doline, iz sedanje Slovenske Benečije ali od drugod? O njihovi naselitvi pričajo še danes nekatera krajevna in ledinska imena kot npr. Morosna, Macosna idr. Ime Primeja se navaja še v listinah srednjega veka. Kasneje so se pri selili sem še nemško govoreči rudarji, o čemer pričajo številni ohranjeni priimki ter kasnejše ime kraja Primör. Seveda pa se je slovenska in nemška kri porazgubila v italijansko-beneškem morju.

Najina pot je naslednjega dne vodila skozi vasico Mattiuzzi, in nad dolino Valle Slavinaz, katere ime nedvomno priča o njeni preteklosti. Žal, z najine poti ni bilo mogoče v okolici Primera pregledati kaj več in poiskati še kake druge kraje in predele z domnevno slovenskimi imeni. Prav pa bi bilo, da bi mnenje nemških piscev preverili še naši zgodovinarji in jezikoslovci. Ni mi znano, a upoštevati je treba, da sem glede tega laik, da bi bilo pri nas že kaj napisanega o navedenem slovenskem jezikoslovnem otoku. Človek bi dejal, da je vse to izvirno iz trte. Tu daleč na jugu Dolomitov pa Slovenci? Mislim, da si nemški pisci tega ne bi bili izmislili. Tančica pozabe je prekrila že marsikaj iz naše zgodovine.

Tudi na Passo Cereda so poskrbeli v docela hotelskem okolju za planince, sicer ne tako lepo kot na Passo Pellegrino, a zato tembolj zanimivo. V Rifugiu Cereda je za nahrbtniške popotnike med strešnimi tramovi rezervirano »nadpodstrešje«, celo s straniščem in umivalnikom za špansko steno. Ležišč na odsluženi žimnicah je na tleh dovolj, pospravlja pa jih le tisti, ki mu je tako opravilo v posebno veselje. Na podstrešju sva bila s hčerko najprej sama, kmalu pa so se jeli zbirati okoli naju bolj ali manj znani obrazi, ki sva jih dohitevala in prehitevala na poti in videvala po prejšnjih kočah, pa še novi prišleki. Zvečer je bilo vse naše nadpodstrešje podobno pravemu hipijevskemu taboru, kjer je odločno prevladovala mladina, prav vsem bi bil lahko oče. No, spali pa smo kljub temu vsi kar dobro. Svoji brlog smo zjutraj pustili zanamcem seveda takšen, kot smo ga bili našli, k pisani zbirki ostankov in pozabljenih stvari pa smo najbrž še kaj dodali.

Zadnji del poti je nadvse zanimiv: manj znan svet skupine Cimoneg, ki se končuje v najvišjem vrhu Sass di Mura (2522 m), se nadaljuje v dolgi rajdi Feltrinskih vrhov (Cime Feltrine). Obe skupini sta geološko različni in tak je tudi njihov planinski značaj. V Cimonegah prevladujejo navpične stene in ostri grebeni, kjer vzponi na vrhove niso navadni nedeljski izleti, Feltrinski vrhovi pa so iz starejših apnenčevih in dolomitnih kamenin in zato s strmimi travnatimi pobočji in policami, ki, bognavaruj, če bi bilo treba iti prek njih brez poti in ob mokrem vremenu. Morda bi mogli z njimi primerjati strmine pod Rdečim robom nad Tolminko. Obe gorski skupini ločujejo Passo Alvis, ki je pod njim prijetna kočica Rifugio Bruno Boz, preurejena iz nekdanjega planinskega stana. Tu so v eni osebi združeni gospodar, oskrbnik, kuhar, svetovalec in sogovornik ob plapolajočem ognju na kaminu. Kot je na planinski poti št. 1 posebnost kočica Pramperet in njuna oskrbniška dvojica, tako je tudi

tu moč najti ob ognjišču nekaj pravega planinskega počutja, takšnega kot so ga bili vajeni planinci v prejšnjih časih, a ga je v večini planinskih koč, tudi pri nas, manj in manj. Za prostor ni bilo treba skrbeti. Marsikomu od popotnikov po planinski poti št. 2 je že na Passo Cereda pošla sapa, le-ti so se popeljali od tam v Feltre po spominsko značko raje z avtobusom, kot da bi se še dva ali tri dni pehali po neznanih in manj slavnih vrhovih predalpskega sveta.

Zanimivo je bilo opazovati našega oskrbnika pri kuhi. Če so špageti prav skuhani, ni ugotavljal tako kot naše kuharice s poskušanjem, ampak je z rokami preizkušal njihovo elastičnost in raztežno trdnost, ki je natanko odmerjena, če naj ima pašta šta takšno veljavo, kot ima slavo. Res, špagetom ni bilo kaj pripomniti, tudi porcije so bile primerne za zelo lačne planince, po želji pa še z dodatkom. Skupina mlajših fantov nekje od Trevisa je zato krepko uničevala visoke kupe na svojih krožnikih, vsi pa smo jih zalivali z imenitnim rdečim vinom, ki nas je pri mizi morda zadržalo nekoliko dlje, kot bi bilo treba. Bila pa je to zadnja noč v gorah.

Tudi Cime Feltrine so naju naslednjega dne navdušile: bolj zelene so, kot so bile gore doslej in menda ni planinskega cvetja, ki tod ne bi uspevalo. Med njim so nekatere zelo redke vrste in take, ki uspevajo samo v najožji okolici. Del tega naravnega bogastva so Italijani okoli Piazza del Diavolo z zakonom zavarovali. Opaziti pa je, da so se tod v prejšnjih časih pasle velike črede živine. O tem pričajo imena in razsežne zapuščene planine. Podobno je kot pri nas v Bohinjskih gorah, kjer človek včasih ne ve, kje je konec sodobnega kmetijskega razvoja in kje začetek gošpodarske in družbene kratkovidnosti.

Zadnja koča na naši poti je Ribugio Dal Piaz na skrajnih južnih obronkih Feltrinskih vrhov, kakih 2000 metrov visoko. Ko je oskrbnik ugotovil, da sva pravkar končala dolomitsko pot št. 2, nama je prijazno in pristrčno čestital ter naju počastil z dvema šilcema beneške »grape«. Kljub delni abstinenci seveda njegovega vabila nisva mogla zavrniti. Ker se je popoldne jelo spet megliti, sva se po »slovesnem« zaključnem kosilu odločila za sestop v dolino. Slovo od gora je bilo po skoraj dveh tednih kar težko, dejal bi otožno, čeprav sva bila v sebi zadovoljna s tolikimi planinskimi doživetji. Zadnjih pet kilometrov asfalta sva si s prevala Croce d'Auna do Feltreja raje prihranila z avtobusom. Še istega dne nama je prijazni uslužbenec tamkajšnjega turističnega društva izročil srebrno rdeča trikotnika s številko 2, spominsko značko za prehojeno pot, vrh tega pa še šop knjižic o varstvu narave, o zanimivostih flore, o zgodovinskih znamenitostih Feltreja in njegove okolice. Vlak naju je nato prek Benetk in Trsta potegnil naslednjega dne do doma.

Če bi me kdo, ki se odpravlja v Dolomite vprašal za svet: ali na pot št. 1 ali na pot št. 2, bi mu težko odgovoril. Še najbolje bi bilo, če bi mu dejal, naj začne z enojko, saj bo potem z dvojko kar sam nadaljeval. Enojka je po svojem planinskem in naravnem značaju morda bolj enotna, nekoliko manj naporna, njene odlične točke so Tofana, Monte Pelmo, Civetta in skupina Schiara, a dvojka ima najvišji vrh Dolomitov Marmolato, nedosegljivo skupino Pala in nadvse zanimive Feltrinske vrhove. Predvsem bo držalo, da so Dolomiti povsod različni, nikjer se ne ponavljajo in jih v celoti najbrže človeku posamezniku ni moč ne spoznati, ne dojeti. Treba pa se je k njim nenehno vračati.

AVTORJEVO PISMO O DOLOMITSKI POTI ŠT. 2 UREDNIŠTVU PV

Spoštovani tovariš urednik, z zelo, zelo veliko zamudo Vam pošiljam obljubljeni članek o italijanski dolomitski transverzali št. 2. Dolgo sem bil v dvomih, ali naj ga dokončam in odpošljem, saj opisovanje tujih gorstev navadnega planinca (*Homo alpinus vulgaris*) našim bralcem prav gotovo ne more biti tako zanimivo kot opisovanje imenitnih himalajskih vzponov. Potem sem se odločil predvsem zato, da bi morda spodbudil še druge planince navadne zvrsti za potovanje k našim sosedom. Našo planinsko veljavnost ne bomo dosegli namreč samo s Himalajo, ampak tudi s tem, da se v večjem številu kot doslej srečujemo z drugimi planinci iz Evrope. Ob tolikem številu naših članov je prav žalostno, da so naši vpisi v tujih kočah tako redki ali pa jih sploh ni, medtem ko se v njih podpisujejo Belgijski, Holandci, Danci in drugi docela nealpski narodi. Res je, da sami nimajo gora, kot jih imamo mi, vendar se ne bi smeli zapirati v svoje domače okvire. Prepričan sem, da za naše ljudi ne morejo biti več ovira drage devize, še celo ne v sosednji Italiji, kjer ima dinar kar svojo veljavo. Sodeč po nakupih v inozemstvu so naši državljani med bogatejšimi v Evropi in zakaj potem ne bi bilo tudi nekaj denarja za planinsko popotovanje v tujino, ki ni bistveno dražje, kot bi stala takšna pot doma ob slabši postrežbi in možnosti prebivanja v naših kočah.

ODKRITJE SPOMENIKA JOŽU ČOPU

Slovenska planinska javnost je, razumljivo, posvečala veliko pozornost nagrobnemu spomeniku Jože Čopa, nedvomno enega naših najbolj popularnih, izvirnih in priljubljenih ljudi. Nekateri so bili že kar nestrpni, češ, zakaj se s spomenikom odlašajo. 11. 9. t. l. je bil nagrobni spomenik Jožu Čopu odkrit v Planini pod Golico. Spominsko besedo je imel dr. Miha Potočnik, Čopov plezalski tovariš, predsednik Planinske zveze Slovenije. Odkritja se je udeležila pokojnikova družina, alpinisti, gorski reševalci in planinci. Iz govora **dr. Mihe Potočnika** je razviden pomen in namen te spominske slovesnosti, obenem pa tudi nastanek spomenika. Dr. Potočnik je dejal:

Ta spomenik je brez dvoma eden najlepših in najbolj skladnih, kar so jih pri nas kdajkoli postavili kakemu planincu. Nastal je ob zanimanju in sodelovanju – lahko rečem – vseh slovenskih planincev. Z njim se slovenski planinci vsaj deloma oddolžujemo za vse tisto, kar je Joža Čop naredil in kar je pomenil za slovensko in jugoslovansko planinstvo.

Nastal pa je – bi lahko rekli – po ideji in zadnji želji Joža samega. Še za življenje je namreč ponovno želel, da bi imel na grobu kamen iz Triglavске severne stene.

To idejo in željo smo zaupali na seji IO PZS posebnemu odboru pod vodstvom tov. Janka Mirnika, v odboru pa sta od vsega začetka izredno aktivno, požrtvovalno in prostovoljno sodelovala predvsem arhitekt Vlasto Kopač, ki je izdelal načrt in vse podrobnosti za postavitev nagrobnika in ureditev groba, ter kipar Marjan Keršič-Belač, ki je prispeval kiparski del spomenika.

Tako smo pod Triglavsko severno steno ob strugi Bistrice poiskali ta kamen, ki se je morda kdove kdaj – pred tisoči in morda celo milijoni let odkrušil nekje v prepadnih triglavske strminah in se umiril v dolini. Kamen so planinci in alpinisti ter gorski reševalci PD Mojstrana, pod vodstvom tov. Avgusta Delavca, prepeljali semkaj do pokopališča v Planini pod Golico, – sem, kjer je Joža začel svojo nad 60 let dolgo planinsko pot. Do groba so ga spravili in postavili planinci, alpinisti in gorski reševalci PD Jesenice s predsednikom tov. Košnikom, Jožetom Makovcem, Tepino in Stanetom Koblarjem, strokovna dela (12 po 4 m dolgih pilotov, potrebnih zaradi drsnega in ilovnatga zemljišča ter ureditev stabilnega temelja) pa je opravilo gradbeno podjetje Z. J. »Soča« z Jesenic. Namestitev kipa in črk je ob nenehni skrbi in navzočnosti arh. Kopača oskrbela kamnoseška delavnica Stanko Kunovar.

Denarna sredstva za ta nagrobnik so zbrala in še zbirajo po soglasnem sklepu vsa planinska društva širom po Sloveniji.

Vsem imenovanim in njihovim sodelavcem se v imenu PZS in vseh slovenskih planincev kar najlepše zahvaljujem. Zahvaljujem se tudi Krajevni skupnosti Planina na čelu s tov. Saksido, ki je soglašala s postavitvijo tega spomenika. Spomenik bo za ta kraj olepševalna pridobitev, vredna številnih planinskih in turističnih obiskov.

Igra usode in nam često nerazumljivega naključja je, da je letnica rojstva Joža Čopa – 1893 – tudi rojstna letnica ustanovitve SPD, torej začetka organiziranega planinstva, ki se je do danes razvila v najbolj priljubljeno in najštevilnejšo organizacijo predvsem delovnih ljudi in mladine. Letnica Joževe smrti – 1975 – pa je tudi letnica našega dosedaj največjega in najveličastnejšega alpinističnega uspeha – vzpona po južni steni na 8482 m visokega Makaluja v nepalski Himalaji. V temeljih tega zadnjega uspeha, ki je sad dolgoletnih priprav in prizadevanj, je gotovo tudi Jožovo delo. Brez njega tudi našega današnjega tako razvitega in uspešnega slovenskega alpinizma ne bi bilo. Oboje je naravnost simbolično. Mimo kamna, ki sedaj stoji na tem grobu, je nešteto korajžno in podjetno korakal Joža proti Triglavski steni in njenim prepadnim strminam. Tudi takrat, ko je leta 1945, takoj po strahoviti vojni z zverinskim okupatorjem, kot 52-letni pa še vedno mladeniško podjetni plezalec nameril svojo pot v steber, ki sedaj za večno nosi njegovo ime! Morda je ta kamen prav iz njegovega stebra – kdo ve? Vsekakor pa si je Joža že takrat sam sebi postavil najlepši in najtrajnejši spomenik, ko je sam zmogel sebe in najtežji predel stebra, potem pa kljub utrujenosti in prečutim nočem še poskrbel za reševanje soplezalke in pri tem do konca v steni tudi neposredno odločilno sodeloval. To je neponovljiv vzgled alpinističnega heroizma in prave tovariške požrtvovalnosti.

Zdaj šta tukaj Jožev lik in kamen iz sten, ki jih je – kot je zapisal pesnik Oton Župančič – tolikokrat prijazno in nežno božala Joževa dobra in močna roka, postala eno in se zlila v večni pomnik in trajno pričo dela in življenja našega najplemenitejšega planinca, plezalca in gorskega reševalca, ki ga je tako lepo, plastično in resnično

popisal pisatelj Svetina v planinskem romanu »Stena«. Spominjala bosta nas in rodove, ki prihajajo, na enkratno izjemno osebnost in samorastniški lik delavca-proletarca, prijatelja, tovariša, človeka-humanista s čudovitim značajem, bistrim, vedrim razumom in visoko srčno kulturo.

Joža je kot malokdo poznal in razumel naravo in njeno govorico. Dobro je razumel tudi vprašanje življenja in smrti, saj ji je tolikokrat drzno zrl v oči. Naravno se mu je zdelo, da bo kdaj za večno legel k počitku med svojimi gorami. Zato mu ne bi bilo preveč prav, če bi se pretirano vdajali žalosti in če bi ne razumeli tudi teh poslednjih reči.

Če bi še lahko spregovoril, bi nam pa bržkone rekel tisto svoje: »Lepo, da ste prišli! Pa bohlonej k' smo prijatli!«

Slava Jožu Čopu!

S POKLJUKE NA TRIGLAV

ING. PAVLE ŠEGULA

Tisti planinec, ki je usmeril svoje želje v skale in prepade, bo spočetka komaj, komaj privolil in se odločil, da se loti Triglava z gozdnate Pokljuke. Temu ali onemu bi se stvar utegnila zdeti celo poniževalna, češ da je preveč šodra.

Tako se je dolgo časa zdelo tudi meni, dokler me pred leti nuja ni prisilila k odločitvi, da se očaka lotim z Rudnega polja. Bilo je na dan, ko je starost naših gora oblegala stotnija žensk in mi je tedanji upravni odbor PZS naložil nalogo, da jih pozdravim in jim zaželim srečno pot.

Zjutraj je lilo tja do devete ure in se mi ni dalo izpod varne strehe v močo. Ko se je neurje za silo zlilo, sem oddal otroke v varstvo, sedel v zvestega amija in odbrzel proti Bledu.

Na Rudnem polju so se v kalnih lužah ogledovali sivi oblaki, nikjer ni bilo niti kančka jasnine, z drevja in grmovja so se otesale debele kaplje, trava je vsiljivo ponujala močo, da se je zažirala v usnje in se je med stopalom ter podplati kaj kmalu oglasilo cmokanje...

Bil sem sam, noben pameten človek tisti dan ni silil v hribe, le razrita in zmendrana steza mi je kazala, da so ženske in vodniki že na poti proti Vodnikovemu domu.

Pot se dokaj časa nevsiljivo vzpenja, pa spet pada med ruševjem, macesni in jerebikovjem, dokler čez strmi klanček nad planino Konjščico ne plane na Jezerca, prijazno dolino s potočkom, stisnjeno pod travnata pobočja Draških vrhov. Sledi spet vzpon po razdrapanem pobočju pod Mesnovo glavo, ko pa dosežemo preval in se spustimo kakih dvajset metrov se prične složno, komaj opazno vzpenjanje po boku Tošca. Pogledi lahko uhajajo na verige gora, ki se vlečejo od Črne prsti na vzhodu pa prek Rodice vse tja do Kuka ter se zgube v kamenitih gmotah na obrobjih Komne.

V Vodnikovem domu je bil živčav že zamrl, po stezah nad Velim poljem se je že vila dolga kača. Dobrodušna oskrbnica Angela si je za silo že lahko oddahnila, čeprav je bilo v koči vse navzkriž.

V koči sem se zadržal komaj par minut, bil sem razporejen za hojo in v ravno pravšnem zaletu. Sonce je še vedno tičalo za oblaki in obetalo milost. Kdo ne bi izkoristil take priložnosti? Vzpon v hladu je kot naročen, četudi oko pogrša razglede, ki se sicer na tem koncu Alp kar kosajo, kateri bo lepši.

Na razpotju, kjer se cepita stezi za Kredarico in Planiko sem naletel na zaščitnico ženske stotnije. Nekaj omaganih deklet in nekaj vodnikov je počasi rinilo svoje noge v strmino, na vsakih par korakov posedalo po debelušnih kamnih ob poti pa spet in spet odpiralo nahrbtnike. Jože Praprotnik z Donatom Štibljem, delavcema Podjetja za ptt promet Kranj, najvišja poštarja v Jugoslaviji, sta kar spotoma uradovala, prekladala svoje žige, šela ovojnice, razglednice in z zabavnimi pripombami ponujala svoje storitve, pri čemer jim je vneto stregel Milan Govekar, tajnik Filatelistične zveze Slovenije. Ženske so mi bile nekam počasne, povrhu pa me je imelo, da bi še danes pozdravil Martina, oskrbnika na Kredarici in ga pobaral, kako mu kaj dela agregat, ki že nekaj let preganja temo v tej naši najvišji koči.

Vreme se je zbistrilo. Severnik je razganjal bele tančice, le na obzorjih so se še trdovratno gnetle sive črede oblakov. Triglavska preddverja so bila kot umita in

Pogled na Julijce s Karavank

Foto Ernest Preglav, Muta

vsa bela v snegu, ki ga je nanese v neurju dobrih 30 cm. Nasproti so mi prihajale kolone planincev, delavcev ljubljanskega Viatorja z direktorjem Jakofčičem, nekdanjim sošolcem in znanim pisateljem, humoristom Slavkom Kružnikom na čelu.

»Kje imaš pa smučī?« sta se mi posmehovala. Pomagal sem si z dolgima smučarskima palicama, ki me spremljata na vseh mojih planinskih podvigih, vse odkar me je za to tehniko navdušil Gregor Klančnik.

Kredarica je bila začuda prazna, le nekaj desetih gostov je uživalo njego gostoljubje. Pokramljala sva z Martinom, ki začuda dobro skriva svojih šest križev in nekaj čez in se po partizansko realistično spoprijema z vsakovrstnimi težavami v visokogorski postojanki.

Ni mi imel povedati kaj posebnega razen tega, da dizelski agregat nagaja, da hrope, ker je neka neučakana duša nalila v tank kis namesto nafte. »Ko pride Stane, bo že spet bolje.«

Ponudil mi je sobico in me vabil na večerjo, toda tačas je v meni že dozorel sklep: »Na vrh jo mahnem, pozdravim babe, pa domov!« Tako ravnanje sicer ni v stilu pravega planinskega romanja, ki naj bi bilo pretkano z dožitvijo in razmišljanji. Bolj kaže videz atletske preizkušnje, toda zakaj bi si je človek ne privoščil, če mu jo dopušča kolikor toliko zdravo telo in so razmere take, da nima kaj posebnega izgubiti, če se dan prekmalu vrne v domačo hišo.

ln že se poganjam v strmine Malega Triglava. Vse je grdo zasneženo, tistih nekaj turistov, ki so bili po snežnem metežu na vrhu je dobro stlačilo sneg. Tisoči drobcenih slapičev, oprimki in stopi niso kaj prida, premikati se je treba previdno.

Znana pot mineva naglo, le tu in tam srečam kakega zakasnelca, ki previdno sestopa in si mislim, da naslednje jutro tod ne bo prav posebno varno, dokler ne bo popustila nočna zmrzal. »Bo že Martin popazil, da ljudje ne bodo počeli neumnosti. Na začetku septembra res ni mogoče zahtevati od ljudi, da vlačijo s seboj zimsko opremo...«

Vrh me spejme ves sijajen. Ozek pas Jadrana v bližini Trsta se blešči v žarkih večernega sonca kot srebro. Mraza ni več, posamezni kosmi bele megle brez sledu izginjajo v nič. Sence so že dolge, Cmir, Begunjski vrh in Vrbanova Špica, Rež in Rjavina se bleste v deviški belini svežega snega. Zavijem na Planiko, kjer je nocoj glavni štab akcije »Sto žensk na Triglav«.

Srečamo se z znanci, ta in oni vabi, da prisedem k mizi, toda iz tega ne bo nič. Zavijem v sobe in na kratko pokramljam z ženskim svetom. Vmes je celo nekaj poznanih oziroma takih, ki me poznajo, meni pa se zde nekam znane. Spet me izdaja spomin na obraze. Vse izpuhti iz teh čudnih možganov, ki si sicer umejo zapomniti marsikaj, nikakor pa v svojih kamricah ne obdrže obrazov in imen. Nič kaj prida lastnost. Imajo me za domišljavega, pa spet za čudaškega in za nepozornega. Vrag me pocitraj! Nekako se sporazumemo, da jim želim srečen vzpon (vodniki menda vendar ne bodo tako neumni, da bi vso to vojsko gnali na vrh v teh neugodnih razmerah!) in srečno vrnitev ter se poslovim z zagotovilom, da bom še nocoj kuštral lase malima nepridipravoma v Škofji Loki.

Sestop mineva v spokojnih večernih barvah in počasi izginjajoči svetlobi v nekaki pobožni milini. Spet sem sam. In ko se poslovim od Angele, ki se čudi, čemu se že vračam, sem dobri dve uri ponovno povsem sam.

Pot ubiram, ko se oglašajo prve nočne ptice. Slišim čuke in globlje v dolini sovo, vmes je tisoč neznanih šumov skrivnostnega življenja. Okrog polosmih sem v popolni temi pri avtomobilu. Zdi se mi, da se je komaj dobro ohladil.

VIGREDNI IZLET NA ŽBEVNICO

DR. JANKO PLETERSKI

Izlet za tiste, ki ljubijo širna prostranstva, proste razglede, travnate planjave, malo ljudi, veliko tišine. Spomladi pa vrh tega lahko srečajo tod vse belo narcis in obilo drugega cvetja. Med njimi je gotovo najimenitnejši rdeče-vijoličasto žareči petran, istoveten cvetju iz krvi kosovskih junakov, božurjem (paeonia-potonika).

Žbevnica je najvišji vrh deset kilometrov dolgega gorskega hrbta, ki se kot jugo-vzhodni sosed Slavnika začne vzpenjati nad Podgorjem in upade pred prečno čičarijsko cesto Obrov-Buzet. Ko stopimo na Žbevnico, je vsa čudno lepa, prvinska gorska pokrajina Čičarije, tja do Učke na jugovzhodu, pred nami kot na dlani. Gorski hrbet teče pravokotno na slovensko-hrvaško republiško mejo, Žbevnica sama je na hrvaški strani. Po južnem pobočju gore, ki ga razčlenjujejo strme skalnate stopnje med širnimi travnatimi in gozdnimi policami, teče istrska železnica. Prva postaja za Podgorjem je Zázid, druga, zadnja slovenska, je Rakitovec. Potem se proga od naše gore oddalji in zato je železniška postaja Rakitovec najbližje in zelo lepo izhodišče za pohod na Žbevnico. Že vožnja z vlakom od Divače (kjer smo pustili avto) do Rakitovca je prava paša za oči in za sodobnika utrujenega od avtomobilizma, oddih in užitek. Kdor hoče na vsak način ostati zvest svojemu jeklenemu ropotaču, se pripelje izpod Črnega kala po stranski cestici.

Rakitovec je tipična gručasta istrska vas ob vznožju naše gore, kjer se ta vzpenja v vrh Kavčice (882 m). Krajevni leksikon pove, da so nekdaj tod redili konje in ovce, pasli in kosili, veliko sena pa prodali v Trst. Izdelovali so ovčji sir, predli volno na preslico, v Buzetu tkali in valjali sukno, izdelovali hlače in plahte. Danes je to preteklost. V gori skorajda ne kosijo več. Prijazni šef postaje pa se še z veseljem spominja, kako je kot deček prenočeval v mehki, dišeči, seneni kopici na gori in se oziral po daljnjih lučeh tržaškega mesta. Ene same ovce vas ne premore več. Konja nismo videli, pač pa traktorje. A najmočnejše je bilo srečanje v vaški ulici z dolgorogim volom – velikanom. Takole blizu osemsto kilogramov ga je cenila njegova vodnica. Neverjetno pametna in dobrovoljna žival je to, nam je zagotovila in ga v dokaz objela pod vratom.

Z vrha vasi pelje kolovoz desno v breg. Po nekaj sto metrih zavije v levo navzgor. Malo ovinkari in po dobri uri pripelje pod že dolgo vidni skalnat zid; nato skozenj po useku na rob širnih planjav. Vse je tod široko in oblo, pravega slemena skoraj ni. Na vzhodu se že zdaleč vidi zadnji vrh, Žbevnica. Pot nanjo traja še dobro uro. Ne bomo opisovali prizorov med potjo in na vrhu. To je treba videti. Opozorimo pa, da bo užitek zelo prikrajšan tistemu, ki ne bo imel s seboj polne čutare. Vode ni, sonce pripeka, senčice le tu in tam za nju.

Ko se nasitimo vrha, se je treba odločiti, kod se bomo vračali. Najlažje seveda nazaj po lastni sledi. A nas mika naprej. Nikomur pa ne bi svetovali najmikavnejše smeri naravnost z vrha v vas Brest, ki jo vidimo južno ob vznožju. Ta plat gore je polna skokov, kar prepadov, a kar je vmes, je drsna trava. Na specialki je videti kolovoz, ki pelje v dolgem ključu iz Bresta v dolinico zahodno od vrha. Za to smer bi se

bilo treba najprej malo vrniti po slemenu. Tega nismo poskusili. Ubrali smo jo najprej v stari smeri proti vzhodu in še malce proti severovzhodu in tam po zložnejših pobočjih dosegli prečni kolovoz, ki nas je pripeljal na v začetku omenjeno čičarijsko cesto. Po njej proti jugu (ko cesta zavije ostro v levo v velik ovinek, se ponuja bližnjica skozi borov gozdič) do Bresta. Pred prvo hišo, na desni strani ceste, curlja v betonski lopi hladna vodica iz pipe. V steni letnica 1876. Tedaj je železniška uprava zajela studenec v vzhodnem Žbevnici in speljala vodovod na železniško postajo Rakitovec, spotoma pa napojila še Brest in vas Rakitovec. V Brestu vprašamo, preden zapusti cesta vas na južni strani, za bližnjico proti Rakitovcu. To je nadvse prijazna pot po travnatih dolinah ob vzhodni gore. Malo nad Rakitovcem dosežemo kolovoz, po katerem smo začeli pot zjutraj. Z vrha Žbevnice smo se vrnili sem v dobrih dveh urah. Skupaj torej 4–5 ur složne hoje. Možno je tudi nadaljevati turo po Čičariji mimo Sluma in potem sestop na železniško postajo Roč. Ta varianta terja nekoliko smisla za orientacijo.

GLE DAM V NEBO, GLE DAM ZVEZDICE . . .

ALI NEKROLOG KPD

URŠA KOLENC

I.

Brr, kako me zebe. Le kako dolgo bom še čakal? Prava genija sva midva z Andrejem. Zamehuriva stvar, če se le da. Urša, zdaj pa začni jesti napolitanke, rabila boš energijo! Ojej, kje je še Pekel, kje je še Kredarica! Ne zaupam več svoji zvezdi tam zgoraj. Prevelika avanturistka je. Misli si, da je že odrasla, pa se pošteno moti. Poklonila mi je bivakiranje, danes pa mi obeta večurni »sprehod« pod Triglavom. Kar neha! Ljubica moja, do grla sem te že sita! Se boš ti opravičevala doma, boš ti sopihala navkreber, boš ti »špricala« službo? Kaj bo pa z mojimi otročički v vrtcu? Pa bi te res rada spoznala, lučca moja. Vem, da nisi prav nič kriva, ampak človek se tako dobro počuti, če lahko znese jezo na koga drugega. Družinskega poglavarja razkuri direktor, poglavar ozmerja ubogo soprogo, starejši v šoli dobi cvek in zato pretepe najmanjšega hlačmana. In zakaj se ne bi jaz, čisto navadna zemljanka, raztogotila nad svetlečo pikico na temni zavesi? Vidiš, kako dobro dene, kar lažja sem. Sladke ploščice pa še kar naprej hrustajo med zobmi in pripravljajo kalorično zaledje. Še vedno pa sem upala. Saj bova našla prehod. Da bi morala zdajle nazaj? Nemo goče! Ne, ne, ne bom obračala 50 m nad dolinico. Ne bom, pa če se svet podre, ne bom.

Nič ni pomagalo. Police so bile zakrite, skale poledenele, vrv 100 km daleč v garaži, markacije pa so se igrale slepe miši. In ob petih sva avtobusni sedež zamenjala s »čudovito« dokolensko promenado tja na 2000 metrov in še čez. Kaj češ? Poskrbela sem pač za dobro kondicijo in linijo (bo pa poleti lažje).

Zagledala sem tovarišev obupani obraz.

»Cepec, stokratni cepec! Le zakaj sem se vpičil v ta Kot. Zdaj pa imam. Danes stara mama pač ne bo dobro spala. Zaman bo čakala svojega Drejca. Ne bo ga domov. Še sreča, da imajo meteorologi zvezo s slovensko prestolnico, drugače bi naju jutri že reševali. Uf, kakšen cepec sem, gromozanski cepec.«

Nenadoma nisva bila več utrujena. Kakšen čudodelen stroj je človek. Ko meniš, da nimaš več bencina, ravno takrat najdeš bogato skrito rezervo in poženeš s četrto. Slaba vest je menda enkratna pilula za mišice.

»Oh, mami, kaj bo s teboj?»

Požrla se bo (mene pa bo šele v ponedeljek). Samo še danes mi oprosti tale spodrsljajček, prosim te! Mami, obljubljam ti, to se verjetno ne bo več pripetilo. Očka, ti pa se na mojo srečo potepaš po Bližnjem vzhodu. Neznansko sem hvaležna RUDIS-u za tole službeno pot. Drugače bi odklenalo meni in mojim hribom.«

Midva pa sva se potapljala v beli puhec na pobočjih in previdno vlekla iz snega spodnje ude. Ne previsoko, ne pregloboko, ne predolgo, ne prehitro. Kepa je zažarela v svoji škrlatni toaleti, pa je nisem mogla občudovati. Raje bi izpela pristni knapovski napev, raje bi se spomnila zabeljenih izrazov, ki včasih tako pomagajo. Kaj kletvice,

kaj romantična zardelost zaspane gore na obzorju. Treba je bilo navzgor, tu je bila tista groba realnost, ki bo trajala celih pet ur, terjala nešteto pogrezov in nenamernih telovadnih prvin.

Jezno sem pogledala navzgor:

»Nesramna si, da veš, zvezda moja!«

II.

»Čez tisoč let, ko naju več ne bo, a Orion bo svetil kot nekoč...«

Lučke na svodu so se prižigale, kot bi se zasvetila okna hiš velikanskega mesta. Neutrudni nebesni vojščak pa je že plesal svoj zimski ples okoli Severnice.

Kako prekleto drži tista pesmica! Kaj pravzaprav sem jaz in mi vsi malce trčeni planinci? Kapljica v oceanu, miniatomčki v stvarnosti. Ampak moja jedra delajo – torej sem. Dobrih 120 kg je tokrat nadrobilo plazove, za tistih obojnih 120 kg je cvikalo kar precej ljudi v Ljubljani. Torej le nisva bila tako nepomembna, Orion le piši kroniko o naju!

Saj vem, če na koncu vse dobro premislim, sem vsega kriva le jaz in moja trapasta sentimentalna navezanost na kup skalovja in pečin. Rjavina, pa saj ti nisi vedela, da stara klapa letos ne bo pustovala tam gori na 2515 metrih, kajne? Jaz tudi ne in tudi Tine ne, ta stari gorski maček in vseved. Še v Mojstrani nama je svetoval: »Čez Krmo pojdiva! Kot je lahek, ampak v senci, mlela bosta kot zmešana.«

Upoštevala sva modrijanov svet, pa se vseeno nasmodila. Povsod, prav povsod je kraljevala nedotaknjena bela nedolžnost, štirje trmoglavci (dva sta se pridružila še na Zasipski planini) pa so tajali srce v zaliti gorski pokrajini. Bojevali smo se srčno kot vitezi, le da so se šlemi preselili na noge, telovadili kot vrhovodci (gaz je držala v širini 20 cm), izguba ravnotežja pa je pomenila vrnitev na viteški turnir. Staro pravilo pravi: Najbolje je biti prvi. Prvi na olimpijskih igrah dobi zlato, prvi človek na Luni – slavo, prvi v razredu najboljši spričevalo. Tokrat pa se nismo borili za prvenstvo. Gazili smo vsi, menjavali pa smo se na bojni črti. Kako čudovito je bilo, ko si požrl grenko porcijo korakov in vljudno spustil tovariša na čelo kolone. Dolgih 15 minut si nato takole zabušaval, dokler ni spet prišla galantna gesta:

»Izvoli, naprej!«

Moj telesni pečat je bil menda prelahek, zvito sem krmarila po zalitem morju. General je bil kar dober, kot ponavadi pa je nasrkala težka pešadija zadaj. Zaslišal se je rsk, nato še glasnejši rsk, nazadnje pa še masten vzklik ki je pomagal potapljačim se mornarjem. Prav se jim je godilo. Strinjali so se z emancipacijo, pa so jo dobili po grbi.

Po osmih urah plovbe smo le pristali pri stari lovski bajti in se pritihovali v notranjost. Jurišni bataljon se je utrudil, s solznimi očmi je pozdravil zdravi vonj kadečega se štedilnika. »Hm, kakšen užitek, hm, kakšen aroma! Pa saj to je dim zaklenjenega gorskega zavetišča. Poskusite ga še vi, ne bo vam žal. Zanesljivo ozdravi goromanijo, v oblekah pa traja učinkovito najmanj tri mesece.«

III.

Pomenki ob polni skledi in skodelici – poseben in edinstven čar planinskih avantur. Sediš na toplem, srkaš topel čaj in cmokaš. Zraven pa predeš, gruliš in poslušáš originalno, neposredno in enkratno oddajo na gorskih valovih 1700 metrov – »Še pomnite, planinci.« (O, ja, kako je bilo takrat lepo. Ne pa takšna neznosna svinjarija kot pa danes.)

Ljubljanski Andrej je začel brskati po vpisni knjigi

»Leto 1972, 1973, 1974, 1975«

Jurij Kolenc

Zinka Kolenc

Marjeta Kolenc

Urša Kolenc

Izolški Andrej pa:

»O, to pa je tisti Kazenski poboljševalni dom, ki venomer 'teži' v Planinskem Vestniku (KPD). Prav rad bi spoznal njihovega očeta, ubogega revčka, ki ga preganjajo tri podivjane babe.« Takoj sem prešla v protinapad.

»Jaz pa ti povem, da ga prav dobro poznam in da se mu ne godi tako slabo. Deset žensk mu ne bi prišlo do živega, kaj šele naš sindikat. Gospodari blažen med ženami in požira sadove svoje vztrajne vzgoje. Kar je skuhal, pa naj še poje. Včasih nas je on silil na višine, zdaj pa me njega. Obetajo pa se mu že tudi boljši časi. Ženska triperesna deteljica je v fazi decentralizacije, utihnili so psi, ki so vedno samo lajali

pa nikoli grizli. Ni dolgo tega, ko je prišel kraljevič in odpeljal najstarejšo princesko, zanesljivega propagandnega ministra, najmočnejšega člana našega združenja. Ojej, mami, slabi časi se nama obetajo, Jure pa bos pet lahko zavladal v svoji odkriti diktaturi! Mnogim se pač smilijo čisto napačni ljudje.»

A le počakaj, ti primorski Andrej! Takrat ob ognju si se ti norčeval iz mene, kaj, če tudi jaz položim adute na mizo. Veš, nikoli ni prepozno (pa četudi pozabimo tisto možko neenakopravnost 100 metrov pod kočo.) Žalil nisi samo mene, ampak našo vez. Člani kazenskega poboljševalnega doma niso kar tako. Navsezadnje so zadržani gorniki, ki ne mislijo pozimi coprati po Tominškovi poti v Vrata, ampak so prehodili in pretaknili »uf-fuf-fuf poti in stezic (eden med njimi pa je tudi tistikrat »modro« španciriral ponoči pod Ržjo). Mislim pa, da smo na koncu vsi na eni črti (tudi tisti, ki v dolini nosijo kikle). Narava nas je vse obsodila na propad. Tako kot je tebi izpila moč v tistem tihem mraku, tako je tisti dan propadlo uradno (na magistratu) 23 let delujoče žilavo in močno KPD.

SLAVA MU!

IV.

»Gledam v nebo, gledam zvezdice, mislim na...«

Lep in skrivnosten je bil večer, ko sva gazila proti Staničevi koči. Postojanka se je prikazala kot pošast in kmalu spet izginila v črnem breznu mesečevega kraljestva.

»Se spomniš, Andrej kako sva se še tisto dopoldne martinčkala na vrhu moje ljubljenske?«

Se spomniš, kolikokrat sva se potunkala v sipki pršič?

Se spomniš, kako sva delila zadnji bonbon?

Se spomniš, kako sva po tisti garaški žalosti prirnila tja gor k meteorologu? O dobri, požrtvovalni Frenk! Kako bi se mu človek le zahvalil? Dal nam je najboljši čaj, ponudil najbolj suho obleko, pogrela sva se v najbolj topli in najčistejši kamrici pod soncem. Tisti čudni dolinci pa so že ob desetih zvečer spali.

Triglav kliče Ljubljano.

Nič.

Triglav kliče Ljubljano.

Nič.

In tako petnajstkrat nič.

Kaj le delajo tam spodaj? Mar ne vedo, da se pokajo po svetu ljudje, ki imajo eno kolo premalo v glavi (tisto, ki meče smeti ven) in hočejo razglasiti svoj greh ravno takrat, ko drugi ljudje sproščeno smrčijo, žvižgajo na mehkih žimnicah.

Se spomniš Andrej, (ljublanski, da ne bo pomote) kako sva se mučila nazaj do Mojstrane, mašila in izbruhalo zadnjo klobaso?

Se spomniš, kako sva se nemirno presedala v avtobusu?

KAKO BO PA DOMA?

Kleli so, ko jih je zvonec ob štirih vrgel iz postelje.

V.

Bum, bum, bum. Srček mi je hotel kar pobegniti, obraz je postajal čudno razpoteg-njen. In ko sem nazadnje nesrečna in srečna hkrati pritisnila na zvonec, sem se začela tresti in cediti. Spet sem bila triletno dekletce z liziko v roki ki bi se najraje skrila materi v krilo:

»Nisem mogla drugače. Obljubljam, da se to verjetno ne bo več zgodilo.«

Novopečeni svak pa: »O svakinja, komaj tri dni sva v žlahti, pa mi že delaš skrbi.

Kaj bo s tabo, punca?«

IZREDNI PRISPEVEK ZA PLANINSKI VESTNIK od 1. 8. 1976. do 30. 9. 1976

ŠKODA JOSIP, Ljubljana, 10 din; SLABE IVANKA, Jesenice, 20 din; LOVRENČAK JOŽE, Rog. Slatina, 40 din; MARKOVIČ STANE, Ljubljana, 50 din; BOJKIĆ MIHAJLO, Ljubljana, 50 din; DOLINAR HIERONIM, Ljubljana, 50 din; ROBIC SLAVKO, Gozd Martuljek, 100 din; CILENSEK MILAN, Maribor, 100 din; KRAPEŽ RAFAEL, Ljubljana, 130 din; N. N., Ljubljana, 500 din; OGRIN NORBERT, Berlin, 120 din. Honorar PV so odstopili: Ing. PETER STARČ, Ljubljana, 160 din. S k u p a j : 1330 din.

V PLANINE – ENKRAT MALO DRUGAČE

ERNA MEŠKO

Če so ti goré zavdale, se iz te opojnosti ne strezniš nikoli več. Skopniš lahko od hrepenenja, pozabiti jih ne moreš. V oblakih jih vidiš, v vetru jih slišiš, v sanjah jih uživaš, v samoti kramljaš z njimi in tvoje srce jih v mislih boža in občuduje, se z njimi bori in jih osvaja. Ne naveličaš se o njih govoriti, o njih poslušati. Kakor se pretaka kri po naših žilah, tako vzporedno teče ta ljubezen. Neprestano, včasih tudi pospešeno skozi našo bit. Vsakdo, ki gore resnično ljubi, mi bo priznal, da je temu tako.

Moji otroci dobro poznajo to mojo sladko bolečino in tako mi od časa do časa pripravijo kako presenečenje, iz katerega pozneje zopet zaživim, kot bi bilo pomlajeno. Bilo je v začetku septembra l. 1974 ko sem prejela pismo hčerke Majde iz Stuttgarta. Med drugim piše: »Mamika, uredite si tako, da boste na vsak način 19. 9. v Stuttgartu. Naslednji dan si oddahneta od naporne vožnje, 21. in 22. pa bo izlet na Tirolsko, o katerem sem Vam pripovedovala, ko sem bila poleti doma. Jaz sem vas prijavila in tudi že vse plačala, nič več ne premišljuje, spakirajte se in pridite čim prej. Neizmerno bom vesela, če se mi bo posrečilo pomagati, da se uresničijo Vaše davne sanje.«

No, ubogala sem in 19. 9. opolnoči izstopila na stuttgartskem glavnem kolodvoru. Preobširno bi bilo, če bi hotela popisati, kakšno je bilo potovanje, s kakim veseljem so me pričakali itd. Povem naj samo, da utrujena nisem bila nič in sem zato naslednji dan, ki je bil načrtovan za oddih, koristno uporabila za razgledovanje po mestu.

Zjutraj je rahlo deževalo. Privezala sem si ruto, vzela dežnik in sem se napotila, da kupim najnujnejše za »turo«. Ko zavijem v podvoz v Cannstattu, zagledam tam tri uniformirane tramvajške delavce, ki so vedrili. Prijazno so me pozdravili in ko sem se jim nekoliko oddaljila, sem slišala, kako je eden rekel: »Ta žena je ravno taka kot moja mati...« Ozrla sem se in opazila, da si je z rokavom obrisal oči... Gotovo je tudi njegova domačija bila tam kje med mehkiimi polji, ob dišečih gozdovih in cve-točih tratah in mogoče je v duhu zagledal svojo kmečko mater, ki se je pravkar pojavila na hlevskem pragu z golito toplega, dišečega mleka in so ji ob nogah zamijav-kale muce, čakaje svoj delež...

Da – dom! Vse razkošje sveta ga ne nadomesti, pa četudi je to samo borna, s slamo krita kočica, samo da je v njej topel, miren kot, kjer počivajo tvoje otroške sanje...

Zjasnilo se je. Stuttgart je zelo lepo mesto in z Majdino pomočjo mi je uspelo, da sem ga поблиžje spoznala. Svetovno znan je kot »velemesto med gozdovi in trto«. Pozidan je po hribovitim terenu, posredi pa teče reka Neckar, po njej plovejo parniki. Pisala biraje o planinah, pa mi dovolite, da vsaj nekaj malega napišem še o tem mestu, ki je uvrščeno med najlepše v Evropi. Navdušuje te, ko vidiš s trto posajene hribočke, sadovnjake in gozdove kar sredi mesta. Vredno si je ogledati botanično-zoološki vrt,

MISLI O BRATSTVU OB XXIV. ZBORU PLANINCEV PTT JUGOSLAVIJE NA PREDVEČER BORCA (3. JULIJA 1976)

Oznanjanje bratstva in enotnosti med narodi Jugoslavije bi bilo odveč, če bi ga hkrati ne uresničevali v vsakdanjem življenju, kot je bilo to med vojno in kaj pogosto tudi v posameznih obdobjih naše povojne zgodovine.

Nesteto praktičnih primerov kaže, da bratstvo, enotnost in prijateljstvo niso prazne besede, če ljudje vedo, kakšen je cilj in za kaj si prizadevajo. Seveda je teh ciljev mnogo, mnogo je tudi interesnih skupin, ki si – vsaka po svoje in v svojem ožjem okviru – prizadevajo, da bi z združenimi silami nekaj dosegle, nekaj ustvarile, si izkazale prijaznost. Tako je tudi s poštarji planinci.

Naj zapišemo raje par vrstic o ciljih in posledicah takih srečanj. Temelj in izhodišče je nedvomno močna odprtost ptt delavcev, ki jih vsakdanje delo nenehno povezuje prek krajevnih, občinskih, mestnih, republiških in celo državnih meja. Konec koncev ni tako malo ptt delavcev, ki so po službeni dolžnosti prešli lepe dele naše domovine ter spoznali, da ni kotička v širni Jugoslaviji, kjer bi ne bilo prijaznih ljudi in naravnih lepot, ki kar same vabijo k obisku, ogledu.

Menjajo se skupine: Slovenci romajo v Bosno, Makedonijo, Črno goro, Srbijo, Kosovo, v gore Hrvatske na Fruško goro. Drugi prihajajo v naše kraje, v naše gore. Zakaj ne bi del tega dogajanja usmerili še posebej, ga povezali s športno tekmovalnim programom, s kulturnimi prireditvami, orientacijskimi pohodi, ogledi muzejev, tovarn

med mnogimi muzeji pa je za današnji čas gotovo najzanimivejši avtomobilski muzej najstarejše tovarne avtomobilov na svetu Daimler-Benz. Značilno za Stuttgart pa je tudi zdravilišče v Cannstattu, ki je za Budimpešto največje nahajališče mineralne vode v Evropi. Iz 18 vrelcev privre na dan 18 milijonov litrov zdravilne vode.

Posebnost tega mesta je tudi njegov televizijski stolp, ki ima spodaj premer 16 m in je 217 m visok. V višini 150 m je štirinadstropna kavarna s 151 sedeži, nad njo je pošad z visoko zidno ograjo, okrog katere so nameščeni ogromni daljnogledi. Na njej pa je prostora za 400 stojišč. Joj, kar groza me je, če si kaj takega predstavljam. Nahaja pa se stolp na lepem hribu, našem Pohorju podobnem, poraslem večinoma z bukovje, v spodnjih legah pa so terase s trto.

Prvotno sva se zmenili z Majdo, da greva na izlet obe. Pa je prišlo tako, da sem šla sama. Izlet je bil zelo dobro organiziran. Tokrat nas je bilo 700. Vlak je bil ozvočen. Kmalu slišimo poziv, naj se vsak potnik s predpisanimi dokumenti javi v pisarni v vagonu št. 6. Tu so nam preverili potne liste, razdelili so nam bloke za hrano, vstopnice za večerno prireditev, vozne listke za žičnico, vozovnice za avtobus, nakaznice za prenočišče, razdelili so nam program izleta in prospekte, kupili smo si lahko razne zemljevide. Tako oskrbljeni smo se vrnili na svoja mesta. Iz zvočnikov so donele vesele melodije, od časa do časa pa nam je bilo sporočeno, kje se vozimo in kaj vidimo levo in desno. Poleg vseh naravnih lepot je mene posebno zanimal pašni sistem. V smotno urejenih čredinkah se je paslo govedo, večinoma po 14 do 18 glav skupaj. Pri vsaki taki skupini je bil tudi postavljen voz-napajalnik. Človeka ni bilo videti, tudi obdelovalnih površin, razen travnikov, zelo malo. Bližalo se je poldne in avstrijska meja. Vse je postalo nekam živahno in začutili smo pravo alpsko vzdušje. Zavedeli smo se, da smo v očarljivi gorski deželi. Kontrola potnih listov, potem še opozorilo iz zvočnikov, da bomo v četrte ure na cilju in da naj vzamemo vso svojo prtljago s seboj, kajti brzovlak se vrne v Nemčijo v Kempten na čiščenje in se bo vrnil v Reute naslednji dan do 16. ure. Na kolodvoru »Reute in Tirol« nas je pozdravila domača godba na pihala, nato je spregovoril mestni župan. Približno 300 nas je šlo v Hotel Tirolerhof, druge pa so avtobusi prepeljali v druge hotele. Mize so bile lepo pogrnjene, bila sem presenečena, da ni bilo enotnega kosila, kljub množici gostov, lahko si izbral à la carte. Ob dveh so nas z avtobusom zapeljali na Plansee. Imela sem občutek, kot da sem ob Bohinjskem jezeru. Jezero leži na nadmorski višini 976 m. Po dvehurnem sprehodu vzdolž jezera so prišli po nas avtobusi. Tu je še vse naravno, nobene visoke stavbe ne motijo očesa, za dobro telesno počutje skrbi edini hotel Forelle, ki je pa zelo podoben planinskemu domu. Opazila sem spomenik cesarju Maksimiljanu II., ki je odprl cesto v tem kraju leta 1852. Na enem izmed kašipotov sem zagledala napis: Garmisch-Partenkirchen 12 km. Po tistem sva si zaželela, da bi spoznala še ta kraj, ki je znan vsemu športnemu svetu – pa ni bil v našem programu. Ko smo prispeli v Reute, so nas povabili v »Sozialhaus«, kjer je bil za goste posebnega vlaka prirejen večer z bogatim folklornim sporedom – vstopnine prost. V odmorih med programom so dekleta, ki so pred tem nastopala na odru, v narodnih nošah stregle gostom, bilo je zelo zanimivo prizadevanje, da bi nam prikazali mišljenje in čustvovanje tirolskega domačina. Po programu je bil ples. Ker nisem prijateljica te vrste razvedrila, sem raje

in drugih gospodarskih objektov in zanimivosti? To se je dejansko vselej tudi dogajalo, udeleženci zborov so se vedno razhajali polni bogatih doživetij, z bogatimi vtisi in doživetji, s spomini na visoke vrhove vseh predelov Jugoslavije. Več tisoč planincev je spoznalo svojo lepo, širno domovino, si jo vtisnilo v spomin, spoznalo, kje so hodili borci NOV, kje so delali naši brigadirji. Kdor pa svojo domaćino pozna, ima do nje drugačen odnos kot tisti, ki so mu njena bogastva in lepote tuje.

To pa je le en rezultat naših srečanj. Pognala so še globlje korenine, nas še bolj približala k bratskemu, tesnemu, rednemu sodelovanju. Ko smo se spoznavali, smo sklepali prijateljstva in bratstva, ki tudi niso ostala samo pri sklepih, da se še srečamo.

Veliko je v Jugoslaviji pobratenih planinskih ptt društev, tudi organizator, PD PTT Ljubljana, ima že vrsto let vzorno sodelovanje v okviru bratstva s ptt planinci Zagreba, letos avgusta pa pripravlja slovesno sklenitev bratstva s PD Djerovica iz Peči.

Z besedami je težko povedati, kako resnično bratska so srečanja planincev pobratimov in koliko veselja in zdravih pogledov vnašajo v naše vrste.

Človek se nehote in neposredno seznanja z drugimi sredinami, sprejema za svoje nekaj, kar mu je bilo še nedavno povsem tuje. In tisto, kar danes začena, načena pod vrhovi naših gora in v divjini gorske narave, bo jutri nadaljeval v delovnih stikih; tudi ti so se že marsikje obogatili in utrdili prav na pobudo srečanj naših planincev.

poiskala svojo sobo v hotelu I. kategorije. Bežno sem v svojih mislih ponovila doživetja poslavljajočega se sončnega dne, pogledala še malo v lepo branje in ob tem me je zmanjkalo.

Novi dan se je zbudil v meglenem jutru, rahlo je pršilo. Razdelili smo se v več skupin. Večina ni bila voljna da bi se vzpeli kam višje. Meni se je zdelo, da si nikoli ne bi mogla odpustiti, če ne bi zlezla še na kak tirolski vrh. Tako sem se pridružila skupini ki je bila namenjena na Hanenkkamm (1940 m). 1000 m višine smo premagali z žičnico. Ob gornji postaji je zelo lepa, velika restavracija in bili smo zelo presenečeni, da je bilo kosilo tukaj za 2 DM ceneje kot v dolini. Snežilo je in večina je ostala kar v restavraciji. Mene je vleklo v naravo, naravnost uživala sem, ko so se mi snežinke topile na licih. Svet je tu skoraj gol, gladek, zato so tu pozimi najlepša smučišča. Potem je prenehalo snežiti, veter je razgnal meglo, in sonce je obsvetilo neštete skalnate in zasnežene vrhove vse naokrog. Posebno jasna je bila videti 2963 m visoka Zugspitze z bogatimi objekti sodobnega turizma. Čudovit pogled je bil na ta alpski svet! Zdajci se je znova prikadila megla in »zastor je padel«. Vseeno sem bila srečna, da mi je bilo dano vsaj četrte ure občudovati gorske prelesti. Pobralla sem si kamenček in trohico zelenja za spomin in se vrnila k družbi. Ura je bila 16 in treba je bilo vstopiti v vlak. Tu sem se ponovno sešla s svojima sopotnicama od prejšnjega dne. Bil je prijeten občutek, med samimi tujci, sestati se z znanci. Potniki so bili povečini zelo razigrani. Čudila sem se, da se je po hodniku venomer prerivalo polno mladih. Pozabila sem, da je bil vagon št. 7 »plesni vagon«, v njem je bil tudi buffet, zato je bil tak promet.

V Stuttgartu sem se poslovila od sopotnic in končala ta nenavadni izlet v planine. Kaj naj rečem? Bilo je lepo, a nikoli tako kot takrat, ko z nahrbtnikom na ramah hitiš vkreber, se odžejaš ob izviru izpod skale in se položiš na mehko trato ali mah, mogoče celo na hlod, ki pozabljen umira ob poti. Ali takrat, ko prideš na vrh, globoko zadihaš in ves nasmejan ob sončnem soju gledaš pod seboj domovino, v bridkosti in radosti ljubljeno. Skušam biti nepristranska, a vedno znova ugotavljam, da tako lepih in prisrčnih gora, kot so naše, ni nikjer. Vsaj zame ne.

DNEVNIK S TEČAJA ALI KAKO SMO SE KALILI V MLADINSKE VODNIKE

JASNA ŠEBJANIČ

Bil je julij. Morda takšen julij kot leto poprej, z dežjem in poletnimi norčijami toda prijave so bile že davno poslane in z Agi sva morali na tečaj za mladinske vodnike. Hm, tečaj! Kaj vse sva slišali o tistem tednu! Strašili so naju, da se je treba ogromno učiti in če padeš na izpitih, moraš povrniti vse stroške; drugi so spet dejali, da vse skupaj ni nič resnega in da se imaš kot na dopustu – toda bili sva nezaupljivi in nisva nikomur verjeli. Vedeli sva, da je resnica nekje na sredi.

Pa vendar, nekaj so dosegli. Da se mi je v kosti naselil strah! Sama ne vem pred čem. Morda pred svojo neizkušenoostjo, saj sta minili le dve leti od takrat, ko sem dobila zeleno knjižico, morda pred vsemi tistimi, ki bodo tam, ki me bodo preizkušali in vodili na ture. Ne vem!

Vedela sem le to, da Vrata in okoliške gore niso ne Boč, ne Pohorje in ne Kozjak, ki sem jih še najbolje poznala. Najmanj pa naši prekmurski griči in ravnine, s katerih sem tisto nedeljo odšla na drugi konec naše ožje domovine...

Nedelja, 15. VII. 1973

Ob pol petih sem se z avtobusom odpeljala v Ljubljano. Jutro je bilo mrko in oblačno, tako da sem se počutila še bolj osamljeno, kot bi se sicer. Iz prepolnega nahrbtnika je gledal cepin, ki mi je bil ta dan tako odveč, da bi ga najraje pustila doma. In kaj vse si nisem zložila v nahrbtnik! Toliko, da sem še uspela stisniti v notranjost majhno beležko in svinčnik, ki sta bila v bistvu najpomembnejša – le da se mi takrat o tem ni sanjalo.

V Ljubljani je deževalo. Z Agico sva se po mučnem iskanju končno le našli in pohiteli na avtobus za Mojstrano. Tukaj je bilo več »cepinov«, toda nisva hoteli

misлити nanje. Govorili sva o soncu in morju in lepem poletju, ki je ravno sedaj pokazalo svojo najslabšo stran.

Nenadoma se je mimo zapodil rumen ami in se ustavil. Temnolas fant je stegnil glavo skozi okno in naju povabil v avto. Pozabili sva na vse predsodke in takoj prisedli. Hitro smo se spoznali. Poleg fanta je bilo še dekle, oba študenta. Tudi ona je že bila na tečaju. Potolažila naju je, da ni bilo težko, poleg tega pa so še imeli izvrstno vodstvo, kar baje zaleže za marsikaj drugega. Potem je še omenila, da so v koči bili polhi. Z Agi sva se spogledali!

»Da,« je dekle prikimalo, »res so polhi! Pa še vse ti pojedjo, če pustiš kaj zunaj!« Z Agi sva bili nezaupljivi in nisva verjeli.

Ustavili smo se v bližini Aljaževega doma in z Agi sva stekli k Šlajmerjevi koči. Pod streho brunarice je visela premočena zastava PZS, ki naju je s svojo modro barvo najprej zbudila v oči. Ogledali sva si še šotore, potem pa je začelo rostiti. V koči naju je pričakal kodrolas fant z očali. »Tečajnik,« sva si mislili, »ki hoče biti prijazen!« V tem trenutku sva presneto malo zaupali v kogarkoli.

Kot tujci smo sedeli in premlevali svoje misli. Le gledali smo se in kdo ve kaj uigibali drug o drugem. Glej – in tisti kodrolasi fant se ti je kar naenkrat predstavil za vodjo tečaja – za Franjo, ki mu ni treba reči »vi«, ker »ker bi ga bolela ušesa«.

Prvo predavanje se je začelo še isti večer. Tov. Strojnin nam je predaval o zgodovini planinstva. Potem je bila večerja in komaj sem si utegnila ogledati kolege. Najbolj zgovoren je bil Tomo, zaostajal pa ni niti Dušan. Spoznala sem se še s Skalco iz Kroke, potem pa smo spet poslušali zgodovino. Ob pol desetih smo končali. Oči so nam že lezle skupaj.

Dekleta smo se pobrala v svojo sobo. Vrečko s hrano (bila je polna sladkarij in drugih jedi) sem položila na polico. In pozabila sem nanjo.

Ponedeljek, 16. VII. 73 – Na prvo turo

Zbudile smo se nekaj po šesti uri. Ker smo bile včeraj zelo utrujene, smo se šele danes spoznale. Poleg Skalce sta bili še dve dekleti iz Celja pa Angelca iz Pirana, ki je raje slišala, če bi jo klicali Šerpa.

»Veste, polhi so bili ponoči tukaj! Zbudila sem se, ko sem slišala škrebjanje, pa z baterijo posvetim tja na polico, tam pa vidim polha! Pri tisti vrečki je bil ...«

Res. V vrečki je zijala velika luknja. V njej sem med nedotaknjenimi stvarmi našla le pol jabolka in pol žemlje – na njih pa sled drobnih zobcev.

Po zajtrku je bilo predavanje o zgodovini in o gorstvih. Sedaj smo že sedeli na stalnih mestih. V našem kotu so bili vsi trije znanci od včeraj in Šerpa. Pisana družina smo bili, zbrani z vseh vetrov.

ŠVICARJI V MEDNARODNI DRUŽBI NA PAMIRU

François Valla iz Grenobla je v »Les Alpes« 1975/3 zv. priobčil svoje vtise o Pamiru 1974 in se pri tem skliceval tudi na članek Werner Wyssa (Les Alpes 1974/2 zv.). Ker so te stvari znane tudi nam, morda ne bo odveč, če navedemo nekatere drobtine, kakor jih je nabralo pero iz zahodnega dela Evrope. Omembe vredno je to, da se je revija »Les Alpes« v svojih štirih letnih zvezkih močno usmerila v fotografijo, vsak zvezek ima štiri liste celostranskih ilustracij in to ne vselej najboljših. Tudi Pamir je ilustriran na 8 straneh, nekaj je zelo impresivnih posnetkov, ne manjka tudi človeški element, posvečen Kirgizom.

Valla v uvodu pravi, da jih je Pamir izredno presenetil. »S teh sedemtisočakov dominiraš nad petimi državami: Kitajsko, Indijo, Pakistanom in Afganistanom. 7134 m visoki Pic Lenin je najbolj obiskani sedemtisočak na svetu. Leta 1974 je prišlo na njegov vrh ca. 1300 alpinistov.

V mednarodnem taboru je poskrbljeno za vse, pravo razkošje: šotori – dvojčki, po vojaško »poravnani«, šotor – obednica, šotor – intendantca, šotor – kuhinja, prhe, v šotorih elektrika, tehnična svetovalnica za alpiniste, kinodvorana in nogometno igrišče. Tako po prihodu v tabor vzponi za trening: severna stena Pic Petrovski (4600 m), Pic XIX kongres VK Pb SZ (5920 m), Pic Spartak (6183 m). Imeli so slabo vreme, snežne meteže. Ameriški navezi, ki je plezala prvenstveno smer v severni steni kongresne gore, je plaz odnesel šotor, pri čemer je umrl Garry Ullin. Naslednji dan je bil potres, ki je sprožil plazove vsepovsod. Na Col Krylenko (6000 m) je velikanski plaz zajel Amerikance in Japonce. Ni bilo žrtev, k vragu pa je šla vsa oprema. Plaz se je ustavil 2000 m niže.

Takoj po kosilu sem zvedela, da sem dežurna. Pomivati sem začela posodo, pomagala so mi dekleta. Sredi dela je nenadoma prišel Franjo in povedal, da gremo čez deset minut na turo. V dolgi koloni smo krenili proti severni steni Triglava. Vrh je bil zavrt v oblake in gora se nam je zdela majhna. Lezli smo navzgor, po mojem mnenju kar precej hitro. Prehitro! K sreči so zgoraj že počivali, zato sem se potrudila še do tja. In tedaj smo zvedeli, da smo res šli precej hitreje, kot bi smeli. »Saj sem vedela!« sem pomislila v zadoščenju, ker sem izgubila sapo.

Najprej smo se ob snežišču naučili nekaj vozlov. Potem so nam napeli vrv po snegu navzdol, po kateri smo se potem pripeti nanjo spuščali. Na začetku je bilo nerodno, a smo se privadili. Spodaj je bil že Franjo in nas učil ravnanja s cepini. Bilo je kar zanimivo.

Potem smo se spet spoprijeli z zgodovino in ponavljali piparje, skalaše in drenovce. Nekateri fantje med nami so bili prav zabavni. Iz nadpiparja Hauptmana je postal npr. nadhauptman pipar pa še marsikaj podobnega.

Zdaj sem šele videla, kako zares pisana družba smo. Še največ jih je bilo iz Celja in okolice, pa iz Ilirske Bistrice, drugi so bili iz Novega mesta, Kamnika, Radovljice,

Torek, 17. VII. 73 – Huje kot v šoli

Takoj po zajtrku smo imeli predavanje o prvi pomoči. Učili smo se imobilizacijo in povijanje. Znati smo morali tisoč stvari. Zunaj je deževalo, zato tudi v odmorih nismo hodili ven. Po kosilu smo nadaljevali. Nato smo se učili za test iz zgodovine, vendar »glavnih«, ki so šli na špik, ni bilo nazaj, da bi lahko pisali.

Od zgodovine smo presedlali k prvi pomoči in se učili obvezovanje. Trije so bili, ki so nas zabavali: Marjan iz Celja, ki so mu kdove zakaj pravil Kekec, Bojan iz Frama in Gusti iz Celja. Smeha ob njih ni manjkalo.

Sedeli smo za dolgo mizo pred kočo in ugibali, kaj vse bomo pisali. Nekateri so se bali. Napisali so si celo lističe za plonkanje, pa še na roke in prste... Potem smo se šli odžejat v Aljaža.

Končno se je vodstvo vrnilo. Razdelili so nas v dve skupini in z Agi sva bili veseli, da sva pisali v prvi. Test je imel osem vprašanj. Sploh niso bila težka. Na tihem sem se smejala iz tistih, ki niso mogli plonkati. Pa tudi zakaj bi? Saj ni bilo ničesar zapletenega! Mi pa smo se učili celo o Hanibalovih slonih...

Odšli sva ven prej kot drugi. Ko so se vsuli iz sobe vsi, se je vnela hrupna debata o vprašanih. Ponovno smo šli v »Aljaža« in se kar nismo mogli nasmejati Gustiju, ki je razlagal svoj odgovor na vprašanje o planinstvu po vojni. Namreč, samo naštel je vse predsednike do 1948. Da bi pa pisal o dejavnosti vse do danes in o odpravah v tuja gorstva – ne, to pa ne!

Tuje naveze so speljale več prvenstvenih smeri, sto jih je prišlo na Pik Lenin. In na koncu je to mednarodno srečanje doživelo tu zelo tragične dogodke.

3. avgusta so bili na Pik Leninu. Namesto »roja filozofskih idej«, ki ženejo – če verjamemo, pripominja Valla – »alpiniste na ta vrh, so nas preplavljale zelo prozaične misli na to, kako bo s sestopom. Veter je bridko vlek, vidnost je bila skoraj na ničli že ob štirih popoldne. Sestopati moramo skrajno previdno ne pozabimo, da pri sestopu previdnost in pamet rada popusti. Ruska, švicarska in francoska naveza. Jean – François, Jean – Paul in Paulo se pripravljajo na sestop po Lipkinu, Michel in Valla računamo s prečenjem Lenina in vzponom na Razdelno (6148 m) – zaradi filmanja. Po isti poti se vračati je škoda, če si prišel tako daleč. Bili smo zelo otovorjeni: Foto in film, zraven pa še šotor, kuharija, koncentrirana hrana, vsak je prtil 15 do 18 kg. Na vrhu smo videli samo doprsni Leninov kip, ki ga je l. 1968 prinesla neka mednarodna naveza. Megla je zagrnila vrhove v Karakorumu, Pamiru in na Kitajskem – veličasten razgled smo si samo umišljali.«

Prvi trije so – brez ceremonij – odšli po severovzhodnem grebenu, sneg se je z neba cefral v velikih kosmih, veter je bil zmeren. »Bili smo veseli svoje kondicije, v višini 7000 m nas ni zbolela niti glava. V šotoru Zdarsky bi prenesli noč na vrhu. Kmalu pa je završalo tako, da smo s švicarsko navezo zapustili vrh po severozahodnem grebenu, ki se vleče na sedlo Razdelno. Tam je tabor III in »via normale«. V gosti megli ni bilo lahko slediti pot. Pod vrhom ca. 6900 m – smo v zavetju postavili šotor, Švicarja Hans in Greta sta odšla naprej. Upali smo, da bomo jutri lahko filmali. Pri –15°C smo v šotoru-zibki res spali kot v zibki, zibala nas je utrujenost. Zbudili so nas glasovi Amerikancev Johna in Freda, za njima je prišel Nemec Sepp in še ameriška naveza Marty in Peter. Vsi so bili videti izčrpani, tudi Peter, ameriški

Janez nam je še predaval o nevarnostih v gorah, ker pa je ob pol desetih že ugasnila luč, smo se hitro spravili v postelje. Ob baterijah smo še gledali v zapiske. Najbolj smo se bali gorstev, ker je toliko koč in gorskih skupin. Na prvo pomoč pa, razen Mije in Duške, ki sta hodili na medicinsko šolo, sploh nihče ni upal pomisliti.

Sreda, 18. VII. 73 – Od predavanja do predavanja

Morali bi na turo, toda ponoči je zelo grmelo, zato nismo šli. Dekleta smo zjutraj najdalj poležavala. Buditi nas je prišel dežurni, potem pa še Franjo. Polhov ni bilo, čeprav smo si obljubile, da se zbudimo, če jih bo katera slišala – saj razen Skalce tisto prvo noč, ga še nobena ni videla.

Imeli smo šaljivce Gustija, pa tudi Tomo in Dušan sta imela nabrit jezik. Tomo je rekel: »Nikoli ne veš...«, Dušan pa je končal: «...kje te čaka!» Polna ušesa sem imela že teh nekaj besedi, toda onadva nista nehala.

Predaval nam je Franjo, potem smo se guli gorstva in organizacijo in spet poslušali Janeza o nevarnostih. Nismo več vedeli za prosti čas. Imela sem že polno beležko zapiskov – tisto drobno beležko, v katero sem pisala še bolj drobno, da mi ja ne bi zmanjkalo papirja. Pa ga je! Po odmoru smo šli ven, ker je sijalo sonce. Blanka nam je predavala o opremi, potem pa še Janez o tehnični opremi.

Kosilo je bilo pač tudi svojevrsten obred. Dežurni je imel v vrsti, dolgi kot kača, prednost, ker je potem moral pospravljati. Borbe za mesta so bile hude. Šele danes je Bojan iz Frama med čakanjem ugotovil, da sem iz Prekmurja. »Prleška,« mi je rekel, »gučaj kaj!« Zaman sem se jezila in mu dopovedovala, da je Prlekija na desnem bregu Mure, jaz pa sem z levega, zaman sem ga učila, da se po prekmurski ne pravi »gučaj«, temveč »guči«. Trda buča, ni šlo vanjo.

Po kosilu je prišel Franjo in pribil na zid list z imeni tistih, ki so na včerajšnjem testu iz zgodovine padli. Kar osem jih je bilo. Sami fantje, med njimi tudi Gusti.

Zvedeli smo, da pišemo test iz organizacije ob pol treh. Odšli smo gor in študirali, iz česa bomo padli mi. Poraz osmih kolegov je delovalo na nas kot mrzla prha, nekakšna travma bi rekli po grško psihologi, ki radi govore s tujkami.

Četrtek, 19. VII. 73 – »Teče, teče bistra voda« – in čas

Ob pol petih smo bili že vsi v opremi pred kočo. Počasi smo začeli, dolga kolona dvaintridesetih. Pot nas je vodila proti Luknji. Videli smo gamsa in eden izmed fantov se mu je približal in ga slikal. Bilo je lepo srečanje.

Zavili smo proti Bovškemu Gamsovcu. Po skalah smo prilezli na greben, vendar na vrhu ni bilo žiga. Razočaranje nekaterih je odtehtal čudovit razgled. Janez nam je razložil nekaj smeri v severni steni, dobro smo videli Kredarico, Kriške pode in jezero, dolino Trente. Ko smo se rešili skal, je bila hoja do Pogačnikovega doma najprijetnejša. Gusti je spet stresal šale in skupaj sva priklovratila do doma, ki so ga

»snow-ranger«, gorski vodnik, specialist za plazove, za njihov odstrel. John je bil že v ekspediciji na Everest, a se zato ni nič bolje držal.

Mi smo zložili svoj šotor in prav tedaj zagledali vrh. Burja je pometala po vrhovih, a le za nekaj časa. Kmalu smo bili spet v beli megleni vati. Nekaj časa smo sledili ameriško gaz, potem pa je ta Ariadnina nit izginila v novem snegu in v vetrovnih nanosih. Okoli treh popoldne smo bili na višini 6000 m in že smo zagledali šotore, še kako uro, pa bomo pri njih.

Pričakal jih je Amerikanez Jed s steklenico viskija. Tabor je ščitila ledena opast, bila je videti trdna in pravzaprav res edino zavetje pred vetrom, ki je na tem grebenu tolikšen in tako vztrajen, da ga pomete do skal. Sicer so bili šotori postavljeni v varni razdalji od te ledene zaščite, brez katere bi se šotori v vetru, ki tu često doseže čez 100 km na uro, cefrali ali pa bi jih pobralo.

V tem kampu je v 12 šotorih prebivalo več nacij. Dva ruska šotora kovinske barve, z anahronističnimi lesenimi opornicami. Ruski šotori so težki, pred mrazom in vetrom ne varujejo dobro. Mi smo jih uporabljali le v spodnjih taborih. Ameriški šotori pa so »ultra« lahki in »super« odporni. Švicarji imajo s seboj tri alpinistke, ki so v sestavu ženske mednarodne ekspedicije. Naš »babilonski stolp« premore še skrivnostne Japonce, Nemca Seppa in Bavarko Anjo, tudi članico ženske ekspedicije, pa še Holandce.

Pred nočjo so se z Lenina vrnili Amerikanci. Priznali so, da je vzpon brez vmesnega šotora resna stvar.

Zunaj sta divjala vihar in mraz. A samo ponoči: Zjutraj se jim je odkrila severna stena Lenina in ledenik istega imena v vsem sijaju. Tako nenadna razjasnitev ni dobro znamenje. Zaskrbelo nas je za tovariše, ki so nastopili pot na vrh, več ali manj

obnavljali. Hoteli smo se spustiti do bivaka IV, vendar smo ga zaradi megle, ki se je nenavadno hitro zgostila v okolici in nam zakrila ves razgled, zgrešili. Po snežiščih smo se smučali navzdol. Bilo je imenitno, čeprav sama nisem bila preveč trdna na nogah. Kot otroci smo se podili po snegu. Tudi padcev ni manjkalo. Šerpa se je tako zvrnila na zadnjo plat, da se je odpeljala kar do konca snega. Ko smo zgrešili bivak, smo prišli na melišče in se po njem »prismučali« do prostorčka ob gozdni poti, kjer so nas Blanka, Janez in Franjo učili vozle. Spet se je vtil dež. Hitro smo se pobrali in stekli do Šlajmarce. Šerpi je zdrsnilo in napravila je na blatni poti cel preval. Očitno je ta dan imela smolo.

Ko sva z Gustijem pridrvela v kočo, sva bila že čisto mokra. Popili smo čaj in se šli učiti, saj so nam povedali, da pišemo kar dva testa. Pred večerjo smo pisali organizacijo izletov, pozneje pa še gorstva.

Po večerji smo, namesto da bi se gulili, ostali zunaj in zapeli. Peli smo vsi, tisti, ki so imeli, in tisti, ki niso imeli posluha. Prvi večerni mrak nam je zabrisal postave in obraze, tako da je nad nami lebdela le prijetna melodija in nas združevala. Andrej nam je izdal, da Franjo igra samo orglice. Ni nas bilo treba opozoriti dvakrat. Navdušeno smo začeli skandirati: »Franjo – orglice! Franjo – orglice!«

Šele čez čas se je prizibal iz koče in odšel v šotor ponje. Res je lepo igral. Dolgo, dolgo smo peli. Posebej Jože iz Bistrice in Rajko iz Dravograda sta imela lep glas. Naša himna je postala tista bistriška: »Teče, teče bistra voda...«

Morali smo v sobe, saj je bilo že pozno. Ob bateriji se nam ni ravno dalo učiti. Šerpa se je spravila kar spat.

V temi, saj elektrike že davno ni več bilo, sva se z Agico pritipali do umivalnika. Svečiva in svetiva z baterijo – in zagledava neko žival – stonogo ali kaj. Tako sva se prestrašili, da sva jo na vrat na nos ubrali nazaj v sobo. Tam pa v smeh. Takšna majhna živalca pa tak strah! Šerpa se je jezila, ker sva se smejala.

Jezila se je, ko sva se vzpenjali na pograda.

Tam sva privlekli zapiske izpod vzglavja in se hoteli učiti. Šerpa se je jezila, ker sva govorili. Šerpa se je sploh jezila.

Petek, 20. VII. 73 – Vse lepše je in lepše

Med živahnim jutranjim kletom sem kar naenkrat pomislila, kako daleč je že tisti prvi dan, ko smo v tišini sedeli sredi mračne jedilnice, sedaj pa smo že pravi prijatelji. Bojanu iz Frama smo začeli praviti kar »latrek«, pa čeprav nismo vedeli, kaj to pomeni. Najbrž tudi on sam tega ni vedel, čeprav si je besedo prvi izmislil.

Spet smo vstali ob štirih in pol ure kasneje odšli na turo. Vzpenjati smo se začeli po neki strmini, ki je bila spodaj polna grušča, zgoraj pa porasla z vlažno travo. Na sedlu smo počivali in se okrepčali. Agi, Gusti, Jadran in jaz smo se spravili na neko polico. Jadran je bil slabe volje, morda nenaspan, pa je tako govoril, da smo

razpršeno, kajti zanesli so se na navidezno varnost na tako obiskani poti. Jed, ameriški vodnik, skupaj s Švicarjem; trije Japonci; štiri ženske, Heidi in Eva iz Švice, Anja in Američanka Arlene.

Potem so se zvrstili dogodki, o katerih smo v PV na kratko že poročali.

Navedimo samo nekaj vrstic, kakor jih je zapisal Valla.

V zgodnjem dopoldnevu se je razbesnela neusmiljena nevihta. Ob 18. zvečer se je vrnil Jed in bolj ali manj privlekel Arlene. Po naključju je naletel nanjo, ko je že sklenila, da na vrh ne more priti. Težko jo je pripravil do sestopa, bila je od izčrpanosti že zelo zmedena. Ko je sestopal z vrha, je srečal Švicarke in Japonke. Niso hotele nazaj, bivakirali so hotele na grebenu in poskusiti jutri. Brez šotora na tem strašnem grebenu, norost! S silo jih seveda ni mogel navezati na vrh.

Potem je Jed naletel na izčrpano Arlene. Tavalala je v krogu, ni več vedela, kaj dela. Prišla je polarna noč, prišlo jutro in vrnile so se tri Japonke in ena Švicarka. Prestale so, ker so imele mokasine, toplo kapuco, bivak vrečo, kozmonavtske obleke. Ko so zlezele iz njih, so utonile v spanec za ves dan. Potem smo jih vprašali, kje so druge tri. Pretokle so noč kakih 20 m od njih, niso se mogle sporazumevati z njimi. A kje so tri Rusinje s svojimi težkimi in ne najboljšimi šotori? Rusi na Razdelni se niso vznemirjali, niti niso organizirali reševanja niti iskanja.

Peter, Michel, Valla, Sepp in Holandec so ne glede na to vzeli pot pod noge, v veter, v mraz. Obraz jim je takoj zaledenel – led jim je obraz ščitil pred vetrom. Holandec in Sepp sta jim signalizirala umik: »Ostali boste sami na goril!«

Veter je po Petrovem strokovnem mnenju divjal s 150 km na uro. V tem peklu so naleteli na Anjo. Počasi jim je dopovedovala, da gre po pomoč, da drugi dve ne moreta nikamor. Eno bivak vrečo jima je raztrgal veter. Michel je spremil Anjo

pokali od smeha. Znašal se je nad vsemi dekleti, nad Duško, češ da je važna, pa še nad Šerpo posebej... Kar po italijansko je klel, mi pa smo se smejali. Nato sta prišla še Stanko in Igor, češ da je pri nas bolj veselo. Bilo je res – posebej, ko je Gusti našel stonog, ki je imela poškodovano petintrideseto nogo in to levo. Nato smo odšli na melišče. Razdelili smo se v tri skupine, da pri spustu ne bi bilo prevelike gneče. Potem smo »leteli« dol. Res je šlo hitro, toda noge in kolena so nas tako bolela, da smo bili kar veseli, ko smo prišli spet na skale. Povedali so, da je malo za Agico letela skala, pa da so kričali, naj se umakne, namreč Agica, Agica pa nič. K sreči je skala švignila kak meter vstran od nje. Janez pa je povedal, da so se njegovi, ko so slišali »pazi, kamen«, kar metali na vse strani. V postelji smo se dekleta še učila prvo pomoč. Duška nam je razlagala naj pomembnejša vprašanja. Kar sredi učenja nas je zmanjkalo.

Sobota, 21. VII. 73 – Ob tabornem ognju

Morali bi plezati na Malem Triglavu, pa so bili tam vojaki. Zato smo se učili imobilizacije. Tomo je znal izvrstno napraviti nosila. Pisali smo teste iz prve pomoči in potem še gledali, kako jih je Andrej popravljal in nam sproti tolmačil napake.

Z Duško sva se začeli učiti nevarnosti v gorah, toda ko so se nama pridružili še drugi, smo se bolj pogovarjali kot učili, dokler nismo pisali testa. Razdeljeni smo bili v tri skupine: prva je pisala v koči, druga za njo, mi pa na klopih ob njej. Janez je bil prav posrečen nadzornik, saj je ves čas spraševal, če kaj ne vemo in nam razlagal. Pozneje je prispel tov. Šoštarč iz Maribora. Ob lepih diapozitivih nam je predaval o favni in flori. Govoril je o onesnaževanju okolja, naših voda in mest, kazal je zasmrjeni Maribor in našo blatno Muro.

Dobili smo natanko eno uro časa, da se pripravimo za test. Zatekla sem se v gozd, da sem se lahko vsaj nekaj v miru naučila. Potem sem se vrnila h koči, kjer so nekateri delali praktični izpit iz prve pomoči. Postala sem Jadranova »bolnica«. Moral mi je napraviti Hipokratovo čepico. Na klopi nasproti mene je nekdo delal prav tako čepico Gustiju. Drug drugemu sva se zdela tako smešna, da se nisva mogla ubraniti smeha. Režala sva se drug drugemu v obraz, Jadran pa je bil jezen, češ da ga dekoncentriram. Pa je vseeno – resda z izdatno Dušanovo pomočjo – nalogo opravil. Test je imel več kot 20 vprašanj. Precej smo se namučili z njimi. Potem smo imeli ustne izpite pri Franju, Janezu in Blanki. Vse skupaj je šlo precej počasi. Še najhitreje jih je spuščal Janez, pri Franju pa se je nabrala cela vrsta. Poleg vsega bi luč morala ob osmih ugasniti.

Končno sem za Šerpo prišla na vrsto. Opravila sem še to zadnjo preizkušnjo in čez mizo zlezla ven. Na hodniku je bil tov. Šoštarč in rekel, da jih je precej padlo, da so nekateri štel med zaščitene živali bele vrane(!) – pa ravno Agi je bila med njimi, »latrek« pa nam je na stopnicah še povedal, da mu še bolnica Pavla ni prišla na misel.

v tabor, Peter in Valla pa sta v višini 6500 naletela na zaledeneli ženski. Heidi jima je komaj dala znamenje življenja, njen obraz ni kazal nobenega trpljenja več. Eva je bila nezavestna, obe v akutni hipotermiji, gologlavi, brez rokavic, na pragu smrti, v komi – po medicinsko. Eva ni mogla več razkleniti zob, da bi dobila okrepčilo. Peter je prevzel Heidi, Valla Evo, obe sta zavila v vrečo in ju začela spuščati navzdol. Čas je tekel kot blisk, v megli je bil raztežaj raztežaju enak. Potem je prišel Sepp. Evi se je medtem stanje še poslabšalo, drgetala je vedno bolj. Injekcij za srce nismo imeli, nobeden tudi ni bil poučen o tem. Potem so prišli še Michel, Jed in domačin. Ti so lažje ugotovili, da Eve ni več.

Heidi je dobro prestala, le nekaj lažjih ozeblin jo bo v Bernu oviralo na glasbenem preizkusu v kitari. (Tako so mislili v višini 6000, kjer se v možganih že lahko nekaj premakne: Šest mesecev je morala biti v bolnici, da so ji rešili štiri prste!)

Avtor posveti dve strani vprašanju: Kako je vse to mogoče? Kdo je odgovoren za tak način »hoje na 7134 m visoki Pik Lenina«? Kako to, da gre Jed sam gor in in sreča Arlèno samo? Kako to, da gredo iz 6000 m na 7134 brez vmesnega šotora? Zakaj nismo Heidi in Evo prisilili, naj vzameta kuhalnik, šotor, hrano? Prisilili! Na kakšen način? Pa Holandci, ki so nezavarovani skozi skrajno plazoviti ozebnik prišli do tabora, kakor da se samo po sebi razume: Nas že ne bo pobralo! Ali je konec koncev vsega tega in drugega krivo dejstvo, da človek na 6000 m ni več pri sebi? Ali pa je kriva organizacija? To ne, kajti organizacija misli na višini 4000 m, vse te tvegane poteze pa je človek storil v višini 6000 m.

Toda, stiske še ni bilo konec. Vreme se je še bolj slabšalo, vremenska napoved je obetala še slabše za naslednji dan. Kaj storiti! Odititi takoj? Počakati še en dan? Nekdo je predlagal, naj se pritrdi vrvi v »Holandski ozebnik«. Ime mu je ostalo,

Z Agi sva šli ven in nato v Aljaža, kjer je bilo precej naših. Ob devetih je luč res ugasnila. Pili smo v poltemi, zabaval pa nas je Kekec, ki je zbiral naše naslove in čisto resno koval načrte za skupne izlete po tečaju. Ko smo se vrnili, je taborni ogenj že plapolal visoko pod nebo in videti je bilo, da tudi drv še ne bo tako hitro zmanjkalo. Posedli smo na plahto in kmalu zapeli. Seveda je najbolj vžgala naša: »Teče, teče bistra voda...« Bojan je vedno pel »naše krave so krvave«, namesto »zdrave«. Tako posrečen je bil s svojo štajerščino.

Nedelja, 22. VII. 73 – Slovo

Spali smo le štiri ure. Ob običajni uri smo bili že na nogah. Plezanje na Malem Triglavu nam je tokrat preprečil dež. Zato smo imeli predavanje o prehrani v gorah, nato pa so bili popravni izpiti. Drugi smo spravljal stvari v nahrbtnike.

Skupno smo pospravili kočo od vrha do tal. Razdelili smo se v tri skupine. Mi smo bili z Blanko in smo bili zadolženi za zgornje nadstropje s stopnicami. Ker smo dolgo čakali na krtače, sem uspela napraviti še nekaj posnetkov. Potem sva s Silvom zribala in obrisala stopnice.

Zaključek smo hoteli imeti zunaj, vendar nas je ta presneti dež pregnal nazaj v jedilnico. Odgovarjali smo na anketo o tečaju, potem pa je govoril naš vodja – Franjo. Lepo je govoril. Povedal je, da smo se v tem času navezali drug na drugega, vendar vsake stvari je enkrat konec. Žvedeli smo, da po pošti dobimo naslove vseh tečajnikov. Tedaj se je začel razburjati Kekec, češ da je kot zmešan letal okoli in jih zbiral. Ko je Franjo dejal, naj se tisti, ki jim ni bilo kaj prav, oglasijo, je roko spet dvignil Kekec.

»Preveč dežja!« je povedal.

Trikrat smo zaklicali »hura« za kuharice in pospravili še poslednjo južino.

Zunaj smo se poslavljali. Vsepoprek smo si podajali roke in si obljubljali, da si pišemo. Triglav je bil zavrt v oblake kot takrat ob prihodu.

V Ljubljani smo se poslovili še tisti, kar nas je ostalo. Z Agi sva ostali sami. Kot da se od nedelje do nedelje ne bi bilo ničesar zgodilo.

Verjamem, da nikomur ni bilo žal za ta sicer naporni in natrpani teden v Vratih. Veliko nam je dal. Od novega znanja pa do novih pravih tovarišev in prijateljev, do delovnih navad in še česa. Meni so ostale v spominu besede tov. Šošariča: »Zavedati se moraš pomembnosti nekega trenutka. Zavedati se moraš tega, da se nikoli, nikoli več ne povrne!«

Jaz sem te trenutke ohranila na ta način – s pisano besedo. Ne le sebi, tudi tistim enaintridesetim, ki so bili skupaj z mano priča svetlim trenutkom.

to je bilo od tiste nore ideje vse. Iz baze so jim Rusi po radijski zvezi sporočili: »Jutri bo huragan, kakršnega še ni bilo. Sestopite takoj, kljub snegu in plazovom. Pridemo naproti iz tabora II (5200 m)!«

Pospravilo tabora ni bilo lahko, sestop še manj. Veter jih je upogibal, metal ob tla, zmrzoval jim je obraz, kolona 25 oseb, megla, orientacija z busolo, sneg zrel za splazitev, vmes široke razpoke.

A vse je šlo po sreči, čeprav je bilo vsem tesno pri srcu, kaj šele Heidi!

A glej iznenada: »Harašo!« Dva Rusa sta jim prišla naproti, samo dva sta delala gaz. Dve uri nato so bili na višini 5200 m. Potem so doživeli hudo nevihto, toda v tej višini ni imela tako ostrih zob. Kaj pa bo z osmimi Rusinjami, ki so že tretji dan blokirane na Pik Lenina? Po radijski zvezi so obveščeni, da tri niso več med živimi. 30 alpinistov vseh narodnosti jim gre na pomoč, one pa sporočajo po radiu, da ne morejo sestopati. Grozljiv pogovor po etru! In nič se ne da narediti. Dva dni je do nesrečnih deklet! Helikopter? Nemogoče! In nato pride v bazo po radiu zadnji adijo, »zadnji spasibo iz ust edine žive«.

Kdo naj to razume? Intoksikacija s hrano? Nemogoče! Kako poživilo, ki jim je meglilo pamet, da niso razumele, kaj se pravi vztrajati tri dni v strašni nevihti na višini 7134? Brez potrebe, saj so vrh dosegle?

Avtor priklič na odgovor Erica Shiptona, velikega himalaista. »Življenje v teh višinah daje čudno izkušnjo: živiš, kakor da bi se ti sanjalo. Slabo se počutiš, kakor da bi bil prebolel hudo bolezen, pomanjkanje kisika ti otopi pamet in ohromi voljo.« In Rusinje so bile vse vrhunske alpinistke, že večkrat so prišle na Pik Lenina.

Naslednji dan se je zjasnilo. Amerikanci in Japonci so prišli na vrh in našli sedem zledenelih deklet. Osmo je nedvomno zdrsnila v prepad.

T. O.

Toda dolgo je že od takrat. Našega skupnega izleta ni bilo – Kekec je res zaman zbiral naslove. Kje ste sedaj, ko je že tretje poletje? Šerpa se najbrž potepa po Kamniških Alpah, kdo ve kaj dela pet Bistričanov ob svoji bistri vodi in kravah, ki so zdrave ali krvave, kakorkoli. In kdo zdaj odgovarja Tomu na njegov: »Nikoli ne več...«

Neke pomladi sva se srečala z Rajkom na Kozjaku. Bilo je kratko, a prisrčno in nepozabno srečanje. Če naju zadrega ne bi vlekla vsaksebi, bi se najbrž objela, tako pa sva si le stiskala roke, kot da bi drug v drugega želela preleti kopico spominov, ki so privreli na dan.

Na Peci sva se srečala z Bojanom. Šal mu seveda ni zmanjkalo.

In nazadnje, v Ljubljani sva se srečala s Tomom. Komajda sva se spoznala, najbrž sva oba za nekaj dolgih trenutkov ugibala, od kod se vendarle poznavata.

Mislila sem, da se bomo res za vse večne čase razkropili. Sedaj pa vidim – majhna je naša dežela. Srečujemo se, če ne v planinah, pa v klubu MV ali na ulici.

In še ena dragocenost mi je ostala s tečaja. Prijateljstvo, ki ga dokazujejo številne razglednice s planinskimi motivi. Že nekaj let si piševa z Gustijem z vsake ture in na tihem še vedno upava na skupni izlet, čeprav se tudi sama v teh letih nisva mogla najti niti za en dan.

Proč sentimentalnost! Vsak živi svoje življenje. Vsak ima svoj svet in vsak gleda naprej v bodočnost. Ker pa se bodočnost gradi na preteklosti, verjamem, da poleg naju z Gustijem kdaj pa kdaj na tisti teden pomisli tudi Rajko in Šerpa in Tomo in vsi drugi.

Tečaj za MV v letnih razmerah (od 15.–22. VII. 1973)

Vodja: Franjo Krpač

Inštruktorji: Janez Kunstelj, Blanka Matičič, Andrej Bren

PO DOLGI NEMŠKI S SEDMIMI KRIŽI

JANEZ BROJAN

Čas beži, nabirajo se leta, a planine, stene, sinji vrhovi ostajajo neizpremenjeni. Lepi in veličastni privabljajo mlado in staro. Koliko lepih, pa tudi trdih ur sem preživel v njih! Še vedno me vleče tja gor. Dokler mi bodo dale moči, ne bom odnehal.

Jutro 11. VII. 1976. Ura je bila 4,20 min., Gustl je napregel svojega pločevinastega konjička in ga pognal proti Vratom. Pri Aljaževem domu je še vse spalo, le nekaj bolj ranih planincev se je sililo za odhod na Triglav. Že hitiva proti Pragu. Malo pred Habetovo ploščo sva zavila kar v desno navzgor čez skale, da bi bila čim prej pod steno. Pri vstopu sva dohitela fanta in dekle. Na pesku nad vstopom si želimo drug drugemu srečno pot. Poženeva se čez rob do vstopa v srednjo nemško smer. Tu sva dohitela dva plezalca z Jesenic. Ko se midva navezujeva, sta nama onadva že izginila za rob. Kmalu smo bili spet skupaj, pred kamenjem se morava umikati levo ali desno za rob. Kar hitro smo bili pri možicu na Gradu. Kratak oddih, vpis v knjigo. Naj greva zdaj v srednjo ali dolgo nemško? Raje dolgo. Ko sva prišla po snežišču pod Nemško okno, sem ves čas pogledoval steber dolge nemške. Prijazno se mi je ponujal in me vabil. Kar same so me vleklo noge v strmo polico na razu pod gladko krušljivo iglo. Gustl meni: »Zavij raje okoli raza, tam je lažji svet.«

»Tu je pa lepša plezarija, vsaj veš, da si v steni, vidiš naokrog.« Plezanje je bilo res lepo, saj je bila stena suha kot poper. Ko prispem do možica na stebru, mi Gustl pove, da gresta za nama tudi Jeseničana. Šlo nama je dobro in hitro. V stebru je plezanje kar romantično, malce napeto, saj se loviš za slabimi stopi in oprimki, stena je bolj zračna, odprta, zares lahko občutiš njeno mogočnost in lepoto. Skoro sva bila že na poševni polici, ki drži daleč v desno k izstopu. Ne meniva se zanjo, ureževa jo naravnost navzgor po robu in kmalu sva se znašla na Kugyjevi polici vrh stene. Odpraviva se po njej, stečeva na ledenik po njegovem spodnjem delu, hitiva na sedlo vzhodnega turna in dalje do Studenca. Sledila je Tominškova. O, kolikokrat prehojena! Sonce je še močno pripekalo, ko sva se bližala Vratom.

Težko bi našel besede, s katerimi bi povedal, kaj sem čutil, izpovedal svojo srečo, da v gorah, ki sem jim bil zvest vse življenje, še lahko doživim tako bogat, nepozaben dan.

ALPINIZEM V SZ

MARKO ŠTREMELJ

Alpinizem v SZ pred drugo svetovno vojno je bil izredno slabo razvit. Gojili so ga le posamezniki, medtem ko ga oblasti kot športno panogo sploh niso priznavale. Druga svetovna vojna pa tudi goratim predelom SZ ni prizanesla. V Kavkaz so pridrle planinske enote nemške armade in tam zasedle precejšnje ozemlje, saj se jim za borbo v gorah neizurjena vojska ni mogla enakovredno upirati. Le omahljivosti poveljnika nemških sil in pa skrajnim naporom Rdeče armade se je zahvaliti, da Nemci prek kavkaških prelazov niso vdrli še naprej. Vojna se je končala, vojaški poveljniki pa niso pozabili, kako hudo bi se jim skoraj maščevalo predvojno pomanjkanje alpinistov. Takoj po vojni je bil izdan poseben odlok, s katerim je bil ustanovljen Profsojuz, alpinistična organizacija, katere naloga je skrbeti za razvoj alpinizma v SZ. S tem odlokom so aktivni alpinisti – instruktorji alpinizma v poletni sezoni dobili pravico nekajmesečnega izostanka z dela in denarno nadomestilo. Stalna državna podpora je omogočila hiter razvoj alpinizma, tako po množičnosti in po kvaliteti. Danes se ruski alpinisti že pojavljajo v tujih, večinoma evropskih gorah in se uspešno kosajo s težavami najtežjih smeri.

Vsako večje mesto ima svoj alpinistični klub, ki združuje po več sto alpinistov. Klubi imajo v goratih predelih svoje alpinistične tabore – alplagerje, v katerih poteka njihova alpinistična dejavnost in vzgoja novih alpinistov.

Tak alplager je večji kompleks stanovanjskih zgradb in športnih objektov. Vsak izmed njih ima plavalni bazen, igrišča za košarko in odbojko ter nekaj telovadnih orodij. Izjema pa so seveda tabori v Pamirju, kar je zaradi višine in tamkajšnje surove klime popolnoma razumljivo.

Kako v SZ človek postane alpinist? Najprej se je treba včlaniti v alpinistični klub rodnega mesta. Če tam takega kluba ni, pa v najbližji klub. Ta mu potem omogoči teoretično vzgojo doma in odhod v alplagerje, kjer se tudi praktično seznanjajo z visokimi gorami. V klubu se potem pripravlja na alpinistično vzgojo v alplagerjih in to kondicijsko in teoretično. Kondicijske priprave obsegajo predvsem kros, telovadne vaje in plezanje v plezalnih vrtcih. Teorije se uči vsak sam ali pa imajo predavanja v klubu.

Pred odhodom v alplager mora začetnik opraviti izpit pri področnem trenerju. Ti trenerji imajo visoko šolo za telesno kulturo. Izpit potrdi kandidatovo kondicijsko sposobnost za delovanje v alplagerju: Vsebuje kros, vzmiče, počepi na eni nogi in preizkus ravnotežja. Kandidat, ki opravi izpit, dobi listino za odhod v alplager (putjovka). Zanj plača 38 rubljev. Drugo doplača Profsojuz, kajti celotna vzdrževalnina za 20 dni, kolikor traja izmena, znaša 120 rubljev. Na dve »putjovki« daje Profsojuz eno brezplačno, ki je namenjena zelo dobrim alpinistom. Kandidat, ki ga v alplagerju imenujejo »noviček«, mora po prihodu v alplager še enkrat opraviti preizkus fizičnih sposobnosti in prestati zdravniški pregled.

Novički po tem preizkusu dobijo iz skladišča kompletno alpinistično opremo. Nato se začne ure pouka. Najprej je na vrsti urjenje plezanja s čevlji, ki so okovani s trikuni. Plezajo okrog 20 m dolge smeri v skalah okrog alplagerja z varovanjem od zgoraj. Naslednjega dne se novički med seboj odločijo za tovariše in tvorijo naveze, ki še vedno plezajo z varovanjem od zgoraj. Starejši alpinisti, ki so že razvrščeni v razrede, plezajo v navezah lažje smeri brez varovanja od zgoraj.

Po končanem treningu v skalah pride na vrsto pravilna hoja po snegu in ledu. Poučevanje v ledu traja 2–3 dni in ponavadi poteka na enem izmed številnih kavkaških ledenikov. V tem času izve noviček vse, kar mora vedeti o ledu, o hoji z deretami, uporabi cepina, zabijanju lednih klinov, hoji po ledenikih in reševanju iz ledeniških razpok. Tudi šola v snegu traja 2–3 dni in je precej podobna šoli v ledu, le da je tu večji poudarek na hoji.

Ves čas med praktičnimi vajami potekajo predavanja o plazovih, svetovnih gorstvih in njihovih posebnostih ter osnovah reševanja. Preučijo tudi analizo vseh nesrečnih primerov v preteklem letu.

Novičke poučujejo instruktorji alpinizma. Vsak oddelek, ki šteje 6–8 ljudi, ima svojega instruktora, ki je obenem učitelj in vodja.

Zadnje dni pred koncem izmene gredo instruktorji z novički na prvo turo. To je vzpon na kak vrh, težavnostne stopnje 1 B in prehod čez lažji prelaz.

Po vrnitvi v tabor so pred komisijo teoretični in praktični izpiti. Noviček, ki izpit naredi, dobi značko alpinista SSSR in knjižico, v katero instruktor oddelka vpiše, kako se noviček obnaša v skali, snegu in ledu. Za to dobi ocene. Poleg teh pa mu instruktor vpiše tudi moralno oceno. On tudi odloči, če je noviček sposoben za nadaljnje alpinistično delovanje. Sem napiše tudi vzpone, katere glede na njegove sposobnosti,

mu priporoča za naslednje leto. Noviček, ki je vse to opravil, je postal »značnik«. Naslednja stopnja v napredovanju alpinista je III. razred – alpinist dobi naziv »alpinist III. razreda«. Za to mora opraviti določeno število vzponov:

1 vzpon stopnje 1 B; 2 vzpona stopnje 2 A; 1 vzpon stopnje 2 B.

Vse te vzpone opravi v spremstvu instruktorjev. V taboru mora spet ponoviti vse tečaje kot v preteklem letu, le da ti potekajo na višji stopnji. Tudi izpite mora spet opraviti.

Za naziv »alpinist II. razreda« mora alpinist III. razreda opraviti vzpone:

1 vzpon stopnje 2 A; 2 vzpona stopnje 2 B; 3 vzpone stopnje 3 A; 2 vzpona stopnje 3 B.

Te vzpone opravi z instruktorji. Poleg tega mora opraviti še en vzpon stopnje 2 A brez instruktorjevega spremstva. Zopet slede izpiti.

Za naziv »alpinist I. razreda« mora alpinist II. razreda opraviti naslednje vzpone:

1 vzpon stopnje 3 B; 1 vzpon stopnje 3 A; 1 vzpon stopnje 4 A.

Te vzpone mora kandidat opraviti kot vodja naveze, medtem ko druge vzpone še vedno opravi v spremstvu instruktorjev:

2 vzpona stopnje 4 A; 2 vzpona stopnje 4 B; 2 vzpona stopnje 5 A.

Za naziv »kandidat mojstra športa« mora alpinist voditi navezo v:

1 vzponu stopnje 4 B; 1 vzponu 5 A in kot član naveze opraviti tri smeri težavnostne stopnje 5 B. Poleg tega pa mora preplezati še prvenstveno smer, ki ne sme biti lažja od 2 A.

Da pa bi kandidat mojstra športa postal mojster športa, se mora udeležiti tekmovanja za prvenstvo SZ in na tem prvenstvu nabrati 20 točk.

V SZ se vsako leto prireja tekmovanje za alpinistično prvenstvo SZ v visokih gorah. Alpinistično prvenstvo SZ se deli na štiri razrede:

I. Tehnično nezahtevni razred: V ta razred spadajo smeri v stenah do višine 5500 m. Primer za take stene sta Užba in Čatin.

II. Tehnični zahtevni razred: Sem spadajo smeri v stenah do višine 6500 m. Primer za ta razred so smeri v stenah Pika Karla Marxa in Pika Oktobrske revolucije.

III. Tehnično najzahtevnejši razred: Sem spadajo smeri na vrhove nad 6500 m. Primer za te smeri so smeri na Kan-Tengri, Pik Komunizma in Pik Kirov.

IV. Razred prečenja: Sem spadajo prečenja gorskih grebenov, ki morajo potekati najmanj prek dveh vrhov. Primera za taka prečenja sta prečenje Shelda–Užba–Čatin in Pik Pobeде–Pik vojnih topografov.

Za ta tekmovanja se v vsakem razredu pojavi okrog trideset navez. Te opravijo prvenstvene smeri najvišjih težavnostnih stopenj in posebni komisiji oddajo tehnični opis in slikovni material. Po tem materialu komisija določi vrstni red v vsakem razredu. Za osvojena mesta na prvenstvu SZ dobe člani navez naslednje število točk:

I. mesto 20 točk; II 15; III 10; IV 5; V 3; VI. mestu pripada 1 točka.

Naslednji in hkrati najvišji naziv v sovjetskem alpinizmu je naziv »mednarodni mojster športa«. Alpinist mora za ta naziv zbrati na prvenstvu SZ 60 točk. Obstaja pa še naziv »zaslužni mojster športa«. Podeljujejo ga za alpinizem zaslužnim alpinistom, ki še niso opravili norme za mojstra športa.

Vsak alpinist II. razreda mora napraviti izpit iz reševalne tehnike. Po uspešno opravljenem izpitu dobi alpinist značko GRS in postane njen član. Naziv gorskega reševalca pa alpinist lahko dobi tudi na tekmovanjih v reševalni tehniki.

Alpinisti I. razreda lahko postanejo instruktorji alpinizma. Šola za instruktorje alpinizma traja 40 dni. Kandidati se uče ločeno od drugih alpinistov. V alplagerju Elbrus imajo za njihovo šolanje poseben tabor, ki ga imenujejo »Skalni laboratorij«. Izpite opravljajo v taboru. So izredno strogi in obsegajo teoretični in praktični del.

Kandidat, ki je uspešno končal izpit, postane stažist in 20–40 dni pomaga starejšim instruktorjem. Po tej dobi pa dobi naziv »instruktor alpinizma« in dela z mladimi alpinisti.

Instruktorji alpinizma so po tri mesece na leto oproščeni dela v tovarnah, kjer so zaposleni. Poučujejo v alplagerjih ali pa so člani dežurnih reševalnih ekip. Pet dni na izmeno (20 dni) lahko izrabijo za vzpone, ki jih ni treba opravljati z začetniki. Takrat se ponavadi lotevajo ekstremnih smeri in s tem zadovoljujejo lastne ambicije. Medtem ko za kategorizacijo alpinistov upoštevajo le vzpone v gorah nad 3000 m, se v zadnjem času po vsej SZ razvija alpinizem tudi v nižjih skalnih stenah. Čeprav je uradno nepriznan, ima med alpinisti zelo veliko pristašev. Center tega alpinizma je Krim s svojimi do 600 m visokimi stenami, ki so precej podobne stenam naše Paklenice.

Rezultati takšne organizacije alpinizma so zadovoljivi. Alpinizem je postal močna športna panoga z nekaj tisoč člani, ki postaja vedno bolj popularna, pa tudi dosežki gredo vstric z množičnostjo.

DRUŠTVENE NOVICE

75-LETNICA OBSTOJA PLANINSKEGA DRUŠTVA RUŠE

Planinsko društvo Ruše je 4. septembra 1976 pri Arehu na Pohorju priredilo proslavo 75. obletnice svojega obstoja in 35. obletnico vstaje slovenskega naroda. Obenem je razvilo društveni prapor.

V kulturnem programu so sodelovali: ruški gozdarji, lovci, kovači in strelci, mešani pevski zbor DPD Svoboda Ruše in Bistrica, godba na pihala DPD Ruše in dva člana mariborskega gledališča.

Poročilo o prireditvi, ki jo je žal motil dež, bomo objavili v prihodnji številki. Opozorjamo na slavnostni govor tovariša Požarja v tej številki str. 528.

T. O.

NOV PLANINSKI DOM

Planinsko društvo Zagorje ob Savi je v nedeljo 8. avgusta 1976 dopoldne odprlo obnovljeni pogoreli planinski dom na Zasavski gori. Pokrovitelj proslave je bila Skupščina občine Zagorje ob Savi. Slavnosti se je udeležilo prek 2000 planincev in gostov.

Po državni himni je tajnik društva Lojze Sajovic pozdravil goste: predsednika občine Doline pri Trstu Edvina Švaba, delegacijo pevskega zbora »F. Venturini« iz Doline pri Trstu, delegacijo pobratenega mesta Aleksinac, predstavnike družbenopolitičnih organizacij iz vseh treh zasavskih občin Zagorja, Trbovelj in Hrastnika, predstavnika PZS Toneta Bučerja, predsednika MDO ljubljanskih

PD Marjana Oblaka, predsednika MDO ZPD Draga Kozoleta in vse navzoče planince.

V programu so sodelovali: delavski pihalni orkester, ki je zaigral dve koračnici, pevski zbor »Loški glas« je zapel pesmi »Triglav, moj dom«, »Na planine« in »Planinsko«. Operni pevec Ladko Korošec je ob spremljavi harmonikarja Milana Štanteta zapel arijo »Figaro« iz opere Figarova svatba in nato še narodno »Sem rajtal študirat«. Pionirki Jolanda Baš in Marjeta Kokole sta recitirali »Naš kraj« in »Veselim se sonca«. Slavnostni govor je imel predsednik društva Ivan Fink. V imenu pokrovitelja je društvo pozdravil in pohvalil za tak delovni uspeh, predsednik občinske skupščine Zagorje ob Savi Dušan Kolenc. Pohvalne besede društvu so izrekli še predsednik MDO ZPD Drago Kozole. Nato sta predstavnika PD Hrastnik in PD Dol pri Hrastniku društvu izročila v dar lepi planinski sliki.

Po kulturnem programu je starosta zagorskih planincev tovariš Janez Mrnuh prerezal trak na glavnih vratih in povabil goste in druge planince na ogled vseh prostorov v novem domu. Dom ima spodaj dve gostinski sobi z 80 stoli, v prvem nadstropju moderno urejene sobe s sanitarijami in 14 ležišči ter večjo društveno sobo, v drugem nadstropju dve večji sobi z 12 ležišči in stanovanje za oskrbnika doma. V tretjem nadstropju je ena sobica s štirimi ležišči.

Planinsko razporeženje in veselje, za kar je poskrbelo tudi vreme, je trajalo vse do večera.

Lojze Sajovic

IZ GOVORA TOV. FINKA, PREDSEDNIKA PD ZAGORJE

(Gl. članek »Nov planinski dom«)

V lanskem letu smo Zagorjani skupno s PD Litijskega planinskega društva tu na Zasavski gori. Ponosni smo lahko na naše pionirje v planinstvu, z njihovo voljo moramo še nadalje utrjevati planinsko organizacijo, da bo še močnejša. Pred vojno so marljivi planinci postavili v letu 1927 kočo na Zasavski gori, katere pogorišče lahko še vedno vidimo, saj tudi tej koči II. svetovna vojna ni prizanesla. Leta 1932 so na Čemšeniški planini postavili smučarski bivač, leta 1937 pa je planinec Tine Čopar s svojimi prijatelji zgradil kočo na Čemšeniški planini. Tudi od teh koč ni ostalo ničesar drugega kot pogorišče.

Takoj po II. svetovni vojni so planinci prijeli za delo, obnovili zavetišče na Zasavski gori, kočo na Čemšeniški planini in marsikaj izboljšali, povečali.

V noči iz 1. na 2. november 1974 so zatulile sirene, dom na Zasavski gori je bil v plamenih. Marsikatera solza je orosila oko. Čez noč smo zgubili vse. Na tem mestu je bil to že drugi požar, prvi med vojno, drugi sedaj.

Upravni odbor je takoj sklical izredno sejo in se odločil, da se mora dom obnoviti. Stekle so akcije – ukrepati je bilo treba hitro. Po seji na PZS, ki nam je dala vso podporo, smo pričeli z delom. Zbirati smo začeli les, darovali so ga vaščani Tirne, Senožeti, Roviš in Gozdno gospodarstvo. V času od 3. do 10. novembra smo odstranili vse ruševine. Pri delu so pomagali stari in mladi. Zidar-

Novi planinski dom na Zasavski gori, otvoritev 8. avg. 1976

SPOMINSKA PLOŠČA GORSKIM REŠEVALCEM

Upravni odbor PD Kranj je namestil spominsko ploščo ponesrečenim gorskim reševalcem, ki so preminili 29. junija 1975 na Ledinah pod severnimi ostenji Grin-tovcev. Ko se je v gosti megli zrušil heli-kopter, so izgubili življenje član UO PD Kranj in gorski reševalec dr. Gorazd Za-vrnik, pilot helikopterja Franc Štajer in ponesrečenec Franc Gruden. Plošča je vzdana v skalni masiv blizu

tam, kjer se je zgodila nesreča. Kranjski planinci so za to izbrali najlepše raz-gledno mesto in uredili počivališče na poti na Ledine.

26. junija smo ploščo odkrili v navzoč-nosti približno 400 planincev, svojcev, prijateljev ponesrečenih, številnih pred-stavnikov PD in predstavnikov skoraj vseh GRS postaj v Sloveniji. Bila je res lepa počastitev spomina pokojnikov, ki so svoje življenje izgubili pri požrtvoval-nem in tveganem delu za ponesrečen-čevo življenje.

ska dela so tekla z naglico, ogradje je raslo, zabetonirati je bilo potrebno še tretjo ploščo in pripraviti ves nadaljnji material za postavitve ostrejša. Dne 29. novembra zjutraj nas je presenetil sneg, saj ga je zapadlo 60 cm, toda dela ni ustavil. Bolečina, da nimamo več doma tukaj na Zasavski gori, nam ni dala miru.

Za to akcijo je bilo potrebno izvršiti poleg naročenega dela še 3390 udarniških delovnih ur, 2250 km brezplačnih osebnih prevozov, 225 km brezplačnih prevozov materiala s kamioni in več prevozov s traktorji. Vrednost tega dela je znašala ca. 7,5 milij. S din. K temu moramo prišteti še darovani les. V tem času je tekla tudi zbiralna akcija v denarju in so člani društva v ta namen zbrali 4,5 milij. S din. Pomagali so Republ. TTKS, PZS, MDO, ZPD in ostala PD po svojih najboljših močeh, v materialu pa tudi delovne organizacije Zagorja in nekatere iz Zasavja in Ljubljane.

Za kompletno postavitve doma, ki meri 16 X 12 m in ima 350 m² prostornine, je bilo izvršenih prek 10 000 udarniških ur, 8000 km osebnih voženj brezplačno, 425 km prevozov materiala, darovanega lesa 36 m³ in še mnogo trdne volje, ki pa se ne da stehitati in ne izmeriti.

Dom je danes vreden ca. 550 milij. S din, vložili pa smo ca. 150 milij. S din. Kje smo dobili ta denar? Lahko rečem, da smo iz enega darovanega dinarja naredili tri dinarje, oz. pet dinarjev.

Zahvalim se vsem ekipam: vodovodni, elektroinstalacijski, zidarski, tesarski, mizarski, našim planincem, okoliškim vaščanom, skratka vsem, ki so pomagal v denarju, materialu ali tudi s fizičnim delom.

Ivan Fink

Po kratkem nagovoru predsednika PD Kranj tovariša Fr. Ekarja sta ploščo odkrila načelnik AO Kranj Robert Gaberšček in tajnik GRS Franc Gašperlin. Plošča je iz črnega marmorja, črke so kovinske. Na plošči je plaketa PD Kranj kot izraz društvene hvaležnosti.

AO Kranj je po odkritju priredil smučarsko tekmovanje na ledeniku pod Skuto v spomin ponesrečenih. Prireditelj naj bi se uveljavila kot memorial in nas vsako leto opomnila na naše zveste tovariše.

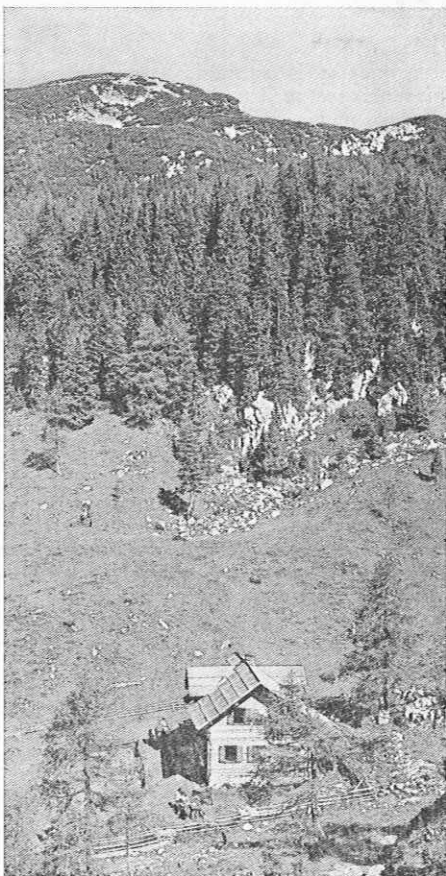
F. E.

KOČA NA LOKI POD RADUHO

Planinske koče so nedvomno pomemben odraz delovnega programa planinske organizacije in njenih ciljev, priča in dokument dobe in njenih ljudi. Če pa se taka koča razvija, prilagaja potrebam in času, potem postaja tudi nekakšen zgodovinski spomenik kulturnega in športnega pojava, v kakršnega se je v zadnjih sto letih razvilo planinstvo.

Koča na Loki (1580 m)

Foto M. Gorjanc

Koča na Loki ni ena najbolj značilnih za slovensko planinstvo, vendar za Gornjo Savinjsko dolino in za vse slovensko planinstvo zelo dragocena. Bistveno je pomagala, da je Raduha, za slovenske Alpe zelo pomembna gora, stopila v slovensko planinsko zgodovino. Loka je odprta na savinjsko stran, planinski dom tega kraja je potreben za to, da poveže poti iz južne, južnovzhodne in zahodne strani, obenem pa poti, ki drže na Raduho iz doline Bistre in Koprivne, torej s tiste koroške pokrajine, ki je prišla v meje svobodne Slovenije po prvi svetovni vojni. Te poti objemajo ali križajo do nedavna centralni Sloveniji manj znani gorski svet od Golt mimo Krnesa in Komna do Travnika in čez Oltarno peč do Laneža in vrha Ráduhe, odkrivajo ta dolgi gorski hrbet v višinah 1500 do 2000 metrov s panoramskimi pogledi na koroški in savinjski svet, torej na površinsko zelo obsežno slovensko gorsko krajino, ki smo jo dolžni čim bolj zajeti v naše planinsko delovanje. Pomembno vlogo je ta krajina odigrala v narodnoosvobodilnem boju, posebej v zvezi z borbenimi in političnimi cilji XIV. divizije. Tudi zato je prav, da jo vsaj mlajši planinski rodovi sprejmejo v svoj izletniški in turni program, prav pa bi bilo, če bi se »Pot XIV. divizije« sprejela v republiški program.

Ugotovitev, da je Raduha, poleg Olševe, Pece in Uršlje gore najvišji vrh v severo-severovzhodni Sloveniji, nekakšna planinska zamudnica, seveda ni očitek niti Lučanom niti Solčavanom in ne Korošcem.

Slovensko planinsko društvo je z markacijami poseglo na Raduho že leta 1893, vendar napis pod Malo Raduho, ki govori, da je pot zaznamoval domačin Anton Pečovnik, še ne pomeni odločne slovenske akcije, kakršne je SPD spočenjalo v svojem prvem desetletju. Raduha je bila še v stari Jugoslaviji lovski rezervat nemškega mogotca. To pomeni, da je bilo tu ovira za slovensko planinsko delovanje večja kot drugod. Nastala je sicer lovška koča, v kateri je oskrbnik Franc Mlačnik postregel tudi slovenskim planincem, toda »streh« ni bila domača. Ta koča je med vojno pogorela, leta 1947 pa jo je gozdna uprava Luče obnovila, pri čemer so močno poprijeli lučki in solčavski planinci: Jože Herle, Nikolaj Šiler in Bogomil Supin. Obnovljena koča je planinsko močnejše zaživila po letu 1952, ko je kočo prevzelo PD Celje z namenom, da bi se tu razvila zimska sezona, saj ima Raduha v resnici lep in obširen smučski svet. PD Celje je zato na ogled povabilo dva znana alpinista in smučarja dr. Franceta Avčina in dr. Darota Dolarja. Ko sta z vrha Ráduhe prismočala na Loko, sta zapisala v zapisno knjigo: »Raduha je

eno samo presenečenje, enkratno odkritje, nov smučarski eldorado.»

PD Celje se je k Raduhi obrnilo, ko je požar uničil prvo slovensko po vojni obnovljeno planinsko kočo, Mozirsko kočo na Golteh. Čeprav je ta kočica zasilno začela obratovati že 14 dni po uničenju, je društvo nesreča vzpodbujala k širšim razgledom v Savinjski dolini, ki je bila tisti čas z Logarsko dolino vred za planinski in turistični promet zaprta. V kratkem času sta popularni planinski oskrbnik Jaka Robnik in pomočnica Francka Breznik kočico uredila in usposobila za sprejem gostov. Rad se spominjam temne decembrske noči 1952, v kateri sva se z Jakom napotila na Loko. Bila je trda pot, za dve pedi novega snega, zameti, medlo je, pritiskal je mraz. Ko sva stopila na Loko, sva sredi planote zagledala luč, – Francka nama je prihajala naproti in nama postregla najprej s – skidano stezo za zadnjih sto metrov. Skoraj preveč prijazno, a boljje nama ni mogla ustreči. V znamenju Jakove in Franckine gostoljubnosti se je kočica v upravi PD Celje hitro uveljavila in imela za društvo tudi finančni uspeh.

Naslednje leto je PD Celje odprlo Planinski dom v Logarski dolini, prometne razmere so se uredile, in društvo se je moralo posvetiti številnim nalogam na svojem zgodovinskem torišču, v Logarski dolini in na Okrešlju. V tistem času se je ustanovilo PD Luče in odboru PD Celje se je zdelo najbolj naravno, da novo društvo podpre z živim gospodarskim jedrom, s Kočo na Loki. Čeprav je darilo društvu prineslo tudi mnoge delovne obveznosti, se je izkazalo, da so celjski planinci prav ravnali. Lučani – planinci s predsednikom Petrom Ježem na čelu so v obveznostih videli le spodbudo in častno priložnost za delo. Že Celjani so mislili na večjo postojanko in pripravili les za gradnjo. Lučani so ta les prodali in izkupiček porabili za klet in ploščo. Ker denarja ni bilo zadosti, so se izkazali z neplačanim delom. Ne bi bilo prav, če ne bi omenili deleža, ki sta ga pri tem delu opravila oskrbnik Jaka Robnik in Francka Breznik, sodeloval pa je tudi starosta planinskih oskrbnikov Ivan Prodnik-Klemen, brata Polde in Bogo Supin, dober zgled pa je dajal ves društveni odbor s predsednikom Petrom Ježem na čelu.

Obisk kočice je rastel, s tem pa tudi skrb. Da bi jih malo preložili, so lučki planinci pri Igli – tam kjer je do leta 1900 »cesta« iz Luč v Solčavo tekla po strugi Savinje – postavili skromno, a donosno postojanko, ki je marljivo zbirala dinarje za gradnjo na Loki. Gradnji je bilo naklonjeno tudi Gozdno gospodarstvo Nazarje, PZS in seveda lučka krajevna skupnost s planinci na čelu. Ing. Henrik Čmak je brez-

plačno izdelal načrte za novo kočico na Loki in sam nadziral stavbišče.

Delo seve ni potekalo gladko. Sredstva niso pritekala pravočasno, treba je bilo res računati z gorečnostjo in dobro voljo lučkih planincev. Čeprav so se po letu 1955 dobre gozdne ceste razpredle po bokih in orjaških tokavah od Raduhe do Bele peči, povezale starodavne kmetije in zaselke, moderna prevozna sredstva niso priropotala na Loko. Ves material je bilo treba znositi na hrbtni, vprežena pa ni bila samo žival, tudi človek se je moral ožemati pod bremenom. Izkazali so se tesarji, ki se sicer v vajeno roko na videz igrajo z lesom, v resnici pa je za tako delo treba stisniti zobe, izkazali so se vozniki z vpregami. Povsod je bil zraven Tone Polanšek, neugnani vodja te planinske gradnje. Vsi so delali v težkih razmerah za manjši zaslužek, kakor je bil tedaj dolinski.

Od leta 1972 do leta 1975 so bila na Loki opravljena končna dela, ki sta jih financirala PZS in TKS. 7. septembra 1975 je bila kočica odprta, nova ponosna postojanka savinjskega planinstva je v celoti zaživela.

Ni minilo leto, ko nas je planince 10. julija 1976 kot strela z jasnega zadela zla novica, da je lepo stavbo sredi dela za planinstvo in turizem v GSD uničil požar. Ni besede, s katero bi lahko izrazili Luče, odbornikom PD, planincem in Lučam posebej. Naj na tem mestu s priznanjem navedemo, da so planinci, ki so ob nesreči bili v koči, zelo požrtvovalno in uspešno reševali inventar. V imenu PD Luče in PSZ naj jim bo na tem mestu izrečeno priznanje in zahvala.

Lahko si predstavljam, kako je nesreča potrla predsednika Ježa. V hipu je bilo uničeno delo 20 let, delo, pri katerem je njegov delež v resnici velik: Ne gre samo za izgubo časa, ki ga je jemal domačiji, kmetiji in turizmu, gre za ljubezen do stvari, ki ji je vdano stregel 20 let, za požrtvovalnost in nesebičnost pa tudi za veselje, ki mu je vedrilo duha ob pogledu na uspeh kočice in njenega področja.

Treba pa je ob tej sočutni opombi povedati, da je bil sklep, »zgradili bomo novo, še lepšo kočico«, sprejet, ko se pepel na pogorišču še ni ohladil.

Prepričani smo, da bodo lučki planinci pod Ježevim vodstvom sklep tudi izpolnili. Planinska solidarnost jim stoji ob strani.

T. O.

PLANINSKA MANIFESTACIJA NA VRŠIČU

V nedeljo 8. avgusta je bilo pri Erjavčevi koči na Vršiču tradicionalno srečanje članov gorenjskih planinskih društev z

zamejskimi Slovenci — planinci. Ob sončnem nedeljskem dopoldnevu se je na srečanju zbralo več kot petsto planincev. Pobudnik srečanja je bilo leta 1976 PD Jesenice.

Udeležencem srečanja je najprej spregovoril predsednik jeseniškega društva Janez Košnik, za njim pa predstavniki slovenskih planinskih društev iz Gorice, Celovca, Čedad in Trsta. Takšna srečanja planincev onstran in tostran naših meja so pomemben prispevek k zblževanju rojakov v zamejstvu z matično domovino. Prav takšna srečanja so najlepša priložnost za spletnje prijateljskih in tovariških trdnih vezi. Govorniki so tudi obsodili vse, kar se dogaja koroškim Slovincem, ter poudarili, da tudi vsa planinska javnost obsoja ravnanje avstrijskih vodilnih krogov.

Po pozdravnih govorih je sledil kulturni program pihalne godbe »Jeseniški železarji« ter tamburaški ansambel iz Bohinjske Bistrice. V popoldanskih urah se je nadaljevalo tovariško srečanje planincev, člani Gorske reševalne službe Jesenice pa so prikazali reševanje ponesrečenca iz stene.

Srečanje je bilo peto po vrsti. Letos bi moralo biti v Čedadu, vendar so zaradi majskega potresa tamkajšnji planinci srečanje preložili. Omenimo še, da je bilo prvo srečanje leta 1972 na Golici, leto kasneje je bilo drugo na Ojstrniku, leta 1974 tretje na Bleščeči planini, lani četrto v Gorici.

Janko Rabič

LOVRENSKI PLANINCI PO TRANSVERZALNIH PLANINSKIH POTEH

PD Lovrenc na Pohorju šteje okoli 450 članov, od tega je največ mladih. Po transverzalni poti št. 1 hodi že 84 planincev društva. Po mladinski koroški transverzali jih hodi 13, nekaj po zasavski in poti čez Kozjak ob meji. Tudi za transverzalo kurirjev in vezistov imajo planinci dokajšnje zanimanje. Saj je v to transverzalo pot vključeno mnogo zgodovinskih in obenem planinskih vrhov, krajev in področij.

V programu izletniške dejavnosti ima PD vedno rezervirana po dva meseca — julij in avgust — za hojo po transverzalnih poteh v skupinah pod organiziranim vodstvom PD z mladinskimi vodniki in starejšimi planinci, da bi čim več članov zvalili na transverzalne poti v Julijce, Kamniške in Savinjske Alpe, Karavanke, na Primorsko, po vsej Sloveniji.

Ko nam je letošnja zima odpovedala, smo se smučarji planinci odločili, da pojedemo na smučišča okoli Grmovškovega doma in Partizanke. Mnogi ne vedo za ta zimskošportni kot. Naši planinci smučarji so

bili navdušeni, vlečnica na Veliko Kopo je obratovala ves dan.

Spotoma se ustaviš še ob poti, ki pelje navzdol na Legen, pri partizanski bolnici »Trška gora«, Pavčkovi bolnici, ki je kar dobro ohranjena. Njena dokumentacija je tu prikazana na lepo urejenih plattojih pod steklom. Mnogo je imen ranjencev, aktivistov in borcev NOV, ki so se v njej zdravili, pa tudi vse drugo spominja na dogodke izpred 30 in več let nazaj. Tod mimo teče sedaj tudi transverzala kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Pripominjamo: Res je, da Ribniška še ni odprta, zaradi tega pa ni treba z vozili kar čez drn in strn, temveč po poti, ki je za vozila.

Brezobzirni vozniki zaslužijo ne samo grajo, temveč tudi kazen.

Franc Pačnik

STOLETNICA PLANINSKE VPISNE KNJIGE

Dne 8. avgusta so pri Pirnatovi koči na Javorniku nad Idrijo idrijski planinci proslavili stoletnico položitve prve planinske vpisne knjige pri kmetu Medvedu na Javorniku. Takrat, leta 1876, na Javorniku še ni bilo planinske kočice, v Idriji pa še ne planinskega društva. Vendar so na Javornik prihajali za takratne čase številni ljubitelji gora, ne samo iz Idrije. Javornik so obiskovali tudi znani planinci oziroma pionirji planinstva.

V knjigo sta se prva vpisala Franc Globočnik in Franc Kadilnik ter priložila svoje fotografije. Iz knjige odsevajo tudi takratne politične razmere. Sprva v glavnem nemške sčasoma zamenjajo vpisi in zapisi v slovenščini. Neki obiskovalec pa je vpisnike v nemščini opozoril, da naj se raje vpisujejo v domačem jeziku, tj. slovenskem. Dodal je pikro pripombo takratnim avstrijskim žandarjem.

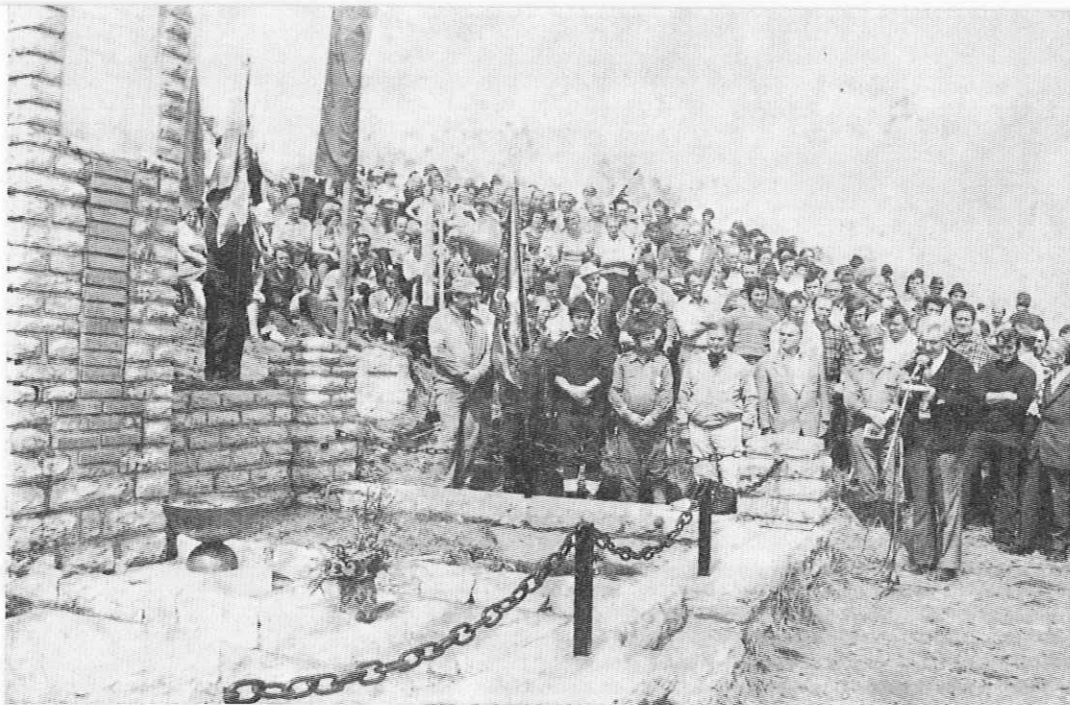
Knjiga je služila za vpis do leta 1900, ko je bila tu položena že druga vpisna knjiga ter ostala pri kmetu Medvedu na Javorniku do leta 1926, ko jo je prevzel v varstvo Lado Božič iz Idrije. Sedaj pa je knjiga varno hranjena v mestnem arhivu v Idriji.

Na tej proslavi so idrijski planinci proslavili tudi zaključek del pri obnovi planinske kočice, ki so jo lepo uredili. Koča ima sedaj elektriko in velik vodni rezervoar, saj je bilo pomanjkanje vode na Javorniku največji problem.

Proslave se je udeležilo veliko število planincev iz Idrije, Vipavske doline in od drugod. Udeležili so se je tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij iz Idrije ter predstavnik PZS.

Sicer pa je zadnja leta Javornik zelo obiskovan. Tudi dobra oskrba v koči privablja številne obiskovalce.

Janez Jeram

Spomenik na Poreznu, slavnost ob obnovitvi

Foto J. Jeram

POREZEN NAD CERKNIM (1622 m)

Porezen nad Cerknim je priljubljena planinska točka. Nanj se povzpne vsako leto veliko število planincev; nekateri večkrat na leto. Na Porezen poromajo vsako leto tudi nekdanji borci in drugi, še posebno tisti, ki so doživljali na njem težke trenutke. Porezen bi moral biti vpisan v zgodovini NOB z zlatimi črkami.

Najhujši boji in največja tragedija med NOB se je tu odigrala v mesecu marcu 1945, ko je nemška vojska s svojimi pomagači kot ranjena zver, prav na koncu svojih moči, izvršila najhujši zločin. Na Poreznu in v okolici so ujeli 207 borcev NOV in jih potem 145 ustrelili. V boju na Poreznu pa je padlo 32 borcev.

Že leta 1948 so na vrh Porezna postavili skromen spomenik 32 padlim borcem in v spomin na ta kruti dogodek. Letos pa so ta spomenik in grobnico prenovili. Pisatelj Tone Svetina je dopolnil spomenik s trofejnim orožjem. Stožec napravljen iz delov orožja, predstavlja prodor iz obkolitve. Velika žara bo razsvetljevala okolico ob nočeh, ki bodo spominjale na padle v boju in druge žrtve NOB. Ob spomeniku pa so vzdali ploščo z vklesanim besedilom Miha Klinarja: »Mi smo ostali tu in vendar smo z vami šli, čeprav smo ugasnili v smrt na pragu miru.«

V nedeljo, 15. avgusta, je bila ob obnovljenem spomeniku na Poreznu velika slovesnost. Nad 2000 udeležencem je spregovoril polkovnik JLA Zdravko Klanjšek, udeleženec bojev na Poreznu. Proslavo

je popestril obširen kulturni program. Vod pripadnikov škofjeloške garnizije pa je izstrelil častne salve. Že na lanski prireditvi je bilo sklenjeno, da bo na Poreznu vsako leto v mesecu avgustu partizansko slavlje. Planinsko društvo Cerkno pa je sprejelo obljubo, da bo organiziralo vsako leto v mesecu marcu spominski pohod na Porezen. Že letos se je tega pohoda udeležilo okrog 2000 planincev in drugih.

Poreznu s takim obiskom in pomembnosti pa manjka primerna planinska koča. Zato bosta morala planinsko društvo Cerkno in PZS misliti na skupno akcijo za zgraditev dostojne postojanke.

Janez Jeram

TABOR POSTOJNSKIH PIONIRJEV – PLANINCEV

PD Postojna je poleti 1976 za svoje najmlajše člane priredilo osemdnevno taborjenje v Trenti, v Zadnjici. Tovarišica Dušica Elesini nam je sporočila, kaj vse so pod vodstvom 5 vodnikov delali, videli in se naučili. Vodja tabora je bil častni predsednik PD Postojna. Naredili so lepe ture: na Kriške pode, na Razor, na Prisojnik, na Kanjavec. Na Triglavu so doživeli snežni metež in so se morali na Malem Triglavu umakniti. Spoznali so Pogačnikov dom, Dom na Prehodavcih, Planiko in še marsikaj. V Zadnjico so prišli po dolini Soče, v Postojno pa so se vračali čez Vrščič in Ljubljano.

S piknika na Markovem hribu – PD TOMOS

Foto M. Cvetko

PLANINSKI PIKNIKI NA MARKOVEM HRIBU

Planinsko društvo Tomos že vsa štiri leta, odkar je pač ustanovljeno, prireja vsako pomlad piknik na Markovem hribu nad Koprom, kamor pride še največ članov.

PD. Na teh piknikih se med raznovrstnimi igrami ter razgovori sklepajo nova poznanstva ter se hkrati širi nevsiljiva propaganda za pridobivanje novih pripadnikov planinski organizaciji oziroma društvu.

L.

ALPINISTIČNE NOVICE

PRVO SREČANJE ALPINISTOV SLOVENSКИH ŽELEZARN

10. in 11. julija 1976 so se na Raduhi zbrali alpinisti slovenskih železarn v Ravnah, odkoder so odšli na Grohot pod Raduho. Zvečer so ob tabornem ognju priredili kulturni program.

V nedeljo 11. julija so naveze odšle v steno Raduhe, raj koroških alpinistov.

»To je kraj, kamor že od nekdaj radi zahajajo, predvsem alpinisti, to je mladi rod. Tu je zibelka koroških alpinistov, od tu dalje jih vodijo smeri v daljni alpinistični svet,« je zapisal Franc Telcer.

Ob prvem zboru alpinistov slovenskih železarn je direktor Slovenskih železarn Gregor Klančnik zapisal o alpinizmu tehtne misli, iz katerih povzemamo:

Bogati gozdovi, energija gorskih potočkov in revna železova ruda so v daljnji preteklosti omogočili našim prednikom surove naravne pogoje, da so začeli taliti železo in kovati jeklo. Jeklo, ki je odprlo napredek človeštvu, je tudi Slovincem dalo delovni pečat in omogočilo hiter industrijski razvoj. Lokacije delovnih organizacij slovenskih železarn pričujejo o teh časih.

Bližina gora je železarjem razvila tudi druge potrebe, ne le opravila. In tako so gore stalno plemenitile duha in jeklenile slovenske železarje še posebej potem, ko so se spuščali vedno v bolj strme prehode in začeli plezati po stenah.

Telesna kultura je danes postala osnovna življenjska potreba. Zlasti z razvijanjem tekmovanj in športnih zvrsti je telesna

kultura dobila sredstvo za svoj razmah in boljše dosežke. Najpomembnejše so gotovo tiste telesnokulturne zvrsti, pri katerih je tekmovalno samo sredstvo, ne pa pogoj.

Hitro je lahko ugotoviti, da so to individualni športi, saj kolektivnih telesnokulturno vzgojnih iger v glavnem ni možno gojiti, če ni ekipe in ne tekmovalnosti.

Kdor se od ranih otroških let bavi na primer s plavanjem ali smučanjem, je za celo življenje bogatejši. Razumljivo je, da bi take športne zvrsti morale v naši socialistični samoupravni družbi imeti prednost, saj ne dajejo le tekmovalnih uspehov, temveč tudi kapital, ki se obrestuje vse življenje. V to zvrst še posebej spada alpinizem.

Alpinizem ni tekmovalna disciplina, vsebuje pa vzpodbudne prvine, ki mladino vlečejo v vedno zahtevnejše vzpone.

Biti alpinist pomeni več, kot obvladati plezalno tehniko in premagovati previse. Ljubezen do gora je osnovna prvina alpinizma, ki vse življenje daje nove moči in delovno sposobnost. Redko katera telesnokulturna zvrst vsebuje toliko kvalitativnih sestavin kot alpinizem. Goji se v najbolj zvežem zraku, krepi telo in duha od rane mladosti do starosti. Alpinizem razvija tovarištvo, skromnost, trdoživost in odpornost.

Delavci slovenskih železarn so v preteklosti dali velik delež pri razvoju našega alpinizma. Pohvalna je zato spodbuda, da bi z letnimi zbori alpinistov med mladino naše družine vzpodbujali razvoj alpinizma.

Ob srečanju slovenskih železarjev – alpinistov je izšla brošura, v kateri so navedeni tudi opisi preplezanih vzponov v steni Male in Velike Raduhe. Seznam teh vzponov kaže, kaj pomeni Raduha za koroške alpiniste, obenem pa, kaj zanje pomeni alpinizem.

Navedimo tu samo imena smeri: Originalna smer Steber, ZZ, ZZ – varianta, Zagorčeva, prečenje Male Raduhe, Bini-Fika, Gretkina zajeda. Pristovška, levo od Plat, desno od Plat, Mamina – DD varianta, DD, Kovačeva, Koroška, Mihova, Vetrne police, Grintina v Veliki Raduhi, Steber v Veliki Raduhi.

T. O.

PET DNI V PIZ BADILE

Nova smer v Piz Badile v vzhodno-severovzhodnem steburu so preplezali Tiziano Nardella (CAI Milano), Elio Scarabelli (CAI Como), Daniele Chiappa (CAI Bello, Ragni di Lecco) in Giulio Martinelli (CAI Como). Po štirih bivakih so peti dan dosegli vrh. Nardella je s Pedronijem poskusil preplezati ta steber. Hotela sta istočasno izsiliti prvenstvo in zim-

sko. Slabo vreme ju je zavrnilo. V »Alpinismusu 1975/7« je D. Chiappa opisal plezanje četvorice. Tretji dan so prišli v previsni del stene, 100 m samih previsov. Ko so peti dan stopili na vrh, so od sreče jokali.

T. O.

VARNOST PLEZALCEV V FILMIH

Pri filmu ne gre brez senzacij, brez izrednih ljudi in situacij. To velja – včasih kar čez mero – tudi pri filmu, v katerem se plezalec spopriema z ultra šesto ali celo sedmo stopnjo. V »Alpinismusu« 1975/7, ki nosi zdaj v podnaslovu zelo široko označbo »magazin za alpiniste, popotnike in smučarje«, so zabeležili na rovaš Gastona Rébuffata, da je v svojem najnovejšem filmu opustil vsa načela o moderni varovalni tehniki pri plezanju. Stoji, na primer, na granitni igli, vidi se, da še celo Rébuffat, mojster ravnotežja, težko lovi, a vendar tega njegova vrv kot varovalna vez teče k spodnjemu plezalcu. »Rébuffat bi že davno plezal nekje v večnih loviščih«, če bi bil na svojih znanih, težkih vzponih, posegal po takem varovanju! Tudi čelade v filmu ne nosi, prav tako ne njegovi spremljevalci. Celo dr. Jean Juge jo je pustil doma, ko je za film z Rébuffatom plezal Aig. du Chamonix. Rébuffat varuje čez ramo ali enostavno vleče vrv skozi vponko kot šolski zgled statičnega varovanja! Brez samovarovanja seveda! Ali naj citiramo antično resnico, da zgledi vlečejo? Ali pa gre pri teh filmskih »gagih« za varljivi uspeh, za tisto, kar tako ostro grajamo, ko presojamo masovno produkcijo manjvredne literature in prav takih filmov?

T. O.

SUPERDIRETTISSIMA V ZAHODNI STENI DRUJA

Tomaž Gross je vse tri vreče opreme, meter za metrom, zvelkel po proslulem, bombardiranem ozebniku v severni steni Druja. Morilsko delo, garanje, ki si ga komaj lahko zamišljamo. Bonatti je po svojem šestdnevnem sožitju z Drujem izjavil, da ga je »samota zaprla«. Kar pa je naredil Gross, ni še nihče. Celo kaj podobnega ne. Njegova smer poteka med ameriško direktno (1965) in Bonattijevim stebrom (1955), torej tam, kjer je zahodna stena najstrašnejša, monolitna, vsa v »strehah«, to je v najzahtevnejših previsih, 700 m visoka.

Kaj bi se po takem vzponu pisalo, če ne bi bil Gross Čeh, temveč pripadnik kakega alpinističnega velenaroda! To bi bil rompopom propagande, v RTV, v magazinih, v revijah in še kje. Tako pa so

o Grossovem veledejanju na kratko poročali le lokalni lističi ženevskega področja – pripominja Hiebeler, ki nima dlake na jeziku.

19 dni je Gross v svoji smeri plezal, a vsega je bil v steni 42 dni. Skozi vse leto 1974 so tekle priprave. Ko je vlačil v steno opremo, mu je pomagal Osvald Duba, en teden v juniju 1974. Prišla sta do šestega raztežaja. Septembra 1974 je bil en teden z njim Ignes Stejsbal. Prišla sta do 8. raztežaja, zmanjkalo jima je vode, morala sta iz stene. Od 10. do 25. marca 1975 mu je »asistirala« Nataša Gal.

Gross je svoji smeri dal ime »Voie dratissima«. Tisti ozebnik mora vsak prestati, da pride do vstopa v steno. Težavnost: VI, A₁–A₃.

Znameniti ženevčan Michel Vaucher, res sijajen alpinist in človek, je zapisal: »To Grossovo dejanje bo prišlo v zgodovino alpinizma.« Toni Hiebeler se mu klanja in občuduje njegov brezmejni pogum, neverjetno vzdržljivost in ne nazadnje njegovo simpatično skromnost.

Skoraj vse bivake je Gross prebil v »netopirju«. Pravzaprav je svojo smer moral – kot samohodec – trikrat plezati, kajti v vsakem raztežaju se je moral spustiti in pobrati uporabljeni material.

V smer je zasvedral 68 svedrovcev, 12 v kompaktni skali, da je »prišel naprej oz. više«, 28 jih je rabil za varovanje na stojščih na zelo krušljivih mestih. Druga plezalska oprema je bila takale: 30 % šesterokotnih specialnih zagozd (Chouinard št. 1–10), 30 % normalnih na obeh straneh koničnih zagozd (Chouinard št. 1–7); 40 % normalnih klinov, predvsem s profilom V (1–4 cm). 18-krat je uporabil specialni klin »Cliffy obešalnik« in ga ponavljalcem zelo priporoča.

Gross pravi, da bo smer možno ponoviti v 2 do 4 dneh s kakimi 60, dobro izbranimi klini.

ln zdaj še o Grossovem »finišu«: Ni sestopil po južni strani, kakor je navada. Ne, spustil se je po isti smeri vse do sestopa in uporabljal zato dve vrvi, dolgi po 46 m. Za ta famozni sestop je rabil 3 ure (tri).

T. O.

VARSTVO NARAVE

ŽIČNICA NA MT. BLANC

»Der Spiegel« št. 38, 15. sept. 1975, je objavil naslednjo novico: »Elie Robert de Rothschild (njegov hobby: lov in polo), pomočnik generalnega direktorja Rothschildove banke, je že lastnik neke železnice na področju Mt. Blanca, dobil pa je koncesijo za novo »teleferiko«. Iz njene zadnje postaje bo do vrha Mt. Blanca samo 45 minut.

T. O.

ZOPER LETALSKI HRUP – BOJKOT

Samo bojkot, vsaj v Švici. Centralni komite SAC, švicarske vrhovne planinske organizacije, je v biltenu »Les Alpes« 1976/3 to priznal. Nismo še tako daleč kot na Bavarskem, pravi CK SAC, kjer so helikopterji za dvig v višino – nekakšne brezžične žičnice – že nekaj časa prepovedani. »Prostovoljno se odrecite temu načinu prevoza v hribe, bojkotirajte podjetja in organizacije, ki vam to »leteče grmenje ponujajo«.

Stvar je pa taka, da so si svetovna alpska letovišča – obenem seveda zdravilišča – že davno privoščila lastne aerodrome in z njimi prirejala piknike na višini 4000 m sredi ledenikov. Senzacija se je »prijela«.

»duhove so priklicali v ris, pri tem pa pozabili na križ – besede, s katerimi bi jih zdaj iz risa izgnali«, bi rekli po kmečko in po Goetheju. Nekaj aerodromov v tem pogledu miruje, stalo pa jih je v Alpah 46, dovolj, da ves alpski prostor prekrijejo s »preprogo hrušča«. Brezupen bojkot!

T. O.

HELIKOPTERJI IN GOSENIČARJI NA SMUČIŠČIH

Bavarska vlada je že prepovedala pristanjanje zračnih smučarskih taksijev na smučiščih in ledenikih. DAV se zelo odločno zavzema zoper promet z goseničarji in s helikopterji. Hrušč, ki ga te tehnične zverine povzročajo, res ne spada v tišino gora. Posebej se omenja degradacija, ki sta jo zaradi teh smučarskih taksijev doživela Arlberg in Grosswenediger.

T. O.

SPRAYI IN ZDRAVJE

Kdo si danes še lahko zamišlja, da bi ne uporabljal spraya! In vendar se zdaj že pišejo čudne zgodbe o tem pojavu naše dične potrošniške družbe. Nekaj teh je

prišlo tudi v bilten »Les Alpes« 1975/12. Mnogi sprayi imajo plin »freon«, ta pa halogene, ki utegnejo vplivati na tanjšanje ozonskega pasu v atmosferi, to pa bi povzročilo močnejše ultravijolično žarčenje na zemeljski površini. V ZDA so s poskusi ugotovili, da so ljudje, ki zelo pogosto uporabljajo spray, ogroženi: trpe za vnetjem oči, srbečico in drugimi kožnimi težavami pa tudi za naduho ipd. Celotno prekanerostne spremembe v pljučnih celicah so že ugotovili. Vsi simptomi pa so izginili, če so poskusne osebe opustile spraye.

Če je spray dvakrat tako koncentriran, kot je spray za lase, pri poskusnih živalih že povzroči vidne in živčne motnje, da, celo razpadanje jetrnih celic.

Leta 1971, trdijo v Ameriki, je leta 1971 vsaj 30 oseb umrlo zaradi prevelikega vdihavanja plinov iz spraya. No, to ne more biti res, boste rekli. Saj je plinska koncentracija dezodorantov in raznih insekticidov minimalna. Pa ni res, kajti v eni sami dozi spraya (100 g) je le 8,5 g namembne substance in 91,5 g pogonskega plina. Kaj bi rekli, če bi nam mesar tako malo dal za naš denar! V Švici so samo leta 1973 porabili 60 milij. doz! To pomeni, da so sprayi načrpali 6000 ton pogonskega plina (največkrat je to freon). Če hipoteza o učinku freona na atmosfero drži, se svetu ne piše nič kaj dobrega.

Doze so veliko zapravljanje, saj so najdražja embalaža. Zaradi relativno precejšnjega pritiska, so njene stene precej močne. Samo v Švici to požre 800 ton aluminija in 400 ton bele pločevine.

Ali to pomeni, da moramo poseči po mehaničnih razpršilcih iz starih, »dobrih časov«?

T. O.

GIOVANNI SEGANTINI (1858–1899)

O Segantiniju je naš list pred leti precej obširno pisal. Ker je kot slikar alpskih motivov edinstven pojav, se vedno znova vrednost njegovih stvaritev. Zanimive odgovore na to nam v OBZ 1976/2 navaja že nekajkrat citirani Dunajčan H. Barobek. Imenuje ga slikarja, ki je sijaj gorske pokrajine prenašal na platno. Dobe sedno, kajti Segantini je v gubice svojih slikarskih platen utiral zlati in srebrni prah, namlet iz zlatih in srebrnih lističev, da je tudi na ta način pričaral svilen blešček gorskega vzdušja in migotanje bleščeče atmosfere. Umetnostni zgodovinarji so zato pisali: Segantini je slikal svetlobo tako, da jo je »razstavil« v žarke.

Da bi uresničil svoje umetniške sanje, je za svoj predmet izbral Engadin, ki je najbrž res najlepša alpska pokrajina v Evropi. Nietzsche je zapisal o njem, da

je »dežela srebrnih barvnih tonov«. Tudi legenda o nastanku Engadina je zgovorna: »Ko so se rajska vrata za Adamom in Evo zaprla, se je bog pokesal, ker ju je izgnal. Poklical je angele in jim naročil, naj naredijo na zemlji nekaj raju podobnega. In so se takoj lotili dela, ustvarili Engadin – in posrečilo se jim je ustvariti – raj na zemlji – Engadin.

Segantini je skoraj vse svoje motive poskušal v ladinski Švici in pri tem do vrha mojstrsko razvil svoj stil, s katerim je ustvaril umetniško resnico v gorski naravi in to tako, »da je na njegovih slikah gorski zrak skoraj otipljiv«. Segantinijev muzej v St. Moritzu, tamkajšnja osrednja dvorana z njegovim triptihonom Nastanek, Bivanje in konec je nepozabno doživetje.

Rodil se je v mestecu Arco ob Gardskem jezeru in umrl na planini nad Pontresino, samotno, vendar – ali je legenda ali resnica – sredi ovčje črede. 19 let star je začel ustvarjati, v 22 letih si je s svojimi stvaritvami zagotovil nesmrtnost. 22 let eno samo neprestano strastno delo za umetnost! Leta 1895, je star 37 let, naslikal avtoportret, pretresljivo podoba preizkušenj, ki so razbrazdale obraz. Še kot otrok je moral zdama za kruhom, ušel očimu in zbežal v Francijo. Moral je nazaj, vendar je šel raje za svinjskega pastirja kot v Milan. Kot tak je nekoč na kamen narisal žival s takimi potezami, da so ga vsi občudovali.

T. O.

FLORA V FILATELIJI

Sovjetska zveza je izdala revijo »Flora v SZ« in jo v letu 1975 nadaljevala s posebnimi znamkami za 4, 6, 10, 12 in 16 kopajk. Med njima sta tudi dva gorska motiva: Papaver polaris (mak polarnij), 4 kop., predstavlja cvetko, ki je v Alpe prišla iz Sibirije, razširila pa se je v 100 vrstah po vsej severni polobli. Papaver polaris je bližnji sorodnik rumenega alpskega maka (Papaver aurantiacum). Druga znamka, 6 kop., predstavlja Trollius europaeus. Od 10 vrst v Evropi raste samo ena – v Karpatih, Kavkazu in v Alpah od ravnine do 3000 m. Ima vrsto ljudskih imen, ker so ji ljudje prisojali močan vpliv na mlečnost krav, če so jo pomešali v krmo.

Planinsko znamko je izdala tudi Francija »Pic du Midi de Bigorre« (2877 m), na katerem ima univerza Toulouse višinski observatorij, je pa na vrhu tudi TV oddajnik.

Celo vrsto prirodnoslovnih znamk je izdal tudi Liechtenstein.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

PRVICE IN DOLŽNOSTI PLANINSKEGA VODNIKA

Pravzaprav včasih kaže tako, kot da ni problemov. So pa nedvomno bili, odkar planinstvo ne shaja brez vodniške osebnosti, brez poklicnega ali priložnostnega vodnika. Čeprav smo majhna dežela, že čutimo, da si moramo ustvariti ne samo dobro zamišljen kodeks, kakršnega že imamo, marveč da se srečujemo v gorah tudi s pravnimi problemi. Od njihovega izida ni odvisna samo usoda posameznikov, pravna stališča, rešitve in sodbe imajo družbeni radij.

V Švici je dr. R. Frank izdal knjigo, ki bi utegnila biti dober priročnik za naše planinske šole. Naslov knjige: *Pravice in dolžnosti vodnika na turah in izletih in pravice mladinskega vodnika* (Meine Rechte und Pflichten als Tourenleiter, Reiseleiter, als Jugendleiter). Izdala jo je Schulthess Polygraphischer Verlag v Zürichu 1975. Cena: 29 šfr. Obravnava pravna vprašanja, ki se pojavljajo že pri pripravi in pri izvedbi tur. Npr. Avtor opredeljuje odnose med vodjo ture, prirediteljem, pomočnikom in člani skupine, začetek in trajanje vodniškega odnosa, posebne primere za mladinskega vodnika, vprašanje mladoletnih vodnikov in vodnikov, ki so v službi pri raznih agencijah. Posebno poglavje je posvečeno nedovoljenim ravnanjem, kršenje pravil, zakasnele izvršitve navodil ipd. Seveda pride na vrsto tudi zavarovanje in vodstvo blagajne. Končno teče beseda še o kazenskopравни odgovornosti in o vsem, kar je z njo v zvezi. Knjiga ima stvarni register, tako da je zelo lahko uporabna, navedena pa je tudi judikatura in literatura.

Dr. R. Frank je višji sodnik in snov dobro pozna. Recenzent v »Les Alpes« priznava, da se pravna vprašanja uspelih in neuspešnih tur v Švici skoraj niso obravnavala.

T. O.

O PRVENSTVU V GORAH

Alessandro Gogna je lani v Milanu pri založbi dall'Oglio izdal knjigo »Un alpinismo di ricerca«, to je prosto prevedeno – o prvenstvenem prodoru v neznani gorski svet. Gian Piero Motti piše v zvezi s to knjigo, ki nam približe odkriva duhovni obraz Alessandra Gogne – kot spretnega pisca smo ga v preteklih letih že predstavili – da je planinska literatura vedno rada slikala skoro idealnega plezalca, močnega, zanesljivega, poštenega, uravnovešenega, še več:

nekakšnega »maščevalca«, ki se je vzdignil nad navadne smrtnike in nanje pomilovalno gleda – vitez brez strahu, celo smrti se ne boji. Danes, danes pa je drugače, pravi Motti. Bridka resnica je izbrisala to iluzijo. Današnji alpinist je neidealizirana pred trpljenjem nezavarovana osebnost, ki zavzema, osvaja »nekoristni svet«. Gogna je bil tako pogumen, da je razkril sebe, kakršen je, in ne kakršen bi rad bil. Knjiga človeka ne raztresa, ne sprošča, ni za zabavo, temveč nas tira k razmišljanju. Marsikomu ne bo všeč, morda bo nekatere odbijala v naravni in logični želji, da bi se ne istovetili z avtorjem. Prodor v neznani gorski svet je sicer veličastno dejanje, a je tudi blizu obupa, raziskovanje, ki se kljub vsemu skrbno izogiblje porazu, uničenju. Knjiga je neke vrste projekcija v prihodnost, preroška. Eksistencialno mračnost Gogne, razkrinkano in nesprejemljivo zaradi njene nesposobnosti pred stvarnostjo, doživljajo milijoni mladih ljudi v stiski, kakršne svet še ni doživel. Res je, alpinizem je nekaj izhod. Vendar je treba pogledati globlje, priti do dna. Plezanje z vsem svojim simbolizmom se vendarle odkrije kot popolnoma nekoristno početje, če ga sodimo z razumom.

Tvegano je brati Gogno. Ali bomo zavrnili vse, kar trdi, in se obrnili k »poslednji sodbi«, s prstom pa pokazali na skrajno krhkost značaja, na dvome in neuravnovešenost avtorja? Najhujšobnejši se bodo smejali, češ vse, kar je normalno, največkrat meji na podzavest. Ali ni že nekdo rekel, da je lažje ugledati iver v tujem očesu kakor bruno v svojem? Sodeč po Mottiju je Gogna vendarle nekaj novega ali vsaj nadaljevanje Lionela Terraya?

T. O.

Dr. Tone Wraber: TRENTA, 61. zvezek zbirke vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, 40 strani, založba Obzorja, Maribor, 1976.

O Trenti, tej naši najmikavnejši gorski dolini z vencem stasihih vrhov, vse do zdaj ni bilo dobiti niti najpohlevnejšega prospekta. Vse, kar so ti mogli ob takem popraševanju ponuditi v Bovcu, Kranjski gori, ali na Vršču – Ljubljane niti omenjati ni treba – je bilo nekaj pustih razglednic z osamelim Kugljem, kakršnega v Trenti zaživa nikoli nihče ni videl. Razveseljiva je bila zato napoved v Knjigi 76. 1/2, da izide v prizadevni mariborski založbi med drugimi publikacijami popularne zbirke tudi toliko pogrešani

vodnik po Trenti in to izpod rok njenega odličnega poznavalca, alpinista in botanika dr. Toneta Wrabro. Lepo in dobro nam je postregel s to drobno stvarco.

V kratkem poglavju Trenta od doline do vrhov (str. 3 do 6) so nanizana vsa ledinska imena, kolikor jih zajema na vključenem grebenskem zemljevidu mogočni lok od Bavškega Grintavca, prek Jalovca, Vršiča in Triglava do nasprotnice konice onkraj Velikega Špičja. Škoda le, da za oko tako prijetni zemljevid nima nobenih višinskih oznak in jih moraš tako šele vsakokrat sproti poiskati med besedilom. Naslednje poglavje: Trenta in Trentarji skozi čas (str. 6 do 10) poseže v zgodovino, ki pa ima bore malo zanesljivih starih virov. V novejšem času, točno pred sto leti (1877) je mladi Kugy zanesel v Trento novo zanimanje med njene prebivalce: iskanje skrivnostne rože **Scabiose trente**, ki jo je baje v teh gorah prvi zasledil znameniti prirodoslovec Baltazar Haquet (1739–1815). Kugy je narisano cvetlico kazal domačinom in jih najemal za iskanje po trentarskih pobočjih in vrhah. Brezuspješni, drago plačani trud pa ga je po drugi strani neprecenljivo nagradil. Omogočil mu je, da je s pomočjo svojih zvestih vodnikov odkril Julijske Alpe in postal njihov nenadkriljivi glasnik.

Tretji, najobsežnejši del: Od Loga do izvira Soče (str. 10 do 37) prikazuje zanimivosti iz središča današnje Trente v edi-

nem strnjenem zaselku Na Logu, izhodišču planinskih poti na vse pomembne vrhove. Ogleda vreden je muzej v bivši kasarniški zgradbi. Podrobneje je opisano tudi nekdanje središče Pri cerkvi z domačijo znamenitega Špika-Medvedarja in najboljšega trentarskega vodnika Jožeta Komaca-Paura v neposredni sosesčini. Pomudimo se v »Juliani«, edinem alpskem botaničnem vrtu Slovenije. Najhvaležnejši čas za obisk je od konca aprila do srede julija.

Nedaleč naprej, nas ob cesti povabi napis k ogledu divje romantične tesne Mlinarice, kamor pridemo po brvi prek mlade Soče. Od brvi je speljana tudi bližnjica h Kugyjevega spomeniku Na Gmajnici. Znaten ovinek k spomeniku je naokoli po cesti, od katere se pa prej na levo odcepi pristop k izviru Soče (115 km).

Izletniku daje drobni vodnik dovolj informativnosti o nekdanji in sedanji Trenti. Za podrobnejše spoznavanje je navedena ob koncu novejša literatura. Poglavje zase so ilustracije, ki polnijo več kot polovico zvezčka. Pravo razkošje ne le po številu (22), dejal bi, da še bolj po kakovosti. Večino je prispeval avtor sam, med njimi 7 barvnih lepotic. Najlepša krasi naslovno stran: Trentarska domačija Zapodnem v opoldanskem soncu, bleščeči Razor v ozadju izpod sinjega trentarskega neba. Srečne oči ob toliki preprosti lepoti!

Vilko Mazi

RAZGLED PO SVETU

IZ ZGODOVINE PAMIRA

Tisti naši srečniki, ki so imeli priložnost zasajati svoj cepin v planinskih višavah, so zgodovino Pamira spotoma gotovo do dobra spoznali. Morda bo drugim, ki tega veličastnega gorovja niso doživeli, nje gova zgodovina manj znana. Zgodovina? Gre le za človeške korake na te gore, ne za njihovo geološko zgodbo (gl. La Montagne 1975/4). Že v VII. stoletju je Kitajec Hven-Cang hodil po pamirskem višavju in zapisal skoraj tako, kot so stari Rimljani govorili o »foeditas Alpium«, o grdobih Alp. »Žive duše ne vidiš, le led in sneg, povrh pa divja neznanski veter«. V XIII. st. spozna Pamiar Marco Polo.

V svojem opisu pravi, da »so to najvišje gore na svetu«. Za vse, kar je pisal, so imeli ljudje srednjega in še novega veka le ironičen nasmeš. Niso mu verjeli.

Šest stoletij za njim so prišli znanstve-

niki in vojaki. Na kameli prijaše Sven Hedin na pobočja Mustagh-Ate, 20. jul. 1871 pride v dolino Alai geograf Fedčenko, odkrije Transalai – kasnejši Leninov vrh (Pik Lenina). Zadene ga smrt v Alpah na Mer de Glace. Nekaj let nato druga ekspedicija odkrije v skupini Peter Veliki velikanski ledenik in ga imenuje Fedčenko. Leta 1928, ob 200-letnici ruske Akademije znanosti je na delu sovjetsko-nemška znanstvena in alpinistična odprava, stopi na 30 vrhov od 5000–6000 m, med drugim na Pik Revolucije (6940 m). 25. sept. 1928 pridejo na Leninov vrh Nemec Allwein, Avstrijca Erwin Schneider in Karl Wien. Vrh na svojo pest krstijo za Kaufmannov vrh. Kaufmann je bil prvi guverner Turkestan – Nemci in Avstrijci niso mogli, tako kaže ta »krst«, iz svoje kolonialistične kože. Pik Lenina je bil za nekaj časa najvišji vrh, na katerega je stopila človeška noga. Potem je dobra tri leta kasneje stopil Ervin Schnei-

der na štiri himalajske sedemtisočake. V tem času je SZ začel polagati temelje alpinističnemu napredku in v 30 letih alpinistično v glavnem obvlada ogromno gorovje. Leta 1931 so prišle sovjetske naveze na Khan-Tengri, leta 1933 prideta Evgenij Abalakov in Gorbunov na Pik Komunizma, leta 1934 pridejo drugič na Leninov vrh Černovka, Vitalij Abalakov in Gorbunov. Leninov vrh je nato postal vse bolj množični ekspedicijski cilj v SZ. Prvi tak pohod so organizirali leta 1936. Leta 1937 so že uporabljali aerotransport, pri čemer se je ubil pilot Lipkin v višini 5000 m. Ostanke aviona so še danes vidni, tam mimo gre normalna pot na Leninov vrh, »pot čez Lipkinove skale«. Po l. 1936 so južno stran opuščali in uporabljali bližji dostop s severa, z Alajja, Po l. 1950 so vsako leto romale na Leninov vrh sovjetske naveze v družbi s kitajskimi. Ko je prišlo do sovjetsko-kitajske zdrahe, se je tudi Pamir opredelil oz. razdelil na dvoje. Po letu 1960 je Pamir SZ odprla za vzhodni blok. Leta 1962 je prišel sem Sir John Hunt z angleško-škotsko ekspedicijo in stopil na Pik Komunizma. Šele l. 1967 so se alpinisti odprle tudi za zahod. Prvi so bili na Leninu Italijani, za njimi Avstrijci, ki so odprli novo smer, zelo podobni Brenvi. Leta 1967 je bilo na Leninovem vrhu 300 alpinistov. L. 1969 so za stoletnico Leninovega rojstva Francozi splezali zahodni greben Lenina; ta pot se danes imenuje »čez Razdelno« (Razdelnaja). To leto je prišlo na vrh 170 alpinistov. Toni Hiebeler je preplezal vzhodno steno, Boris in Konstantin Klecko pa sta se s smučmi spustila po vsej Razdelni. 3000 višinske razlike sta premagala v poldrugi uri.

Pik Lenina ni samo najbolj obiskani sedemtisočak na planetu, je tudi najbolj kozmopolitski, saj je prišlo nanj 1300 alpinistov iz 18 različnih držav.

T. O.

EVEREST 1978

Načrtov je veliko, vsi najbrž tudi še niso objavljene. Jeseni 1987 pripravlja Nemški institut za raziskovanje v inozemstvu München, drugič poskusiti z Everestom. Prvi poizkus je bil leta 1972. V letu 1978 pripravljajo sodelovanje s Francozi. Vodja ekspedicije je dr. Karl M. Herrligkofer, njegov namestnik dr. Pierre Mazeaud, ki bo pripeljal s seboj osem mož. Izbral je normalno pot čez Južno sedlo.

Nemcev bo 12 in imajo v načrtu jugozahodno steno. Do tabora 2 bosta ekspediciji skupaj, torej do 6400 m. Tu bo aklimatizacijsko torišče. Skupaj bosta ekspediciji opremili res težki in nevarni 600 m visoki ledni slap. Nemcem se bosta najbrž pridružili dve Poljakini, torej nekakšna mini-mednarodna ekspedicija.

T. O.

KITAJSKI EVEREST V FILATELIJI

V letu 1976 so v Evropo prišle znamke ki ponazarjajo drugi kitajski vzpon na Qomolungmo. S tem se uveljavlja novo ime za Everest, ki pa je seveda starejše, kajti »Everest« je spomenik angleške dominacije v Indiji. Tibetanci goro imenujejo Čomo-Lungma, Indijci Sagarmatha, Kitajci še Jolmo Lungma in Qomolangma Feng. Kitajske znamke s Čomolungmo so izšle v treh vrednostih. Ena predstavlja kitajske alpiniste sijočih obrazov, kako na vrhu drže razpeto rdečo zastavo s petimi zvezdami. Na drugi znamki je upodobljena Čomolungma, vrh okrašen z belimi oblaki, z višino 8848 m in 13 cm.

T. O.

TASSILI IN AJJER

Saharo si menda večina ljudi predstavlja kot »eno samo morje« žoltega peska. Res so v vseh predelih Sahare tudi do 100 m visoki peščeni valovi, vendar je samo 10 % Sahare peščene. Več je takimi imenovane »hammade«, kamenite, step-ske pustine. Tudi naši alpinisti so že spoznali gorske masive sredi te 8 000 000 km² obsegajoče puščave. Eno od najbolj zanimivih je Tassili, v srcu puščave, na alžirsko-libijski meji. V »Der Bergsteiger« 1976/4 popisuje K. D. Körbler, kako so dosegli Tassili čez Tunis od letovišča Hammameta prek oaz Gafsa in Tozeur, tu prestopili v Alžir in prišli v In-Anemas. Z letalom bi šlo hitreje, a za njim ne bi doživeli »tisoč in ene noči«. V naftnem središču In-Anemasu so šele sedli v letalo in poleteli v Djanat, eno od najlepših oaz v vzhodni gorovja Tassili. Oaza ima več hribovskih vasi in hotel. Z vodniki iz plemena Tuaregov, ki se avtorju zde kot živa podoba veličastne in grozljive puščave, so se čez hribe in dolino odpravili v Tassili, ki avtorja spominja na norveške gore med fjordi. Znanost prisoja temu gorovju starost 400 milijonov let. Ogledali so si tudi atrakcijo Tassilija – 8000 let stare risbe na pečinah. Prazgodovinsko mesto Sefer ima na svojem področju najzanimivejše likovne spominke te vrste: upodobljene so fantastične živali pa tudi mufloni, sloni, žirafe, antilope, nosorogi. Znanstveniki so prepričani, da jih človek ne bi bil urezal v te kamenine, če ne bi bile nekoč tu živele. Savane in gozdovi so morali segati v te predele, dokaz za to, pravijo, so tudi podobe pastirjev in velikanskih čred. Pokrajino naj bi spravila ob zelenje prehudapa izraba.

Podnebje je za Evropejce nenavadno: Podnevi so hodili pri 20–30° C, ponoči pa se je temperatura vrtela okoli ničle, prav so jim prišle tople spalne vreče.

T. O.

**Svet barv in harmonije —
odslej tudi vaš svet**

ZDRUŽENE PAPIRNICICE LJUBLJANA

USTANOVLJENA 1842 — ESTABLISHED 1842

TEKOČI RAČUN SDK LJUBLJANA 50101-601-15939 — ☒ 61260

LJ.-POLJE — ☎ 48-141 — 📠 PAPIR VEVČE — TELEX 31116

COLOR MEDVODE TOVARNA BARV IN LAKOV

PROIZVAJA: premaze za pohištveno industrijo in galanterijo, premaze za stavbno pohištvo in široko potrošnjo, emajl za zaščito vrtnih bazenov, premaze za avtomobilsko industrijo in gospodinske aparate, sisteme za antikorozijsko zaščito ter poliesterske in alkidne smole

Naš najstarejši gostinski lokal v Ljubljani
ŠESTICA na Titovi cesti praznuje 200 let.

Planinci! Ko pridete s planin lačni in žejni,
ne pozabite izkoristiti gostoljubje ŠESTICE
na Titovi 16 in se dobro podprite po na-
pornem dnevu!

Obenem priporočamo še restavracijo POD
LIPO na Borštnikovem trgu 3 in pa samo-
postrežno restavracijo EMONA na Titovi 11.

SKRB ZA NAŠE GOSTE JE NAŠ PONOS
IN ZADOVOLJSTVO!

alpina

tovarna obutve
ŽIRI

V naših prodajalnah dobite
kvalitetno planinsko obutev,
tako za nedeljske izlete v planine
kot za zahtevne planince-plezalce

Obiščite naše prodajalne

TITAN

tovarna kovinskih
izdelkov in livarna
KAMNIK

Izdeluje:

- fitinge v pocinkani in nepocinkani izvedbi
- ključavnice, navadne in varnostne s cilindričnimi vložki, za stavbno in pohištveno mizarstvo
- ulitke iz temprane, litine za avtomobilsko, elektro in strojno industrijo
- motorne mesoreznice
- ostale artikle za široko potrošnjo

Cenjenim potrošnikom priporočamo naše
kvalitetne izdelke

**TOVARNA
ISOLACIJSKEGA
MATERIALA LAŠKO**

**Naših pet temeljnih organizacij
združenega dela proizvaja:**

- vse vrste izolacijskih materialov
- premog, glino in pesek
- pohištvo za opremo stanovanj
- hladilne stolpe
- izvaja tudi vse vrste izolacij
v gradbeništvu in kompletne
montaže hladilnic

**Planinski dom
Gore nad
Hrastnikom
(791 m)**

ki ga upravlja PD Dol pri Hrastniku je oskrbovan vse leto. V posebnih sobah ima 20 postelj, skupna ležišča za 28 oseb, elektriko, lasten vodovod, telefon (061) 814-991. Ob vsakem času boste postreženi s hladnimi in toplimi jedili ter pijačami.

Dostopi: Iz Dola pri Hrastniku 1 1/2 ure, iz železniške postaje Hrastnik 1 1/2 ure, iz Zidanega mosta 1 1/2 ure, iz Rimskih Toplic čez Kopitnik (914 m) 2 1/2 ure, z avtomobilom iz Marnege 4 km po lepi makadamski cesti.

Iz stolpa cerkve, ki stoji na sami koti, je lep razgled na Raduho, Ojstrico, Planjavo, Jermanova vrata, Brano, Skuto, Grintovec, Kočno, Triglav in na jugu na Kum ter v ozadju Gorjance s Trdinovim vrhom.

PRIDITE NA GORE!

**tiskarna
jože moškrič**
61000 ljubljana, kajuhova 55

oddelek za sodobno pisarniško poslovanje

**snap
out**

izdeluje kopirne obrazce SNAP-OUT, ki zagotavljajo boljšo organizacijo poslovanja v uradih, bankah, zavarovalnicah, uslužnostnih podjetjih, industriji, trgovini, bolnišnicah, prevozništvu in drugod.

tiskarna

tisk vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

klišarna

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih klišejev

knjigoveznica

vezava preprostih in luksuzno opremljenih del

štampljarna

izdelava vseh vrst žigov, pečatov in knjigoveških črk

»STRAŽA«

**Tovarna stekla in plastičnih
proizvodov — Hum na Sotli**

PROIZVAJA:

OOZD »Steklarna«

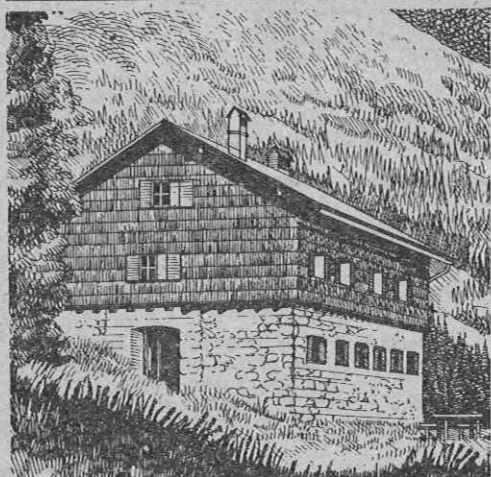
- embalažno steklo velikosti 0,01—4000 ccm vsebine (steklenice in kozarci za vlaganje) v treh barvah: prozorna (bela), zelena in rjava

OOZD »Plastika«

- transportno embalažo (plastične nosilke)
- razne tehnične predmete iz termoplasta in duroplasta
- plastične posode za akumulatorje ter decilne in mikroseparatorje za industrijske akumulatorje
- plastične slamice za sokove

tudi letos - knjiga leta

slovenski almanah '77

Planinci — posebej za vas!

Seznam vseh planinskih koč in bivakov v Sloveniji. Poleg osnovnih podatkov o legi in višini le-teh prinaša »Slovenski almanah '77« tudi podatke o kapaciteti, času obratovanja, dostopu in turah na bližnje vrhove in druge izletniške točke.

ne zamudite knjige,
ki jo boste v prihodnjem
letu prav gotovo največkrat vzeli
s knjižne police!

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče 819-050, 819-051, 819-111, 819-112 — Telex:
35136 yu pap — Brzjav: Papirnica Radeče — Tek. rač. pri SDK Laško: 50710-601-16039
— Železniška postaja: Zidani most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi
heliografski papir, paus papir, kartografski papir, specialni risalni »Radeče«, premazne
kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku. Po želji
izdeluje kartice v posebnem tisku v rdeči, modri ali sivi barvi

smučarska vlečnica

TOMOS sv 3

Vlečna dolžina 100 m (vrv 200 m)

Zmogljivost pri 100 m vlečne dolžine na strmini 30 % ca. 200 oseb/h, na strmini 40 % ca. 130 oseb/h

Maksimalni vzpon z eno osebo 60 %

Hitrost vlečenja ca. 7 km/h

Poraba goriva pri polni obremenitvi ca. 1,4 l/h

Avtomatičen vklop in izklop pogona vlečne vrvi

Delovanje brez nadzora

**NAVZDOL GRE SAMO!
NAVZGOR PA S SMUČARSKO
VLEČNICO TOMOS SV 3.**

gorenje gorenje gorenje gorenje

Kuhinji Gorenje pea hrast in G-15
Domačnost in izvirnost,
kakovost in funkcionalnost
z učinkovitim, strokovnim servisom.
Brezplačna montaža na domu